

LAPIN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF LAPLAND

Euroopan unionin menetetty digitaalinen suvereniteetti

Ulkomaalaisesta sosiaalisesta mediasta aiheutuvat turvallisuusriskit

Oikeustieteiden tiedekunta
Eurooppaoikeus
Maisteritutkielma
Lari Yltiö
Syksy 2025
Lapin yliopisto

Lapin yliopisto

Tiedekunta: Oikeustieteiden tiedekunta

Työn nimi: Euroopan unionin menetetty digitaalinen suvereniteetti

Tekijä: Lari Yltiö

Koulutusohjelma / oppiaine: Oikeustiede, Eurooppaoikeus

Ohjaaja: Markku Kiikeri

Työn laji: Pro gradu -tutkielma

Sivumäärä, liitteiden lukumäärä: XII + 68

Vuosi: 2025

Tiivistelmä: Euroopan unionin kybertoimintaympäristö on vahvasti ulkomaisten toimijoiden hallinnassa. Nykyään merkittävä osa kansalaiskeskustelusta ja vaalivaikuttamisesta käydään sosiaalisten median alustoilla. Kaikki varteenotettavat sosiaalisen median alustat ovat ei-eurooppalaisessa omistuksessa. Ulkomaisilla toimijoilla on valta päättää, millaista keskustelua verkkoalustoilla käydään ja riski ulkomailta tulevalle mielipidevaikuttamiselle on suuri. Tämä haastaa myös vaaliprosessin luotettavuuden ja lopulta unionin sekä sen jäsenmaiden suvereniteetin. Eurooppalaisesta digitaalisesta suvereniteetista ei siis juuri voida puhua. Oman riskinsä tuo myös verkkoalustojen suosittelujärjestelmät, joiden toimintaa ohjaavien algoritmien toimintamekanismi on läpinäkymätöntä ja liikesalaisuuden piirissä. Valtiollisten toimijoiden lisäksi mahdollisia turvallisuushakia tuovat erittäin varakkaat yksityishenkilöt, jotka voivat omilla verkkoalustoillaan manipuloida kokonaisen maanosan yleistä mielipidettä ja aiheuttaa vakavaa vaaraa yleiselle turvallisuudelle ja yhtenäisyydelle. Mielipiteiden polarisaatio onkin vakava yhteiskunnan yhtenäisyydelle ja verkkoalustojen algoritmien on todettu suosivan vastakkainasettua aiheuttavan sisällön leviämistä.

Unionissa voimaan tulleen digipalvelusäädöksen tulisi asettaa pelisäännöt erittäin suurille verkkoalustoille ja hakukoneille sekä velvoittaa ne ottamaan huomioon toiminnastaan aiheutuvia järjestelmäriskejä ja ehkäisemään niitä. Näitä järjestelmäriskejä ovat esimerkiksi verkkoalustojen kautta tapahtuva demokraattiseen vaaliprosessiin vaikuttaminen, ja disinformaation leviäminen. Vaikka säädöksessä on lukuisia riskienvähentämis- ja avoimuusvelvoitteita, ei kokonaisvaltaisia tarkastuksia verkkoalustoille voida tehdä, koska digipalvelusäädös ei ulotu liikesalaisuutena pidettävän algoritmin toimintamekanismin piiriin. Digipalvelusäädös tuo kuitenkin työkaluja määrätä verkkoalustoille sanktioita ja jopa väliaikaisesti keskeyttää niiden toiminta unionin alueella. Ulkopoliittisena työkaluna myös pakotteet voisivat olla keino puuttua näiden verkkoalustojen toimintaan, jotka ovat vieneet eurooppalaisen digitaalisen tilan.

Avainsanat: Digipalvelusäädös, digitaalinen suvereniteetti, ulkomainen vaikuttaminen, erittäin suuret verkkoalustat, sosiaalinen media

Sisällys

Lähteet	V
1 Johdanto	1
1.1 Tutkimuksen kohde ja aiheen raja	1
1.2 Tutkimuksen metodi	5
2 Euroopan unionin menetetty digitaalinen suvereniteetti	6
2.1 Digitaalinen suvereniteetti käsitteenä	6
2.1.1 Digitaalinen vai teknologinen suvereniteetti	6
2.1.2 Digitaalisen suvereniteetin merkityksen lisääntyminen	8
2.2 Suvereniteetin määritelmät ja teknologian vaikutus	9
2.2.1 Valtiollisen suvereniteetin ainekset	9
2.2.2 Kilpajumppanien tendenssi olla tunnustamatta unionin suvereniteettiä	11
2.2.3 Kehittyvä teknologia luo uusia alueita tunnustettavaksi	12
2.2.4 Kybertoimintaympäristö uutena alueena	13
2.2.5 Data arvokkaana resurssina	14
2.2.6 Digitaalisen suvereniteetin kehittyminen	16
2.2.7 Paikallisten verkkoalustojen nousu ja hiipuminen	18
2.2.8 Euroopan oma sosiaalinen media	19
2.2.9 Sosiaalisen median käyttö Suomessa ja muualla unionissa	20
3 Ulkomaisten sosiaalisen median verkkoalustojen aiheuttamat turvallisuusuhkat	21
3.1 Mielipiteiden polarisoituminen	21
3.2 Sosiaalisen median suosittelualgoritmien toiminta ja niiden läpinäkyvyyden puute	23
3.2.1 Personalisoidun sisällön vaikutukset	25
3.2.2 Ulkomaiset vaikutusyritykset vaaleihin	26
3.3 Euroopan parlamentissa sosiaalisen median järjestelmäriskistä käyty keskustelu	28
3.3.1 Ensin huolta herätti lapsiin ja nuoriin kohdistuvat negatiiviset vaikutukset	28
3.3.2 Yhdysvallat herätti unionin arvioimaan turvallisuusriskejä	29
3.3.3 Venäjän aloittama hyökkäyssota kiihdytti keskusteluja sosiaalisesta mediasta mielipiteenmuokkaajana	31
3.3.4 Huolet suosittelualgoritmien toimintamekanismeista kasvavat	33

3.3.5	Myös amerikkalaiset verkkoalustat herättävät epäilyksiä	34
3.3.6	Turvallisuusriskit konkretisoituvat kaudella 2024–2029	35
3.4	Sosiaaliseen mediaan kohdistetut menettelyt ja rajoitustoimet	37
3.4.1	Unionin ja jäsenmaiden TikTokin kohdistamat nykyiset rajoitukset	37
3.4.2	Myös X (ent. Twitter) vastaan aloitettu menettely	39
3.4.3	Sosiaaliseen mediaan kohdistetut rajoitustoimet muualla	40
4	Menetetyn suvereniteetin palauttaminen	42
4.1	Digipalvelusäädös	42
4.1.1	Säädöksen tausta ja tarkoitus	42
4.1.2	Erittäin suurien verkkoalustojen lisävelvoitteet järjestelmäriskien hallitsemiseksi	44
4.1.3	Komission antamat suuntaviivat erittäin suurille verkkoalustoille	47
4.1.4	Kriisinhallintamenettely ja kriisiprotokollat	52
4.1.5	Pääsyn rajoittaminen tilapäisesti	54
4.2	Pakotteiden asettaminen (<i>T-125/22 RT France v neuvosto</i>)	56
4.2.1	Pakotteiden asettaminen	56
4.2.2	Neuvoston pakotteet disinformaation- ja hybridiuhkien estämiseksi	57
4.2.3	Neuvoston oikeus tehdä oikeushenkilöihin kohdistuvia rajoitustoimia	58
4.2.4	Perusoikeuskirjassa taatuista perusoikeuksista poikkeaminen	60
4.2.5	Sananvapauden ja tiedonvälityksen vapauden loukkaaminen	62
5	Päätäntö	66

Lähteet

Kirjallisuus

BFMI, Tackling ‘TikTokcracy’ in the Balkans: A blueprint for fighting algorithmic-manipulation in Europe. Sensika 2025.

Blanc, Emmanuelle, Crisis in EU-US relations under Trump: an emotional contemptuous double game of misrecognition, *Journal of European Integration* 2024, Vol. 46, NO. 5, pp. 685-705.

Couture, Stéphane – Toupin, Sophie, What Does the Concept of 'Sovereignty' Mean in Digital, Network and Technological Sovereignty? (January 22, 2018). *GigaNet: Global Internet Governance Academic Network, Annual Symposium* 2017.

Decker, Hannah, The role of content personalisation in political social media campaigning: a review of political microtargeting, *Zeitschrift für Politikwissenschaft* 2025.

DSA Civil Society Coordination Group, Initial analysis on the First Round of Risk Assessments Reports under the Digital Services Act - An initiative of the DSA, 2025.

Hoeksma, Jaap, The Democratisation of the European Union: Towards a New EU Convention, Eleven 2023.

Huw, Dylan – Grossfeld, Elena, Revisionist future: Russia's assault on large language models, the distortion of collective memory, and the politics of eternity, *War Studies King's Centre for the Study of Intelligence* 2025.

Koski, Heli – Pantzar, Mika, Data Markets in Making: The Role of Technology Giants, ETLA Working Papers, No. 72, The Research Institute of the Finnish Economy (ETLA) 2019.

Kymlicka, Will, Territorial Boundaries: A Liberal Egalitarian Perspective, *Boundaries and Justice: Diverse Ethical Perspectives* (pp. 249-75). Publisher: Princeton University 2001.

Narayanan, Arvind, Understanding Social Media Recommendation Algorithms, Columbia University 2023.

Onwe, Agama Ferdinand, Effects of the Bogota Declaration on the Legal Status of Geostationary Orbit in International Space Law, *NAUJILJ* 8 (1) 2017.

Saarikoski, Petri, The Rise and Fall of BBS Culture in Finland, 1982–2002, *WiderScreen* 2-3/2020: Home Computer Cultures and Society Before the Internet Age (vol. 23 no. 2-3).

Sun, Haochen, The Right to Know Social Media Algorithms, *18 Harvard Law & Policy Review* 1–57 (2023).

Suomen akatemian strategisen tutkimuksen neuvosto (STN), Psykososiaaliset tekijät perheellistymisessä, Tietoa päätösten tueksi (Policy brief) 2/2025, Flux 2025.

Vaahensalo, Elina – Sihvonen, Lilli, Viraalista marginaaliin – Vinen ja IRC-Gallerian jäljet ja kulttuurinen jatkuvuus alustojen hiipumisen ja kuoleman jälkeen, *Media & viestintä* 47 (2024): 4, 1-27.

Vardanyan, Lusine – Kocharyan, Hovsep, Critical views on the phenomenon of EU digital sovereignty through the prism of global data governance reality: main obstacles and challenges, *Review of European law, Economics and Politics*, 2022, vol. 9, no. 2, pp. 110-132.

Wong-Toropainen, Sanna - Euroopan unionin datasääntely : käsikirja viiteen asetukseen, Edilex lakitieto 2025.

Virallislähteet

(1994) 15 U.N.T.S. 295. Convention on Civil Aviation (Chicagon sopimus).

1833 UNTS 3. United Nations Convention on the Law of the Sea.

2222 (XXI). Treaty on Principles Governing the Activities of States in the Exploration and Use of Outer Space, including the Moon and Other Celestial Bodies (Avaruuden yleissopimus).

C/2024/3014. Komission suuntaviivat erittäin suurten verkkoalustojen ja erittäin suurten verkossa toimivien hakukoneiden tarjoajille vaaliprosesseihin liittyvien järjestelmäriskien vähentämisestä asetuksen (EU) 2022/2065 35 artiklan 3 kohdan mukaisesti.

COM(2010) 245 final. Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle Euroopan digitaalistrategia.

COM(2025) 484 final. Komission tiedonanto Euroopan parlamentille ja neuvostolle Strateginen ennakointiraportti 2025 Resilienssi 2.0: EU:n menestyksen takeet muutosten ja epävarmuuden keskellä.

Declaration of the First Meeting of Equatorial Countries (The Bogota Declaration).

DL-33004/2000. The Information Act, 2000 (no. 21 of 2000) (The Information Act 2000, India).

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2022/1925, annettu 14 päivänä syyskuuta 2022, kilpailullisista ja oikeudenmukaisista markkinoista digitaalisella ja direktiivien (EU) 2019/1937 ja (EU) 2020/1828 muuttamisesta (digimarkkinasäädös)

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2022/2065, annettu 19 päivänä lokakuuta 2022, digitaalisten palvelujen sisämarkkinoista ja direktiivin 2000/31/EY muuttamisesta (digipalvelusäädös) (ETA:n kannalta merkityksellinen teksti)

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2022/868, annettu 30 päivänä toukokuuta 2022, eurooppalaisen datan hallinnoinnista ja asetuksen (EU) 2018/1724 muuttamisesta (datanhallinta-asetus).

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2022/2555, annettu 14 päivänä joulukuuta 2022, toimenpiteistä kyberturvallisuuden yhteisen korkean tason varmistamiseksi kaikkialla unionissa, asetuksen (EU) N:o 910/2014 ja direktiivin (EU) 2018/1972 muuttamisesta sekä direktiivin (EU) 2016/1148 kumoamisesta (NIS 2 -direktiivi).

Euroopan unionin perusoikeuskirja

Euroopan unionin toiminnasta tehty sopimus (SEUT).

Euroopan unionista tehty sopimus (SEU).

European Commission, The Digital Decade 2025, Special Eurobarometer 566, February - March 2025.

European council, Declaration on China. Annex I. 27 June 1989, Madrid.

JOIN/2020/5 final. Yhteinen tiedonanto Euroopan parlamentille ja neuvostolle Ihmisoikeuksia ja demokratiaa koskeva EU:n toimintasuunnitelma 2020–2024.

Kuntaliitto, Eurooppalainen teknologinen suvereniteetti kuntasektorilla. Kantapaperi 9.10.2025.

Neuvoston asetus (EU) 2022/350, annettu 1 päivänä maaliskuuta 2022, rajoittavista toimenpiteistä Ukrainan tilannetta epävakauttavien Venäjän toimien johdosta annetun asetuksen (EU) N:o 833/2014 muuttamisesta.

Neuvoston päätös 2014/512/YUTP, annettu 31 päivänä heinäkuuta 2014, rajoittavista toimenpiteistä Ukrainan tilannetta epävakauttavien Venäjän toimien johdosta.

Standard Eurobarometer 103 - Spring 2025, European union.

Euroopan parlamentin kysymykset

Parliamentary question - E-003875/2019.

Parliamentary question - E -000782/2020.

Parliamentary question - E-004346/2020.

Parliamentary question - E-004941/2020.

Parliamentary question - E-002726/2021.

Parliamentary question - E-000567/2023.

Parliamentary question - E-002289/2023.

Parliamentary question - E-003111/2023.

Parliamentary question - E-002826/2024.

Parliamentary question - E-002653/2024.

Parliamentary question - E-001112/2025.

Parliamentary question - E-002652/2024.

Parliamentary question - P-001961/2025.

Verkkolähteet

BalkanInsight, TikTokcracy: When Algorithms Manufacture Support and Decide Elections 18.11.2025. <https://balkaninsight.com/2025/11/18/TikTokcracy-when-algorithms-manufacture-support-and-decide-elections/> (19.11.2025)

BBC, The ghosts of India's TikTok: What happens when a social media app is banned 26.4.2024. <https://www.bbc.com/future/article/20240426-the-ghosts-of-indias-TikTok-social-media-ban> (3.11.2025).

Carnegie Endowment for International Peace, Taking the Pulse: Is Elon Musk Meddling in European Politics? <https://carnegieendowment.org/europe/strategic-europe/2025/01/taking-the-pulse-is-elon-musk-meddling-in-european-politics?lang=en> (7.11.2025).

Centre for Media Pluralism and Media Freedom, Mapping risks for media pluralism and the safety of journalists across Europe. <https://cmpf.eui.eu/media-pluralism-monitor/> (Käyty 10.11.2025).

Coimisiún na Meán (Irlannin digitaalisten palveluiden koordinaattori) verkkosivut, <https://www.cnam.ie/> (18.11.2025).

DNA, Digitaalinen elämä 2024.

https://corporate.dna.fi/documents/94506/11594975/DNA%20Digitaalinen%20el%C3%A4m%C3%A4%202024_open_p%C3%A4ivitetty.pdf/79cc29d9-a9ed-a469-413d-3f9f1c0f7ef2?t=1726658247803 (15.11.2025).

Euronews, Which countries have banned TikTok and why? 2.3.2023.

<https://www.euronews.com/next/2025/01/17/which-countries-have-banned-TikTok-cybersecurity-data-privacy-espionage-fears> (3.11.2025).

Euroopan komissio, Digipalvelusäädöksen mukainen täytäntöönpanokehys. <https://digital-strategy.ec.europa.eu/fi/policies/dsa-enforcement> (14.11.2025).

Euroopan komissio, Komissio aloittaa rikkomusmenettelyn X:ää vastaan digipalvelusäädöksen nojalla 18.12.2023. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/fi/ip_23_6709 (3.11.2025).

Eurooppa-neuvosto, Miten EU hyväksyy ja tarkistaa pakotteita? <https://www.consilium.europa.eu/fi/policies/sanctions-adoption-review-procedure/> (14.11.2025).

European Commission, Commission opens formal proceedings against TikTok on election risks under the Digital Services Act 17.12.2024. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_24_6487 (1.11.2025).

European Commission, Gatekeepers. https://digital-markets-act.ec.europa.eu/gatekeepers_en?prefLang=fi (14.11.2025).

European Commission, online platforms and civil society increase monitoring during Romanian elections 5.12.2024. <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/news/commission-online-platforms-and-civil-society-increase-monitoring-during-romanian-elections> (10.11.2025).

European Commission, Supervision of the designated very large online platforms and search engines under DSA. <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/list-designated-vlops-and-vloses> (10.11.2025).

European Commission, Supervision of the designated very large online platforms and search engines under DSA, updated 10.10.2025. <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/list-designated-vlops-and-vloses> (6.11.2025).

European Commission, TikTok commits to permanently withdraw TikTok Lite Rewards programme from the EU to comply with the Digital Services Act 5.8.2024. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_24_4161 (10.11.2025).

European Data Protection Supervisor, EDPS decentralised social media pilot: the end of a succesful story. https://www.edps.europa.eu/press-publications/press-news/press-releases/2024/edps-decentralised-social-media-pilot-end-successful-story_en (8.11.2025).

European Data Protection Supervisor, EDPS launches pilot phase of two social media platforms. https://www.edps.europa.eu/press-publications/press-news/press-releases/2022/edps-launches-pilot-phase-two-social-media_en (8.11.2025).

Koziol, Michael, 6G Is Years Away, but the Power Struggles Have Already Begun Equipment manufacturers and device makers are squaring off 5.6.2023. <https://spectrum.ieee.org/6g-geopolitics> (16.11.2025).

Lapin yliopisto, Uusia verkkopalveluja opiskelijoille. 18.8.2015. <https://ulapland.fi/uusia-verkkopalveluja-opiskelijoille/> (15.11.2025).

Mok, Charles, How China Governs Its Internet and Plans to Export Its Model 14.7.2025. <https://www.techpolicy.press/how-china-governs-its-internet-and-plans-to-export-its-model/> (16.11.2025).

Montreal AI Ethics Institute, Bridging Systems: Open Problems for Countering Destructive Divisiveness Across Ranking, Recommenders, and Governance 24.1.2024.

<https://montrealethics.ai/bridging-systems-open-problems-for-countering-destructive-divisiveness-across-ranking-recommenders-and-governance/> (2.11.2025).

Mtv Uutiset, TikTok on suomalaisten viranomaisten puhelimissa pääasiassa kielletty, mutta vapaa-ajan käyttöä ei juuri valvota 10.4.2023. <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/TikTok-on-suomalaisten-viranomaisten-puhelimissa-paaasiassa-kielletty-mutta-vapaa-ajan-kayttoa-ei-juuri-valvota/8673098> (3.11.2025).

Navarra, Giovanni, How the Internet was born: the ARPANET Comes to Life. The Conversation 2016. <https://theconversation.com/how-the-internet-was-born-the-arpnet-comes-to-life-68062> (11.11.2025).

NPR, TikTok executives know about app's effect on teens, lawsuit documents allege 11.10.2024. <https://www.npr.org/2024/10/11/g-s1-27676/TikTok-redacted-documents-in-teen-safety-lawsuit-revealed> (16.11.2025).

Politico, The EU has fined Meta and Apple. What happened to X? 23.4.2025. <https://www.politico.eu/article/eu-meta-apple-x-fines-digital-antitrust-rules-digital-services-act-elon-musk/> (3.11.2025).

RFI (Radio France Internationale), France's first social network Skyblog shuts down after 20 years. 20.3.2023 <https://www.rfi.fr/en/france/20230820-france-s-first-social-network-skyblog-shuts-down-after-20-years> (7.11.2025).

Suarez-Davis, Jon, Data isn't 'the new oil' - it's way more valuable than that. The Drum. 2022. <https://www.thedrum.com/opinion/data-isn-t-the-new-oil-it-s-way-more-valuable> (10.11.2025).

The Conversation, 'Digital sovereignty': why the EU may be shifting from internet regulation to building homegrown tech 19.11.2025. <https://theconversation.com/digital-sovereignty-why-the-eu-may-be-shifting-from-internet-regulation-to-building-homegrown-tech-269753> (19.11.2025).

The Conversation, Unmarred by Russian spying scandal, Austria's far-right expected to cruise to victory in European elections 4.6.2024. <https://theconversation.com/unmarred-by-russian-spying-scandal-austrias-far-right-expected-to-cruise-to-victory-in-european-elections-231464> (2.11.2025).

The Guardian, TikTok opens datacentre in Dublin in bid to combat European privacy concerns 5.9.2023. <https://www.theguardian.com/technology/2023/sep/05/TikTok-opens-datacentre-in-dublin-in-bid-to-combat-european-privacy-concerns> (1.11.2025)

The National Science and Media Museum, A short history of the internet, The National Science and Media Museum, 2020. <https://www.scienceandmediamuseum.org.uk/objects-and-stories/short-history-internet> (11.11.2025).

TikTok, Project Clover: €1 Billion Investment in Finland for New Data Center 6.3.2025. <https://newsroom.TikTok.com/finlanddatacenter?lang=en-150> (1.11.2025)

Ulkoministeriö, Mitä ovat kansainväliset pakotteet. <https://um.fi/mita-ovat-pakotteet> (14.11.2025).

Ulkoministeriö, Moldova: pakotteet 17.7.2025. https://um.fi/pakotteet-maittain/-/asset_publisher/4MioQZzZJNV0/content/moldova-pakotteet-1/385142 (14.11.2025).

Universiteit van Amsterdam, Political microtargeting deepens social divides – and AI is making it easier 2.6.2024. <https://www.uva.nl/shared-content/uva/en/news/news/2025/07/political-microtargeting-deepens-social-divides---and-ai-is-making-it-easier.html?cb> (16.11.2025).

White house, Executive order on Addressing the Threat Posed by TikTok. <https://trumpwhitehouse.archives.gov/presidential-actions/executive-order-addressing-threat-posed-TikTok/> 6.8.2020 (4.11.2025).

World Economic Forum, What is digital sovereignty and how are countries approaching it? 10.1.2025. <https://www.weforum.org/stories/2025/01/europe-digital-sovereignty/> (9.11.2025).

Yle, Löytyykö TikTok-kiistaan vihdoin ratkaisu? Yhdysvaltalainen teknologia-jätti Oracle saa kopion sovelluksen algoritmista 22.9.2025. <https://yle.fi/a/74-20184388> (4.11.2025).

Oikeuslähteet

T-125/22 RT France v Council

C-311/18 - Facebook Ireland ja Schrems (Schrems II)

LYHENNELUETTELO

COM	Komission tiedonanto
EU	Euroopan unioni
YK	Yhdistyneet kansakunnat
SEU	Euroopan unionista tehty sopimus
SEUT	Sopimus Euroopan unionin toiminnasta
EIT	Euroopan ihmisoikeustuomioistuin
GDPR	Yleinen tietosuoja-asetus
EDPS	Euroopan tietosuojavaltuutettu
ECNE	Euroopan vaaliyhteistyöverkosto

1 Johdanto

1.1 Tutkimuksen kohde ja aiheen rajaus

Sosiaalisesta mediasta on muodostunut erittäin keskeinen osa kybertoimintaympäristöä. Euroopan unionin (EU, myöhemmin myös unioni) kansalaiset viettävät suuren osan vapaa-ajastaan erittäin suurilla verkkoalustoilla, jotka ovat poikkeuksetta ei-eurooppalaisessa eli ulkomaalaisessa omistuksessa. Näillä alustoilla käydään tavanomaisen viestinvaihdon lisäksi myös yhteiskunnallista keskustelua, ja ne toimivat digitaalisina tiloina vaalivaikuttamiselle. Tämä luo myös aivan uudentyyppisiä riskejä ja uhkakuvia demokraattisen yhteiskunnan elintärkeille toiminnoille, kuten vaaliprosessille. Ulkomaisessa omistuksessa oleva sosiaalinen media onkin luonut tilan ulkomaiselle vaikuttamiselle. Euroopan komission yksi kärkihankkeista kaudella 2024–2029 onkin unionin digitaalinen suvereniteetti.

Aihe on myös mielipidekyselyiden valossa tärkeä eurooppalaisille. 76 prosenttia unionin kansalaisista on sitä mieltä, että digitaalinen teknologia tulee olemaan tärkeässä tai hyvin tärkeässä roolissa osana demokraattisessa prosessissa, kuten äänestämisessä, virtuaalisten kansalaisten kokouksissa ja luotettavan tiedon etsimisessä.¹ Valeutusten ja disinformaation torjuminen näyttää myös saavan EU-kansalaisilta laajan tuen, sillä 88 prosenttia pitää näiden torjumista ja vähentämistä tärkeänä.² Tärkeänä pidetään myös eurooppalaisten yritysten menestymistä ja mahdollisuutta tosiasiallisesti kilpailla digitaalisen teknologian markkinoilla. 85 prosenttia piti tärkeänä, että eurooppalaiset pystyvät kilpailemaan alalla globaalisti.³ Luottavaisia ei sen sijaan olla digitaalisten oikeuksien ja periaatteiden toteutumisessa. Vain 11 prosenttia unionin kansalaisista on sitä mieltä, että henkilökohtaisen datan kontrollointi, kuten kuinka sitä käytetään virtuaalisesti ja kenelle dataa jaetaan, toteutuu erittäin hyvin, ja 37 prosenttia on sitä mieltä edes jokseenkin hyvin.⁴ Alle puolet siis, huolimatta unionin viimevuosien laajoista lainsäädännöllisistä hankkeista tietosuojan ja datan kontrollointiin liittyen.

¹ The Digital Decade 2025, s. 24.

² The Digital Decade, s. 41.

³ The Digital Decade 2025, s. 43.

⁴ The Digital Decade 2025, s. 80.

Turvallisuushuolet kokonaisuutena ovat kansalaisten ehdoton prioriteetti, sillä puolustukseen ja turvallisuuteen unionin toivotaan keskittyvän eniten⁵. Turvallisuus ja puolustus ovat myös tärkein asia, jossa unionin tulisi vahvistaa asemaansa maailmanlaajuisesti.⁶ Yli kaksi kolmesta on myös sitä mieltä, että unionilla tulisi olla tärkeämpi rooli kansalaisten suojelemisessa maailmanlaajuisilta kriiseiltä ja turvallisuushuolta.⁷ Unionilla näyttäisi siis olevan mielipidekyselyiden perusteella vahva mandaatti vahvistaa kansalaistensa turvallisuutta sekä unionin että sen teknologiayritysten asemaa globaalisti.

Sosiaalisella medially on vallitseva rooli yhteiskunnassa. Asian yhteiskunnallisesta merkittävydestä kertovat sen kuukausittaisten käyttäjien määrä unionin alueella (lokakuu 2025):

1. YouTube 416 miljoonaa aktiivista käyttäjää
2. Facebook ja Instagram 259 miljoonaa aktiivista käyttäjää
3. TikTok 136 miljoonaa aktiivista käyttäjää
4. X (ent. Twitter) 115 miljoonaa aktiivista käyttäjää
5. Snapchat 102 miljoonaa aktiivista käyttäjää
6. LinkedIn 45 miljoonaa aktiivista käyttäjää.

Mainittakoon, että myös aikuisviihdeverkkoalustat Pornhub, XVideos, XNXX ja Stripchat luokitellaan erittäin suuriksi verkkoalustoiksi⁸, mutta ainakaan toistaiseksi näillä verkkoalustoilla ei käytäne sellaista yhteiskunnallista vaikuttamista, jolla olisi merkitystä unionin yleisen turvallisuuden tai järjestyksen kannalta, joten nämä verkkoalustat eivät kuulu tämän tutkielman aiheen piiriin.

Sosiaalisen median lisäksi viimeisen vuoden aikana on korostunut tekoälyn käyttö tiedon haun välineenä. Viime aikoina on myös tullut ilmi viitteitä siitä, että ulkomaiset toimijat yrittävät vaikuttaa tekoälyn laajojen kielimallien toimintaan syöttämällä näille malleille sivustoja, jotka sisältävät disinformaatiota ja valeuutisia.⁹ Ilmiö olisi myös kiinnostava ja relevantti tutkimuksen

⁵ Standard Eurobarometer 103 - Spring 2025, s. 24.

⁶ Eurobarometri kevät 2025, s. 13.

⁷ Standard Eurobarometer 103 - Spring 2025, s. 22.

⁸ European Commission, Supervision of the designated very large online platforms and search engines under DSA. <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/list-designated-vlops-and-vloses> (10.11.2025).

⁹ Huw – Grossfeld 2025.

kohde, mutta tämä tutkielman aihe on rajattu käsittelemään sosiaalisen median vaikutuksia suvereniteettiin ja turvallisuusriskeihin, koska vielä ainakin toistaiseksi nämä verkkoalustat ovat keskeisiä tiedon haun lähteitä ja digitaalisia paikkoja, joissa kansalaiset viettävät suuria määriä valveillaoloajastaan. Myös erittäin suurten verkkoalustojen portinvartijarooli olisi oma tutkimuksen aihe

Myös huomattava osa yhteiskunnallisesta keskustelusta käydään sosiaalisessa mediassa. Kansalaisten keskenään sekä poliitikkojen kanssa käymä ajatustenvaihto on pääosin eri alustoilla tapahtuvaa, joten nämä muodostavat nykyajan torin tai aukion, julkisen tilan, jossa kansalaiset kohtaavat. Kansalaisten alustoilla käymän yhteiskunnallisen keskustelun ovat huomanneet myös poliitikot, puolueet ja muut demokraattisen päätöksentekoon osallistuvat tahot. Vaalien lähestyessä poliitikoilla ja puolueilla on aivan uudenlaiset mahdollisuudet tavoittaa eri äänestäjäryhmiä ja kohdentaa mainontaa heihin. Samalla on herännyt myös huoli siitä, missä määrin äänestäjiin vaikutetaan heidän sitä huomaamatta.

Sosiaalisen median merkittävä asema osana viranomaisviestintää ja yhteiskunnallista keskustelua luo mahdollisia ongelmia ja uhkia, joka kytkeytyy kysymyksiin siitä kuka omistaa alustan ja pystyy siten vaikuttamaan alustalla käytävään keskusteluun. On myös huomioitava, että sosiaalisen median alustat voidaan myös nähdä osana yhteiskunnan huoltovarmuutta.¹⁰ Mikäli kansalaiset ovat tottuneet vastaanottamaan viestejä viranomaisilta alustojen kautta, viranomaisten tulisi pystyä viestimään kansalaisille näin myös kriisiaikoina. Kansalaisten tulisi myös pystyä luottamaan viranomaisten viestinnän oikeellisuudesta niin, ettei ulkopuolinen taho ole vaikuttanut viestin sisältöön tai sen julkaisuajankohtaan. Vaikuttamisyhteyksiin kytkeytyy myös ulkopoliittinen ulottuvuus.

Sosiaalisella medially on myös kasvava asema mielipiteenmuokkaajana yhteiskunnassa, jolla on ollut vaikutusta myös vaaleihin. Esimerkiksi alustapalvelu TikTokissa Venäjän masinoima mielipidevaikuttaminen johti Romaniassa presidentinvaalien ensimmäisen kierroksen aikana tilanteeseen, jossa vaalitulos jouduttiin mitätöimään korkeimman oikeuden toimesta ja sai myös Euroopan komission aloittamaan menettelyn TikTokia.¹¹ Sosiaalisessa mediassa suosittelujärjestelmät ja niiden toimintaa ohjaavat algoritmit vielä poliittista diskurssia

¹⁰ Digipalvelusäädös velvoittaa erittäin suuret verkkoalustat mukaan kriisiviestintään poikkeuksellisina aikoina, ks. esim. Johdanto-osan perustelukappale 91.

¹¹ European Commission, Commission, online platforms and civil society increase monitoring during Romanian elections 5.12.2024. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_24_6243 (12.11.2025).

yhteiskuntaa polarisoivaan suuntaan. Yhdysvalloissa vuonna 2025 maailman rikkain ihminen, Elon Musk, osti tärkeänä yhteiskunnallisena keskustelualustana toimineen Twitterin (nykyisin X), ja on yrittänyt verkkoalustansa kautta vaikuttaa myös Euroopan sisäpolitiikkaan.¹²

Valtiollisten toimijoiden ohella unionin politiikkaan yrittävät vaikuttaa myös erittäin varakkaat yksityishenkilöt.

Euroopassa suositut alustat ovat lähes poikkeuksetta Euroopan ulkopuolisessa omistuksessa. Kaikki suositut alustat joissa eurooppalaiset viettävät aikaa, vaihtavat mielipiteitä ja voivat siten altistua mielipidevaikuttamiselle, ovat Euroopan ulkopuolisessa omistuksessa. Uusien eurooppalaisten toimijoiden pääsy markkinoille myös vaikeaa. Suurten, erityisesti yhdysvaltalaisen portinvartijayritysten etumatka markkinoilla on kasvanut jopa ylitsepääsemättömän suureksi. Ei-eurooppalaisilla toimijoilla voi myös olla motiivi vaikuttaa eurooppalaisiin vaaleihin. Lisäksi suurilla datajäteillä voi olla motiivi edesauttaa teknologian vähäiseen sääntelyyn myötämielisesti suhtautuvien poliitikkojen pääsyä valtaan. Euroopan ulkopuolelta tuleva vaikuttaminen voi siis olla peräisin valtiollisten toimijoiden lisäksi myös ei-valtiollisilta toimijoilta.

. Tutkimuskysymykseen liittyy myös mahdollisuus varmistaa tietty kotimainen eli eurooppalainen omistusosuus sosiaalisen median alustojen taustayhtiöistä. Tutkimuksen tarkoituksena on ensin osoittaa että ulkomaalaiset sosiaalisen median alustat muodostavat vakavan turvallisuusriskin unionin demokraattisille prosesseille ja kansalaisyhteiskunnalle vaalivaikuttamisen sekä yhteiskunnan polarisaatiota edistävien toimenpiteiden kautta. Selvyyden vuoksi on täsmennettävä, että ulkomaalaisella sosiaalisen median alustalla tarkoitetaan EU- ja ETA-maiden ulkopuolisessa omistuksessa olevia alustoja. Tämän jälkeen tutkimus selvittää, onko nykyisen lainsäädäntökehityksen puitteissa mahdollista kieltää unionin alueella toimivien ulkomaalaisia sosiaalisen median alustoja toiminta unionissa. Tutkielman hypoteesi on, että se ei ole tämän hetkisen lainsäädännön puitteissa mahdollista. Mikäli hypoteesi pitää paikkansa, tutkielma lopuksi selvittää mahdollisia tapoja kieltää alustojen toiminta unionin alueella, keskittyen erityisesti ajatukseen luokitella sosiaalisen median alustat niin kriittiseksi osaksi yhteiskuntaa, että ne olisi luokiteltavissa eurooppalaiseksi kriittiseksi infrastruktuuriksi.

¹² Carnegie Endowment for International Peace, Taking the Pulse: Is Elon Musk Meddling in European Politics? <https://carnegieendowment.org/europe/strategic-europe/2025/01/taking-the-pulse-is-elon-musk-meddling-in-european-politics?lang=en> (7.11.2025).

Sosiaalisen median muodostama ihmisten maailmankuvan muodostumiselle ja siten uhka demokratialle sekä sen vaaliprosessille, yhteiskunnan yhtenäisyydelle ja siten myös yleiselle turvallisuudelle on merkittävä. Suositteualgoritmit suosivat käyttäjiensä mielipiteiden polarisaatiota, koska ihmisten vastakkainasettelulle on taloudellinen intressi.

1.2 Tutkimuksen metodi

Tutkimuksen kohteena on ulkomaalaisomisteiset sosiaalisen median palvelut, jotka toimivat Euroopan unionin alueella tarjoten välityspalveluita unionin kansalaisille. Relevantteja tutkimuskohteita olisivat myös hakukoneet ja suuriin kielimalleihin perustuvat generatiiviset tekoälyt, mutta vielä tällä hetkellä sosiaalisen median verkkoalustat ovat kansalaisten keskuudessa erittäin suosittuja ajanviettopaikkoja, ja joissa on myös mahdollista altistua manipuloinnille, disinformaatiolle ja erilaisille vaikuttamisyrityksille. Vaikka on tietenkin mahdollista, että myös paikallisilla verkkoalustoilla voisi altistua ulkomaisille tai kotimaisille vaikuttamisyrityksille, jotka aiheuttavat vakavaa vaaraa yleiselle turvallisuudelle ja yhteiskunnan yhtenäisyydelle, tutkielma keskittyy ulkomaisiin verkkoalustoihin kahdesta syystä. Ensinnäkin paikallisia alustoja ei juuri ole, vaan ne ovat kuihtuneet amerikkalaisten ja kiinalaisten erittäin suurien toimijoiden vallattua digimarkkinat.

Toisena syynä aiheen rajaukselle on tutkielman tekijän viehtymys ajatukseen ulkomaisten hallitsevien verkkoalustojen vaikutuksesta unionin digitaaliseen suvereniteettiin. Tutkielman tarkoituksena on myös esittää, että kybertoimintaympäristö, eritoten digitaaliset alustat, joilla kansalaiset viettävät aikaa, ovat uutta valtiolliseen suvereniteettiin kuuluvaa aluetta, jonka hallinnan Euroopan unioni täysin uudenlaisena demokraattisten valtioiden yhteisönä melkein saavutti mutta lopulta menetti. Tästä johtuen tutkielmaa ei ole pidettävä ainoastaan oikeustieteen alaan kuuluvana, vaan laajentuen hieman myös valtio-opin puolelle. Poikkitieteellinen lähestymistapa on perusteltua, koska oikeus on osa yhteiskuntaa ja myös muiden yhteiskunnallisten ilmiöiden tarkastelu oikeusdogmaattisen tutkimuksen yhteydessä tuo esille sääntelyn vaikutukset etenkin teknologiaoikeuden ja eurooppaoikeuden saralla, joiden muutostahti nopea. Uudesta teknologiasta kumpuavia ongelmakohtia onkin hyvä tarkastella kokonaisvaltaisesti.

Tutkielman laajuus huomioon ottaen tarvetta oli myös rajata tutkimus koskemaan nimenomaisesti digipalvelusäädöstä. Vaikka digimarkkinasäädös ja yleinen tietoturva-asetus limittyvät myös digitaaliseen suvereniteettiin, digimarkkinasäädöstä voi pitää enemmän teknologiseen suvereniteettiin kuuluvana säädöksenä ja yleistä tietosuoja-asetusta

datasuvereniteettiin olennaisesti kuuluvana. Näitä kahta jälkimmäistä asetusta käsitellään tässä tutkielmassa vain pintapuolisesti, pääpainon ollessa erittäin suurien verkkoalustojen yleiseen turvallisuus ja yhteiskunnan yhtenäisyyteen liittyvissä uhkissa, joiden torjumiseksi digipalvelusäädös on muiden tavoitteiden ohella suunniteltu.

2 Euroopan unionin menetetty digitaalinen suvereniteetti

2.1 Digitaalinen suvereniteetti käsitteenä

2.1.1 Digitaalinen vai teknologinen suvereniteetti

Alati kasvavan digitalisaation myötä poliittisessa keskustelussa korostuu digitaalisen suvereniteetin rooli osana valtion suvereniteettia. Yleensä digitaalisella tai teknologisella suvereniteetilla tarkoitetaan kykyä tehdä ja tuottaa korkean teknologian tuotteita, jotta valtio ei olisi riippuvainen ulkomaisesta teknologiasta. Datainfrastruktuuri viestintäverkkoiineen ja pilvipalveluineen ovat usein tehty ja lisensoitu ulkomailta. Esimerkiksi Suomen kunnissa unionin ulkopuoliset digipalveluntuottajien pilvipalvelut, tietojärjestelmät ja ohjelmistot ovat olleet vallitsevassa asemassa jo pitkään¹³. Myös yliopistot suosivat amerikkalaisia ekosysteemeitä digiratkaisuissaan. Esimerkiksi Lapin yliopistolla on käytössä kaikille oppilaille ja henkilökunnalle amerikkalaisen Microsoftin Office 365 –palvelupaketti eurooppalaisen tai vapaaseen lähdekoodiin perustuvien palveluiden sijaan.¹⁴

Amerikkalaisiin digiratkaisuihin päätyminen on eurooppalaisten osin itseaiheutettu ongelma. Kotimaisia vaihtoehtoja ei ole ollut, tai ne eivät ole olleet tarpeeksi laadukkaita, hintakilpailukykyisiä verrattuna ulkomaisiin. Vuosikymmeniä jatkunut eurooppalaisten vaihtoehtojen puute näkyy myös potentiaalisten, kilpailukykyisten vaihtoehtojen puuttumisena. Amerikkalaisten yritysten laajat toimijaekosysteemit ovat kehittyneet niin luotettaviksi, modulaarisiksi ja kustannustehokkaiksi, että tätä etumatkaa on vaikea kuroa umpeen ilman unionin taloudellisia tukimekanismeja ja kannustimia.¹⁵

Digitaalinen, teknologinen ja datasuvereniteetti kaikki liittyvät oikeuteen päättää omasta digitaalisesta kohtalosta. Kybertoimintaympäristöön liittyvään suvereniteettiin olennaisena

¹³ Kuntaliitto 2025.

¹⁴ Lapin yliopistolla on ollut vuodesta 2015 lähtien käytössä Microsoftin Office 365 –palvelupaketti. Ks. <https://ulapland.fi/uusia-verkkopalveluja-opiskelijoille/>.

¹⁵ Kuntaliitto 2025.

osana oma kehittynyt teknologinen tuotanto, joka pystyy tuottamaan laadukkaita ja kilpailukykyisiä tuotteita ankarasti kilpailluilla markkinoilla. Tämä näkyy erityisesti geopoliittisena kilpailuna suurten talousalueiden välillä.¹⁶

Joten digitaalista suvereniteettia voi pitää käsitteenä laajempänä kuin teknologista suvereniteettia, jonka ydin on valtion riittävä omavaraisuusaste kilpailukykyisten teknologiaratkaisujen tuottamisessa. Digitaalinen suvereniteetti on myös valtion suvereniteetti näiden tietojärjestelmien sisällä. Tämänhetkinen suvereniteetti, tai toisin sanoen eurooppalaisuuden aste näiden kybertoimintaympäristön omistuksissa ja hallinnoinnissa, joita eurooppalaiset käyttävät päivittäin, on olematon.¹⁷

Tässä tutkielmassa unionin digitaaliseen suvereniteettiin perustellaan kuuluvaksi digitaalseksi julkiseksi tilaksi muotoutuneet sosiaalisen median verkkoalustat. Nämä verkkoalustat ovat lähes poikkeuksetta ulkomaisessa omistuksessa. Tilannetta voi pitää kestäättömänä myös unionin yleiseen turvallisuuteen ja järjestykseen vaikuttavien riskien vuoksi, kuten jäljempänä tutkielmassa esitetään. Ei-eurooppalaiset toimijat ovat saavuttaneet niin määräävän markkina-aseman, että unionin alueella ei ole yhtään jäsenvaltioiden rajat ylittävää eurooppalaista verkkoalustaa. Yhdessäkään jäsenvaltiossa ei ole paikallista verkkoalustaa, jolla olisi merkittävää osuutta päivittäisessä verkkoalustojen käytössä. Tilannetta ei voi pitää unionin digitaalisen suvereniteetin tavoitteiden mukaisena.

Vaikka yhtäältä voidaan puhua kansallisvaltioiden eli tämän tutkielman puitteissa jäsenvaltioiden suvereniteetista, jäsenvaltiot ovat kooltaan liian pieniä vastataksaan siihen taloudelliseen, puolustukselliseen ja kasvavasti nykyään myös digitaalisen ympäristön paineeseen, joka tulee Yhdysvalloista ja Kiinasta.¹⁸ Siksi unionille on annettu jaettua ja yksinomaista toimi- eli lainsäädäntövaltaa asioihin, jotka aiemmin kuuluivat erottamattomana osana kansallisvaltion yksinomaiseen suvereniteettiin. Esimerkiksi sisämarkkinoilla, joilla suuret ei-eurooppalaiset teknologiajätit toimivat, unionilla on jaettu lainsäädäntövalta sisämarkkinoilla, mutta yksinomainen lainsäädäntövalta sen kilpailusääntöihin.¹⁹

Edelleen unionilla on erityisiä toimivaltuuksia yhteisessä ulko- ja turvallisuuspolitiikassa. Vaikka yleinen turvallisuus ja erityisesti kansallinen turvallisuus on yksinomaisesti jäsenmaan

¹⁶ World Economic Forum, What is digital sovereignty and how are countries approaching it? 10.1.2025. <https://www.weforum.org/stories/2025/01/europe-digital-sovereignty/> (9.11.2025).

¹⁷ Yksikään erittäin suuri sosiaalisen median verkkoalusta ei tämän tutkielman tekohetkellä ole eurooppalaisessa omistuksessa. Ks. Komission edellä mainittu komission listaus erittäin suurista toimijoista.

¹⁸ Vardanyan – Kocharyan 2022, s. 110. Myös Hoeksma 2023, s. 10.

¹⁹ SEUT 3 artikla.

vastuulla, unioni voi erityisiä toimivaltuuksiaan yhteisessä ulko- ja turvallisuuspolitiikassa käyttäen tehdä myös kollektiivisia päätöksiä turvallisuuteen liittyen ja esiintyä yhtenä äänenä ulkopoliitikassa.²⁰ Sekä digitaalinen suvereniteetti käsitteenä että unioni ainutlaatuisena demokraattisten valtioiden yhteisönä haastaa perinteiset käsitykset suvereniteetista.

2.1.2 Digitaalisen suvereniteetin merkityksen lisääntyminen

Vielä vuonna 2010 osana Eurooppa 2020 –strategiaa julkaistu Euroopan digitaalistrategia ei tunnistanut digitaalista suvereniteettia vaan keskittyi digitaalisten markkinoiden toimivuutta ja luotettavuutta heikentävien asioiden, kuten hajanaisuuden poistamiseen ja yhteentoimivuuden parantumiseen sekä verkkorikollisuuteen kitkemiseen.²¹ Lisäksi huolta kannettiin digitaalisesta lukutaidosta ja osaamisesta, nopeiden ja ultranopeiden yhteyksien yleisen saatavuuden lisäämisestä ja älykkään teknologian hyödyntämisen lisäämisestä yhteiskunnassa.²²

Digitaalistrategiassa otettiin kyllä esille digitaalisen ympäristön luottamus ja turvallisuus, koska eurooppalaisten ei tiedetty haluavan “ottaa omakseen” sellaista teknologiaa joka johtaisi “ison veljen valvontaan tai “kyberavaruuden villin länteen”.²³ Turvallisuushuolet kuitenkin kohdistuivat verkkorikollisuuteen, roskapostiin, laittomaan sisältöön ja lasten verkkoturvallisuuteen.²⁴ Ulkomaista sosiaalisen median kautta tapahtuvaa vaikuttamista vaaliprosessiin tai käsitettä digitaalinen suvereniteetti ei vielä tunnettu ja osattu ennakoida.

Komissio on kylläkin huomionnut useissa kyberympäristöä koskevissa säädöksissään digitaaliseen suvereniteettiin kohdistuvat turvallisuusuhkat. Esimerkiksi vuoden 2024 kyberturvallisuussäädöksessä tiedostetaan sähköisten tietojärjestelmien käyttö hyökkäyskanavina, ja valmistajien olisi siksi varmistettava laitteiden turvallisuus, vaikka ne olisi vain epäsuorasti liitetty muihin verkkoihin tai laitteisiin.²⁵

Komission 2024–2029 yksi kärkihankkeista on digitaalinen suvereniteetti. Tämä strategia sisältää uusia säädöksiä vaikuttaen kybertoimintaympäristön eri osa-alueisiin. Näistä

²⁰ SEUT 4 artikla 4 kohta määrittelee valtion keskeiset tehtävät, kuten yleisen järjestyksen ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen ja takaamisen yksinomaisesti jäsenmaan kompetenssina. Kuitenkin SEUT 24 artikla antaa unionille toimivaltaa harjoittaa yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa, joka perustuu yhteisvastuullisuuteen ja yleisen edun määrittelemiseen. Tämä kohta antaa siis unionille ulkopoliittista toimivaa asioissa, joissa yksittäisen jäsenmaan ääni olisi liian pieni.

²¹ COM(2010) 245 final, kohta 1.

²² COM(2010) 245 final, kohdat 2.4 ja 2.6.1.

²³ COM(2010) 245 final, kohta 2.3.

²⁴ COM(2010) 245 final, kohta 2.3.

²⁵ NIS 2 -direktiivi, johdanto-osan perustelukappale 9.

keskeisinä ovat digipalvelusäädös, tekoälyasetus, datahallintosäädös ja digimarkkinasäädös. Näiden säädösten on tarkoitus tasoittaa markkinatilannetta ja avata mahdollisuuksia pienemmille toimijoille ohi suurten gigijättien eli portinvartijoiden, helpottaa datan jakamista ja sen hallintaa, luoda raamit eurooppalaisten henkilötietojen käsittelylle ja vastata nopeasti kehittyvän tekoälyn tuomiin haasteisiin perusoikeuksien näkökulmasta. Näillä lainsäädöllisillä toimilla voi myös olla maailmanlaajuisia vaikutuksia. Koska unionia pidetään 'sääntelyn hegemoniana', unionista kumpuava sääntely usein leviää myös muille alueille. Tätä kutsutaan Bryssel-efektiksi.²⁶ Unioni on kuitenkin ajautunut edellä mainittuun tilanteeseen, jossa merkittävä osa yhteiskunnallisesta kansalaiskeskustelusta käydään verkkoalustoilla, joiden moderoinnista lopulta päättävät ei-eurooppalaiset tahot ja joiden suosittelualgoritmien toiminnassa on yleisen edun ja liiketoiminnallisen intressin välillä ristiriita, on kestävä.

Seuraavaksi tutkielma käy ensin läpi ne suvereniteettia koskevat haasteet, joita unioni on aivan uudenaikaisena ja ainutlaatuisena demokraattisten valtioiden yhteisönä joutunut kohtaamaan. Koska unionin edustama malli ei ole puhdas valtio, mutta ei myöskään vain valtioiden välinen järjestö sen perinteisessä merkityksessä, tämä tutkielma haastaa esimerkiksi tutkielman kirjoittamisen aikana Yhdysvaltojen hallinnossa vallitsevan käsityksen unionista toimijana, jolla ei ole tosiasiallista laillisesta lähteestä kumpuavaa suvereniteettia.

Tämän jälkeen kappale keskittyy digitaalisen suvereniteetin käsitteeseen ja osoittaa, että se on teknologisen kehityksen myötä tullut samanveroiseksi alueeksi maa-alueen, meren ja ilmantilan tavoin, jossa valtio voi ja sen myös tulisi harjoittaa omaa itsemääräämisoikeuttaan. siihen, miksi se on yksi unionin kärkihankkeista tällä hetkellä. Lopuksi kappale osoittaa, miten alkujaan eri puolilla Eurooppaa syntyneet paikalliset verkkoyhteisöt ja -alustat hiipuivat nopeasti etenkin amerikkalaisten toimijoiden vallatessa digimarkkinat.

2.2 Suvereniteetin määritelmät ja teknologian vaikutus

2.2.1 Valtiollisen suvereniteetin ainekset

Nykyisen suvereniteettiuden ainekset, joskin voidaan puhua myös modernista suvereniteetin käsityksestä koska nykyiset kansallisvaltiot näihin perustuvat, kumpuavat Niccolò Machiavellin,

²⁶ The Conversation, 'Digital sovereignty': why the EU may be shifting from internet regulation to building homegrown tech 19.11.2025. <https://theconversation.com/digital-sovereignty-why-the-eu-may-be-shifting-from-internet-regulation-to-building-homegrown-tech-269753> (19.11.2025) ja World Economic Forum, What is digital sovereignty and how are countries approaching it? 10.1.2025. <https://www.weforum.org/stories/2025/01/europe-digital-sovereignty/> (9.11.2025).

Jean Bodinin ja Thomas Hobbesin ajatuksista ylimmästä tai absoluuttisesta auktoriteetista poliittisesti järjestäytyneessä yhteisössä. Yhteisön suvereniteetti koostuu neljästä aineksesta; 1) sillä on tosiasiallisesti auktoriteetti 2) auktoriteetti pohjautuu yhteisesti hyväksytystä lähteestä 3) auktoriteetti on ylin ja absoluuttinen ja 4) auktoriteetti kattaa hallittavan alueen.²⁷

Toisen maailmansodan jälkeen alkunsa saanut eurooppalainen integraatio on kehittynyt eurooppalaisten kansallisvaltioiden unioniksi, jonka voidaan sisältävän suvereniteettiuden ainekset; 1) Sillä on tosiasiallinen auktoriteetti (Euroopan komissio, parlamentti ja jäsenvaltioiden ylimmistä valtionmiehistä koostuva Eurooppa-neuvosto) 2) sen auktoriteetti pohjautuu yhteisesti hyväksytyistä lähteistä eli perustussopimuksista 3) unionilla on ylin lainsäädännöllinen valta sille annetuissa asioissa ja 4) auktoriteetti kattaa hallittavan, eli jäsenmaiden alueen (ja jopa ylittäen sen²⁸). Unioni ei kuitenkaan ole valtio eikä se niin ikään ole valtioiden järjestö kuten Yhdistyneet kansakunnat ('YK'). Se on kehittynyt omanlaiseksi demokraattisten valtioiden unioniksi.²⁹

Suvereniteettia ja valtioiden välisiä suhteita on perinteisesti hahmotettu vuoden 1648 Westfalenin rauhan ja siitä syntyneiden periaatteiden kautta. Westfalenin paradigman kautta käsitettynä unionina tai sen edeltäjiä ei voida luokitella tai kategorisoida. Westfalenilaisen suvereniteetin mukaan suvereenisuutta on ylin auktoriteetti, riippumatta siitä pohjautuuko se monarkiaan tai perustuslailliseen edustukselliseen demokratiaan, joka hallitsee tiettyä aluetta.³⁰ Tätä ylimmän auktoriteetin legitimitiä ovat kritisoineet monet, esimerkiksi Yhdistyneitten kuningaskuntien entinen pääministeri David Cameron, joka on todennut unionin olevan epädemokraattinen järjestö, koska ainoastaan jäsenvaltiot voivat olla demokraattisia yhteisöjä. Tämän paradigman mukaan unionin tulisi Westfalenilaisen paradigman mukaisesti takaisin traditionalistiseksi valtioiden väliseksi järjestöksi kuten YK.³¹

Väitteestä epädemokraattisuudesta voi perustellusti olla eri mieltä. Jäsenvaltiot ovat luovuttaneet demokraattisessa prosessissa unionille lainsäädäntö- ja toimeenpanovaltaa. Lisäksi unionin päätöksentekokeleliimiin valitaan edustajia vaaleilla, ja jäsenmaat ovat myös suoraan edustettuna valtiopäämiestensä ja edustajiensa kautta unionin päätöksenteossa.

²⁷ Couture – Toupin 2017, s. 10.

²⁸ Unionin lainsäädännöllä on todettu olevan ns. Brysseli-efekti, jossa esimerkiksi yleisen tietosuoja-asetuksen normit ovat yltäneet kattamaan myös unionin ulkopuolisia alueita. Tämä johtuu erityisesti rajatylittävien digipalveluiden maailmanlaajuisesta mukautumisesta unionin normien alle koko toiminnassaan. Unionin sisämarkkinat ovat liian suuret jotta toimijat jättäytyisivät sen ulkopuolelle, joten ne mukauttavat koko toimintansa unionin normien alle.

²⁹ Hoeksma 2023, s. 10.

³⁰ Couture – Toupin 2017, s. 2.

³¹ Hoeksma 2023, s. 18.

Unionista on myös mahdollista erota, kuten on käynyt Brexitin myötä. Unionista on muodostunut ainutlaatuinen oma kansainvälisen organisaationsa muoto, joka ei ole kopio esimerkiksi Yhdysvaltojen kaltaisesta liittovaltiosta vaan oma emuloitu paikallinen demokraattisten valtioiden järjestö, joka harjoittaa omaa demokratiaansa jäsenvaltioidensa demokratioiden lisäksi ³².

2.2.2 Kilpakumppanien tendenssi olla tunnustamatta unionin suvereniteettia

Sen sijaan Westfalenin periaatteiden kautta tarkasteltuna unionin suvereniteetille välttämättä muiden suurvaltojen toimesta ei aseteta samanlaista arvoa kuin perinteisille kansallisvaltioille. Erityisesti tämä näyttää korostuvan nykyajan valtiollisen johtamiskulttuurin muutoksessa, jossa on palattu suosimaan vahvaa johtajuutta. Esimerkkinä mainittakoon Yhdysvallat, joka on perinteisesti vahvasti tukenut Euroopan integraatiota. Presidentti Donald Trumpin kahdella kaudella transatlanttisissa suhteissa ovat korostuneet sekä maiden kahdenväliset tapaamiset että erilaisten, käsiteltävän asian mukaan eri maista kootut koalitiot, joiden kautta transatlanttista suhdetta on hoidettu ³³.

Presidentti Trumpilla on ollut erityisiä vaikeuksia tunnustaa unionin legitimitettä ja perinteisten kansallisvaltioiden veroista kanssakumppanuutta. Unionin roolia poliittisena toimijana ei ole hyväksytty, eikä niin ikään niitä aiemmin mainittuja suvereenisuuden aineksia, joihin unionin ylin auktoriteetti nojautuu. Presidentti Trumpin voimakas kritiikki on kohdistunut unionin poliittiseen ytimeen, eli ainutlaatuihin malliin poliittisena yhteisönä. Trumpin hallinto pitää unionia byrokraattisena, joka ei edusta jäsenvaltioitansa ja palvelee enemmän ”globaalin kosmopoliittisen eliitin” etuja kansalaistensa sijaan. ³⁴ Perinteinen molemminpuolinen kunnioittava transatlanttinen suhde, jossa on tunnustettu kummankin suvereniteetti, on muuttunut toisen osapuolen olemassaolon oikeutusta kyseenalaistavaksi epäilyksi. Tämä haastaa myös suvereniteettiin keskeisesti kuuluvan alueellisen itsemääräämisoikeuden ja yhteisön yksinoikeuden sisäisten asioiden käsittelyyn.

Kuten aiemmassa kappaleessa sivuttua, westfalenilaiseen moderniin suvereenisuuden konseptiin kuuluu alueellinen itsemääräämisoikeus ja ylimmän auktoriteetin oikeus päättää

³² Hoeksma 2023, s. 28.

³³ Tämä on näkynyt esimerkiksi Suomen tasavallan presidentin, Alexander Stubbin useiden kahdenvälisen tapaamisen myötä sekä Ukrainan asian tukemisessa, joissa on turvauduttu muutamien ‘halukkaiden maiden’ muodostamiin yhteisiin delegaatioihin Euroopan komission puheenjohtajan tai unionin ulkoasiainedustajan lähettämisen sijaan.

³⁴ Blanc 2024, s. 692.

alueensa sisäisesti asioista ilman ulkopuolisten voimien vaikutusta. Vaikka näihin oikeuksiin voidaan puuttua kansainvälisillä sopimuksilla, ja siten kaventaa ylimmän auktoriteetin valtaa, kaventaminen on yleensä tapahtunut demokraattisen prosessin kautta, kuten on tapahtunutkin.³⁵

Alueen määritelmä, jota pidetään osana suvereniteettia eli yhteisön itsemääräämisoikeuteen kuuluvana, on teknologian kehityksen saatossa laajentunut. Seuraava osio käsittelee alueellisen määritelmän kehitystä johtaen lopulta digitaalisen ympäristön käsittämiseen osaksi alueellista itsemääräämisoikeutta.

2.2.3 Kehittyvä teknologia luo uusia alueita tunnustettavaksi

Alueelliset rajat muodostavat toimivallan valtiolle. Alueelliset rajat kertovat yksilöille ja yhteisöille, minkä valtion lait ovat voimassa.³⁶ Digiajan teknologia on tuonut tähän poikkeuksia, joihin palataan myöhemmin. Yksinoikeutta alueisiin ei pidä käsittää pelkästään maa- ja vesialueina. Teknologinen harppaus, joka mahdollisti lentämisen ja edelleen avaruusmatkailuun, laajensi samalla myös valtioiden aluevaatimuksia ylöspäin. Vuoden 1944 kansainvälisen siviili-ilmailun yleissopimus (Chicagon sopimus) laajensi valtioiden alueita niin, että valtioilla on oman alueensa yläpuolella olevaan ilmatilaan täydellinen ja yksinomainen herruus³⁷.

Avaruuden alueiden hallinnan tullessa ajankohtaiseksi avaruusteknologian kehityksen sekä Neuvostoliiton ja Yhdysvaltojen avaruuskilvan myötä, nähtiin tarvetta määritellä alueelliset rajat myös ulkoavaruudessa. Vuoden 1967 avaruuden yleissopimuksessa päädyttiin varsin altruistiseen ratkaisuun, kun avaruus määriteltiin ihmiskunnan yhteiseksi ”provinssiksi”, omaisuudeksi. Sopimuksessa nimenomaisesti kielletään valtioita varaamasta alueita kuusta, muista taivaankappaleista tai avaruudesta ylipäänsä.³⁸ Toisin kuin aluevesissä, joiden rajat ovat YK:n merioikeusyleissopimuksessa asetettu 12 meripeninkulmaan asti määritellyistä perusviivoista³⁹, ilmakehän vaihtumiselle avaruudeksi ei ole selvää rajaa⁴⁰.

³⁵ Tätä itsemääräämisoikeuttansa ovat rajoittaneet käytännössä kaikki valtiot kansainvälisillä sopimuksilla.

³⁶ Kymlicka 2001, s. 254.

³⁷ Chicagon sopimus 1 artikla. Ks. myös sopimuksen saattaminen asetuksella voimaan Suomessa: asetus Kansainvälisen siviili-ilmailun yleissopimuksen voimaansaattamisesta 11/1949.

³⁸ Avaruuden yleissopimus artiklat 1 ja 2.

³⁹ Merioikeusyleissopimus, 2 osaston 3 artikla.

⁴⁰ Tosin yleensä avaruuden alkamisen rajana on totuttu pitämään Kármánin rajaa, joka sijaitsee sadan kilometrin korkeudessa merenpinnan tasolta.

Tätä rajaa alueellisesta määräämisoikeudesta on myös yritetty haastaa. Päiväntasaajan valtiot yrittivät tuloksetta haastaa avaruuden yleissopimuksen määritelmän avaruuden varaamattomuudesta väittämällä suoraan yläpuolellaan olevien geostationaaristen kiertoradan pisteiden kuuluvan heille, koska nämä pisteet ovat pysyvästi paikoillaan päiväntasaajan valtioiden yläpuolella. Onnistuessaan varaus olisi ulottanut näiden valtioiden rajat yli 35 000 kilometrin korkeuteen ja taannut oikeuden arvokkaaseen resurssiin, geostationaaristen satelliittipaikkojen hallitsemiseen. Muiden maiden vastaanotto ei kuitenkaan ollut innostunutta, ja suunnitelma jäi vaille kannatusta.⁴¹

2.2.4 Kybertoimintaympäristö uutena alueena

Valtion rajojen sisällä olevaa aluetta ei siis pitäisi ajatella pelkästään maa-alueena. Se käsittää aiemmin mainittujen maa-alueitten, aluevesien ja ilmatilan lisäksi myös niissä olevat resurssit. Nämä resurssit perinteisessä mielessä ovat alueelta löytyvien mineraalien ja muiden luonnon resurssien lisäksi myös ihmisen rakentama infrastruktuuri, kuten tiet, sillat ja tuotannollisteolliset laitokset.⁴² Vaikka Ihmisen rakentaman infrastruktuurin voi digiajan mielessä käsittää olevan sähköntuotantoa, kaapeleita ja palvelinkeskuksia, niistä voi myös syntyä kokonaan uusi alue, jonka suvereniteettia valtio voi ja sen pitäisi vaatia. Tällaisia alueita syntyy tietoverkkojen sisälle ja ne voivat fyysisesti sijaita tai olla sijaitsematta valtion maarajojen sisällä.

Kuten edellä esitettiin, teknologinen suvereniteetti on syytä erottaa digitaalisesta suvereniteetista. Teknologista suvereniteettia on käytetty kansainvälisessä poliittisessa diskurssissa, kun on haluttu korostaa riippumattomuutta tai irtiottoa Yhdysvaltojen tai yhdysvaltalaisten teknologiajättien, GAFAM (Google, Amazon, Facebook, Apple ja Microsoft) -yritysten hegemoniasta⁴³. Digitaalista suvereniteettia ja sen rajoja määriteltäessä taas on otettava huomioon se uusi tila, jonka teknologia luo sisälleen.

Historiallisena analogina syntyneeseen digitaaliseen tilaan voi käyttää ei kenenkään maata, *terra nullius*, jossa alkuperäiskansat vaelsivat. Westfalenin malli suvereniteetista ei tunnusta tällaista pysyvää asiaintilaa tilaa ei kenenkään maasta, jota mikään valtio ei hallinnut tai

⁴¹ Ks. Declaration of the First Meeting of Equatorial Countries 1979 (Bogota Declaration). Tarkemmin: Effects of the Bogota Declaration on the Legal Status of Geostationary Orbit in International Space Law, NAUJILJ 8 (1) 2017.

⁴² Couture – Toupin 2017, s. 2.

⁴³ Couture – Toupin 2017, s. 14.

vaatinut itselleen, joten tällainen alue on vallattavissa.⁴⁴ Näin on epäilemättä käynyt myös Euroopan digitaalisen tilan kohdalla, joskin valloittajina eivät ole olleet valtiot vaan ulkomaiset teknologia-alan suuryritykset. Tällöin ulkomaisten valloittajien tieltä väistymään ovat joutuneet internetin alkuperäiskansat, paikalliset verkkoalustat, joita käsitellään tutkielman myöhemmässä vaiheessa.

2.2.5 Data arvokkaana resurssina

Historiasta kumpuavaa analogiaa on löydettävissä myös digialueen “maasta” löytyvistä arvokkaista resursseista. Tämä arvokas resurssi on data, jota on kutsuttu myös uudeksi öljyksi. Vuonna 2006 englantilainen matemaatikko Clive Humby julisti datan olevan uusi öljy. Kuten raakaöljyssä, se ei ole hyödyllistä sen raaka-assa, alkuperäisessä muodossa, mutta datan potentiaali piileekin sen jatkojalostuksen mukaan tuomissa käyttömahdollisuuksissa.⁴⁵ Näitä käyttömahdollisuuksia ovat esimerkiksi sijaintiin ja terveyteen liittyvät tiedot, kuluttajien mieltymysten analysointi ja ostoskäyttäytyminen. Jatkojalostettuna kaikki sellainen tieto, joka ohjaa yrityksen strategiaa ja päätöksentekoa ja markkinoiden toimintaa on arvokasta.⁴⁶ Uuden öljyn unionista pumppaavat eritoten amerikkalaiset ja kiinalaiset suuryritykset ja sen mukanaan tuomasta arvosta eivät eurooppalaiset hyödy.

Tietojen valumista ulos unionista on yritetty rajoittaa. EU:n yleinen tietosuoja-asetus (GDPR) on rajoittanut henkilötietojen käsittelyä unionin ulkopuolella. Tähän ovat myös merkittävästi vaikuttaneet tuomioistuimen ratkaisut, erityisesti C-311/18 - Facebook Ireland ja Schrems eli niin kutsuttu Schrems II –tuomio. Tässä tuomiossa tuomioistuin otti kantaa henkilötietojen käsittelyyn unionin ja Yhdysvaltojen välillä olevan Privacy Shield –ohjelman puitteissa.⁴⁷ Tilanne, jossa unionin kansalaisten henkilötietoja päätyi Yhdysvaltojen tiedusteluviranomaisille, oli kestävä. Yhdysvaltojen takaamista suojatoimista ei mitenkään ilmennyt, etteikö ulkomaan kansalaisten tietoja voisi päätyä myös ulkomaantiedustelun tarkoituksiin. Privacy shield -ohjelmassa annetut takeet eivät olleet sellaisia, joita voitaisiin käyttää Yhdysvaltojen tiedusteluviranomaisia vastaan oikeudessa.⁴⁸ Tilanne olikin kestävä niin yksilöiden kuin

⁴⁴ Couture – Toupin 2017, s. 3.

⁴⁵ Suarez-Davis, Jon, Data isn't 'the new oil' - it's way more valuable than that. The Drum. 2022. <https://www.thedrum.com/opinion/data-isn-t-the-new-oil-it-s-way-more-valuable> (10.11.2025).

⁴⁶ Koski – Pantzar 2019, s. 3.

⁴⁷ C-311/18 - Facebook Ireland ja Schrems kohta 1.

⁴⁸ C-311/18 - Facebook Ireland ja Schrems kohta 180-182.

unionin suvereniteetin kannalta, kun kansalaisten tietoja päätyi suurissa määrin omalta maaperältä toisen maan tiedusteluviranomaisille.

Henkilötietojen muihin maihin valumisen lisäksi suvereniteetin kannalta ongelmallisena on vääristynyt kilpailu eurooppalaisilla kybertoimintaympäristömarkkinoilla. Yksi digitaalisen suvereniteetin kärkihankkeen pilareista onkin datahallinta-asetus, jonka toivotaan takaavan “unionin avoimen strategisen riippumattomuuden vahvistamisen samalla kun edistetään kansainvälistä datan vapaata liikkuvuutta”.⁴⁹ Asetuksen tarkoituksen on luoda yhteisöt puitteet ja säännöt datan jakamisessa organisaatioiden välillä. Tämän toivotaan lisäävän datan jakamiseen liittyvän luottamuksen kasvamista, lisäten siten innovaatiota unionin alueella. Tällä taattaisiin datavetoisen talouden leviämisen ja huipputason teknologista innovointia ja asiantuntemusta. Asetus myös tunnistaa dataan liittyvät riskit ja sallii siirrot kolmansien maiden välillä, elleivät ne vaaranna yleistä turvallisuutta, järjestystä tai unionin poliittisia tavoitteita.⁵⁰

Eurooppalaisten toimijoiden kohtaama ongelma on kuitenkin se dataan liittyvä etumatka, joka ei-eurooppalaisille erittäin suurille toimijoille on ehtinyt muodostua. Näillä seitsemällä portinvartijalla, yhtä lukuun ottamatta kaikki ulkomaisia, on kerääntynyt niin suuri määrä dataa, että ne voivat hyödyntää tätä esimerkiksi kuluttajakäyttäytymisen ennakkoinnissa erittäin tehokkaasti pienempiin toimijoiden dataan verrattuna.⁵¹ Markkinoille mukaan pääsy, koska näillä portinvartijoilla on hallussaan jopa kokonaisia alustaeosysteemejä, ja kilpailijoilla, joille datan puuttumisen ja sen rajallisen saatavuuden sekä korkeiden investointikustannuksien vuoksi on lähes mahdotonta. Tämä tilanne luo portinvartijoille myös epäreilun neuvotteluvoiman.⁵² Säädöksen tarkoituksena onkin tasapainottaa sitä etumatkaa, joka portinvartijoilla on, muun muassa sallimalla portinvartijan ulkopuoliset sovelluskaupat, mahdollista tietojen siirtämisen palvelusta ja alustalta toiselle ja yhteensopivuuksien lisäämisen eri rajapintojen välillä loppukäyttäjälle.⁵³

Yksi valtioiden digitaalisen suvereniteetin kehittymisen perustuksista on ollut tietoverkkojen sääntelyn kehittyminen. Julkinen valta on ottanut jalansijaa sääntelyn kautta aiemmin villiksi läenneksi tituleeratuissa tietoverkoissa. Tämä näkyy niin henkilötietojen, datan kuin

⁴⁹ Datanhallinta-asetus johdanto-osan perustelukappale 1.

⁵⁰ Datanhallinta-asetus johdanto-osan perustelukappale 2.

⁵¹ Digimarkkinasäädös johdanto-osan perustelukappale 3. Katso myös komission luokittelemat portinvartijoiksi luokittelemat yritykset: European Commission, Gatekeepers. https://digital-markets-act.ec.europa.eu/gatekeepers_en?prefLang=fi (14.11.2025).

⁵² Digimarkkinasäädös johdanto-osan perustelukappaleet 2-4.

⁵³ Digipalvelusäädös 5-8 artiklat.

verkkoalustojen ja hakukoneiden sääntelyssä. Digitaalisessa ympäristössä toimivallan rajat voivat olla häilyvät. Esimerkiksi digipalvelusäädös ulottaa unionin auktoriteetin pitkälle yli unionin tosiasiallisten, eli jäsenmaidensa rajojen.⁵⁴ Myös yleinen tietosuoja-asetus ulottaa unionin toimivaltaa yli sen rajojen.⁵⁵

Uusi teknologia mahdollistaa valtioille uusien alueiden varaamisen yksinoikeudeksi. Tietokoneet ja tietoverkkojen keksiminen ovat luoneet pääsyn uusille alueille, kuten kyvyn lentää ja kurottautua avaruuteen asti. Uusien alueiden avautuminen johtaa väistämättä kysymykseen siitä, kenelle alueet kuuluvat ja kuka niitä hallitsee. Näiden rajojen määrittely ja valvominen aiheuttavat ongelmia niin maassa, merellä, ilmassa, avaruudessa kuin kybertoimintaympäristössäkin.

Vaikka tietoverkkojen ja siihen liittyvien palveluiden kehitys on viimeisten vuosien aikana edennyt harppauksin ja popularisoitunut jokaisen oikeudeksi, tietoverkot olivat pitkään asiaan harvojen, vihkiytyneiden pelikenttä. Tällöin syntyi tiivis pienen piirin verkkokulttuuri, joka lopulta popularisoitui kaikkien käyttämiksi digitaalisiksi palveluiksi. Näinä aikoina Euroopan kyberavaruus rakentui paikallisille verkko-yhteisöille.

2.2.6 Digitaalisen suvereniteetin kehittyminen

Tietoverkkojen alkuaikoina verkot ja niissä toimiminen nähtiin villinä läntenä, jossa sääntelyä oli vähän tai ei ollenkaan, tietoverkot ja verkkokulttuuri hakivat muotoaan kokeilevilla palveluilla, ja ajalle ominaista oli kaupallisten toimijoiden puuttuminen. Verkkokulttuuri toimi pitkälti vapaaehtoisuuden ja yhteisöllisyyden voimin. Tässä vaiheessa on syytä tarkentaa, että internetin yleistymisen 1990-luvulla toiminee eräänlaisena vedenjakajana niin verkkokulttuurissa kuin tietoverkkojen sääntelyssäkin. Ennen internetin laajamittaista käyttöönottoa eri yhteiskunnan sektoreilla kybermaailma oli harvojen, asiaan vihkiytyneiden herkkua.

⁵⁴ Digipalvelusäädöksen 2 artiklan 1 momentin mukaan säädöksen soveltamisala koskee niitä välityspalvelujen tarjoajia, jotka tarjoavat palveluita unioniin sijoittautuneelle vastaanottajalle, riippumatta siitä, mihin nämä tarjoajat ovat sijoittautuneet. Unionin toimivalta siis kattaa teoreettisesti koko kaikki alueet maapallolla, mikäli nämä tarjoavat palveluita unionin alueella.

⁵⁵ EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen 3 artikla. Alueellinen soveltamisala ulottuu yli sen omien rajojen, kun unionin alueella olevan rekisterinpitäjän tai henkilötietojen käsittelijän toimipaikan toiminnan yhteydessä, riippumatta käsittelyn suorituspaikasta. Lisäksi tietyin edellytyksin unionissa olevien rekisteröityjen henkilötietojen käsittelyä koskee yleinen tietosuoja-asetus riippumatta siitä, onko käsittelijä sijoittautunut unioniin vai ei.

Internetin varhaisena esi-isänä voidaan pitää Lontoon alueella toiminutta, metrologian tutkimukseen keskittyneen National Physical Laboratoryn pakettikytkentäistä NPL-verkkoa, jonka Donald Daviesin vuonna 1966 kehittämään tekniikkaan perustuen muodosti yhteyden eri tietokoneiden välille ja aloitti toimintansa vuonna 1969. Internetin kuuluisampi esi-isä, ARPANET, aloitti toimintansa samana vuonna ja otti oppia Daviesin ja NPL-verkon pakettikytkentämallista.⁵⁶ Alun perin Yhdysvaltain puolustusministeriön kehittämästä ARPANET:stä kehkeytyi nopeasti tutkijoiden väylä kommunikoida keskenään amerikkalaisten yliopistojen välillä ja neljäntenä toimintavuotensa se oli jo levittäytynyt Yhdysvaltojen ulkopuolelle Norjaan ja Yhdistyneisiin kuningaskuntiin. TCP/IP-tietoliikenneprotokolla mahdollisti eri puolilla maailmaa olevien verkkojen yhdistymisen toisiinsa, jolloin ARPANET:stä kasvoi globaali eri paikallisten verkkojen yhteenliittymä, Internet.⁵⁷

Myös Suomessa elettiin vahvaa esi-internetin aikakautta BBS (Bulletin Board System) -järjestelmissä eli kansankielellä purkeissa. Purkit eli tietokoneet, joihin otetaan omalta tietokoneelta puhelinyhteyden välityksellä yhteyttä, sisälsivät keskusteluryhmiä, niissä vaihdettiin tiedostoja ja ne toimivat vapaa-ajanviettopaikkoina tietokoneharrastajien keskuudessa.⁵⁸ Ne myös muodostivat omanlaisensa verkkoyhteisön ja kulttuurin, täyttäen samoja sosiaalisen kanssakäymisen tarpeita kuin nykyaikaiset sosiaalisen median verkkoalustat.

Suomessa oli 1980-luvun lopulle tultaessa varsin aktiivinen BBS-yhteisö noin 150 eri BBS-järjestelmällä eli purkilla.⁵⁹ 1990-luvulla käyttäjien määrä kasvoi huomattavasti ja nykyinternetille tyypillisten provosoivien kommenttien ja myös varsinaisen kiusaamisen määrä kasvoi.⁶⁰ Samalla internet alkoi yleistymään kotikoneissa ja 1990-luvulla internetin ja BBS-järjestelmien rinkkaiselo jatkuikin joitakin vuosia.⁶¹ Tietoverkoissa kanssakäyminen alkoi myös kansainvälistymään. Purkeille ominaista oli ollut paikallisuus, mutta internetin ja Internet Relay Chatin eli IRC:n suosion kasvun myötä digitaalinen ympäristö alkoi saavuttamaan arkisen rajat

⁵⁶ Navarria, Giovanni, How the Internet was born: the ARPANET Comes to Life. The Conversation 2016. <https://theconversation.com/how-the-internet-was-born-the-arpnet-comes-to-life-68062> (11.11.2025).

⁵⁷ The National Science and Media Museum, A short history of the internet, The National Science and Media Museum, 2020. <https://www.scienceandmediamuseum.org.uk/objects-and-stories/short-history-internet> (11.11.2025).

⁵⁸ Saarikoski 2020, s. 2.

⁵⁹ Saarikoski 2020, s. 7.

⁶⁰ Saarikoski 2020, s. 19-20.

⁶¹ Saarikoski 2020, s. 26.

ylittävän muotonsa. Aiemmin purkeissa käydyt keskustelut siirtyivät IRC-kanaville, jotka mahdollistivat reaaliaikaisen keskustelemisen.⁶²

Purkkien suosio hiipui mutta aikana, jolloin verkkosivuja, sosiaalista mediaa ja muita internetin palveluita ei ollut, purkit muodostivat oman yhteisöllisen, sosiaalista mediaa muistuttavan verkkoalustan, jossa käyttäjät kävivät niin arkisia kuin yhteiskunnallisia keskusteluita. Kuten edellä mainittu, purkkien käyttäjät siirtyivät keskustelemaan reaaliaikaisesti IRC-kanaville. Vuosituhannen vaihtuessa IRC-kanavien käyttäjillä kasvoi tarve nähdä miltä kanssakeskustelukumppanit näyttävät. Tästä tarpeesta syntyi IRC-galleria, jota voi perustellusti pitää ensimmäisenä sosiaalisena medianä Suomessa ja joka lopulta tasoitti tietä Facebookin ja muiden ulkomaalaisten sosiaalisten medioiden tulolle Suomeen.

2.2.7 Paikallisten verkkoalustojen nousu ja hiipuminen

Paikallisten verkkoalustojen ja verkkoyhteisöjen hiipuminen on ollut yleiseurooppalainen ilmiö. Esimerkiksi Suomessa IRC-galleria oli ennen Facebookin tuleamista Suomen suosituin verkkoyhteisö erityisesti nuorten, alle 20-vuotiaiden keskuudessa.⁶³ Vuonna 2000 perustetun IRC-gallerian suosio lähti räjähdysmäiseen nousuun vuonna 2004 ja sillä oli suosionsa huippuvuosina yli puoli miljoonaa rekisteröitynyttä käyttäjää. Paikallisena yhteisönä sillä oli hyvin merkittävä rooli suomalaisessa internet-kulttuurissa.⁶⁴

IRC-galleria oli edelläkävijänä myös verkkoalustojen vastuullisuudessa ja asetti suuntaviivoja verkkoalustojen digitaaliselle yhteistyölle viranomaisten kanssa. Jokelan ja Kauhajoen koulusurmissa vuosina 2007 ja 2008 IRC-galleria auttoi poliisia tutkinnassa, perustivat nuorille kriisichatteja ja sulki oma-aloitteisesti epäiltyjen tekijöiden profiilitiedot.⁶⁵

Verrattuna nykyisiin sosiaalisen median alustoihin, IRC-gallerian sisältöä ei jaettu eikä sitä samassa mittakaavassa edes pystynyt jakamaan toisille verkkoalustoille. Eri alustojen ja verkkoyhteisöjen välillä ei ollut samanlaista interaktiota ja varsinaisia viraali-ilmiöitä tai kuuluisuuksia ei IRC-galleriasta noussut. Verkkokulttuuri oli paikallista sekä alustakohtaisuuden että rajatylittävyyden osalta, eikä se suosinut samalla tavalla verkostoitumista mitä nykyiset globaalit verkkoalustat.⁶⁶

⁶² Saarikoski 2020, s. 28.

⁶³ Vaahensalo – Sihvonen 2024, s. 17.

⁶⁴ Vaahensalo – Sihvonen 2024, s. 14-15.

⁶⁵ Vaahensalo – Sihvonen 2024, s. 16.

⁶⁶ Vaahensalo – Sihvonen 2024, s. 19.

Paikallisten alustojen hiipuminen on yleiseurooppalainen ilmiö. Kaikissa unionin jäsenmaissa ihmisten sosiaalisen median käyttö on keskittynyt muutamille ei-eurooppalaisille verkkoalustoille. Esimerkiksi Ranskassa nuoret oppivat 2000-luvun puolivälissä sosiaalisen median käyttöön paikallisen Skyblog-alustan avulla. Ranskalaisen radiokanavan vuonna 2002 perustama Skyblog-verkkoalusta ei ollut suosittu pelkästään Ranskassa, vaan ympäri ranskankielistä maailmaa. Ranskankielinen internet-ekosysteemi koostui paikallisista sähköposti-, hakukone-, pelisivusto- ja sosiaalisen median sivustoista. Ranskankielinen Facebook aloitti toimintansa alkuvuodesta 2008. Saman vuoden loppuun mennessä Facebook oli ohittanut Skyblogin kävijämäärät.⁶⁷ Myös Skyblog koki saman kohtalon kuin IRC-galleria, käyttäjät siirtyivät Facebookiin ja paikallinen verkkoalusta hiipui.

Monissa jäsenmaissa nämä paikalliset verkkoyhteisöt loivat ja popularisoivat internetin käyttöä etenkin nuorten, mutta myös vanhemman ikäpolven keskuudessa. Osin näiden paikallisten digitaalisten innovaatioiden eli lokaalien verkkoyhteisöjen vuoksi ihmiset alkoivat käymään keskusteluita verkkoalustoilla ja jakamaan sisältöä omasta elämästään. Tämä loi otolliset olosuhteet ei-eurooppalaisille toimijoille, joista ensimmäisenä Facebook vakiinnutti nopeasti asemansa verkkoalustana, johon käyttäjät paikallisilta verkkoalustoilta siirtyivät. Verkkoalustojen ja yhteisöjen paikallisuus ei myöskään luonut samanlaisia potentiaalisia levitysalustoja disinformaatiolle ja vaaliprosesseihin vaikuttamiselle.

2.2.8 Euroopan oma sosiaalinen media

Digitaalisen suvereniteetin takaisin ottamiseksi on otettu askelia kokonaan oman ja paikallisen, unioninlaajuisen sosiaalisen median perustamiseksi. Osana unionin datan ja digitaalisen suvereniteetin strategiaa, Euroopan tietosuojavaltuutettu (EDPS) lanseerasi huhtikuussa 2022 pilottihankkeet EU Voice ja EU Video, joiden tarkoituksena on nimenomaisesti lisätä Euroopan itsenäisyyttä digitaalisessa maailmassa. Euroopan tietosuojavaltuutetun Wojciech Wiewiórowskin mukaan ”Pilottivaiheen hankkeet EU Voice ja EU Video pyrkivät tarjoamaan vaihtoehtoisen sosiaalisen median verkkoalustat, jotka priorisoivat yksilöitä ja heidän oikeuttaan yksityisyyteen ja tietosuojaan. Käytännössä tämä merkitsee sitä, että esimerkiksi EU Voice ja EU Video eivät perustu henkilötietojen siirtämiseen Euroopan unionin tai Euroopan talousalueen (ETA) ulkopuolelle. Näillä verkkoalustoilla ei myöskään ole yksittäisten käyttäjien

⁶⁷ RFI (Radio France Internationale), France's first social network Skyblog shuts down after 20 years. 20.3.2023 <https://www.rfi.fr/en/france/20230820-france-s-first-social-network-skyblog-shuts-down-after-20-years> (7.11.2025).

profilointia eikä verkkoalustalla ole mainoksia. Nämä keinot muiden ohessa antavat yksilöille vapauden ja päätäntävällän siihen, kuinka heidän henkilötietojaan käytetään”.⁶⁸

Kaksi vuotta myöhemmin, huhtikuussa 2024, EDPS julisti pilottivaiheen päättyneeksi. Alun perin yhden vuoden mittaiseksi suunniteltua pilottivaihetta pidennettiin vuodella, sen osoittaututtua menestykseksi unionin instituutioiden ja käyttäjien parissa. Pilottivaiheen lopussa EU Voicessa oli edustettuna yli 40 instituutiota, tehden siitä suurimman julkishallinnon ryhmän fediversessä eli hajautettujen palvelimien yhteisöpalvelussa. Pilottivaiheen päättymisen jälkeen Wojciech Wiewiórowski selvensi kokeilun tuloksia sanoen, että “EU Voice ja EU Video ovat osoittaneet, että julkishallinnon elimet, kuten Euroopan unionin instituutiot, voivat tarjota sosiaalisen median alustoja, jotka kunnioittavan yksilöitten perusoikeuksia ja pystyvät toimimaan vaihtoehtoina yleisille verkkoalustoille, jotka ovat suurten toimijoiden käsissä. Valitettavasti yrityksistä huolimatta emme ole onnistuneet löytämään uutta kotia EU Voice ja EU Video – palveluille muista unionin instituutioista, joka pystyisi ylläpitämään ja jatkamaan toimintaa niiden korkeiden standardien mukaisesti joita EU:n instituutiot ja palvelun käyttäjät ansaitsevat”.⁶⁹

EDPS juhli kahden vuoden pilottivaihetta onnistuneena kokeiluna, jossa osoitettiin, että yhteisölähtöinen ja hajautettu sosiaalisen median alusta voi toimia vartenotettavana vaihtoehtoja nykyisille kaupallisille sosiaalisen median alustoille. Lisäksi tällainen alusta priorisoisi käyttäjien perusoikeuksien ja tietosuojan toteutumista verkkoalustoilla.⁷⁰

Valitettavasti marraskuuhun 2025 mennessä palvelua ei ole rahoituksen ja uuden ylläpitäjän puuttumisen vuoksi jatkettu. Sen sijaan ulkomaalaisilla sosiaalisen median verkkoalustat näyttävät käyttäjätilastojen valossa tavoittavan laajasti eurooppalaisia jokaisessa ikäryhmässä.

2.2.9 Sosiaalisen median käyttö Suomessa ja muualla unionissa

Sosiaalisen median käyttö on erittäin yleistä etenkin nuoremman ikäryhmän joukossa. 16–24 vuotiaista 83 prosentilla on käytössä sosiaalisen median sovellus tai sovelluksia. 25–34-vuotiaat ovat jopa marginaalisesti edustetumpia sosiaalisessa mediassa, sillä 84 prosentilla

⁶⁸ European Data Protection Supervisor, EDPS launches pilot phase of two social media platforms, https://www.edps.europa.eu/press-publications/press-news/press-releases/2022/edps-launches-pilot-phase-two-social-media_en (8.11.2025).

⁶⁹ European Data Protection Supervisor, EDPS decentralised social media pilot: the end of a succesful story. https://www.edps.europa.eu/press-publications/press-news/press-releases/2024/edps-decentralised-social-media-pilot-end-successful-story_en (8.11.2025).

⁷⁰ Ibid.

ikäryhmästä sosiaalinen media löytyy puhelimesta. Sosiaalisen median suosio näyttää näissä ikäryhmissä jopa lisääntyneen, sillä kasvua edellisestä vuodesta on nuorimmalla ikäryhmällä 12 prosenttia ja seuraavaksi 25–34-vuotiaillakin 2 prosenttia. 35-vuotiailla ja sitä vanhemmilla sosiaalisen median käyttö laskee, mutta 65–74-vuotiaillakin sosiaalisen median sovelluksia oli 64 prosentilla.⁷¹

Sosiaalisessa mediassa pääasiassa seurataan muiden julkaisuja. Vain harva julkaisee aktiivisesti omaa sisältöä sosiaaliseen mediaan. 16–24 vuotiaista 70 prosenttia etsii kiinnostava sisältöä sosiaalisesta mediasta, 35–44 vuotiaistakin vielä yli puolet. 16–24-vuotiailla selvästi suosituin sovellus on Snapchat (77 %) ja 25–34-vuotiailla WhatsApp (79 %). Vaikka kummassakin sovelluksessa on mahdollisuus jakaa sisältöä oman verkostonsa ulkopuolelle ja myös vastaanottaa sitä, niitä pääasiassa käytetään viestittelyyn. Joko TikTok, Instagram, Facebook tai YouTube jakavat kaikissa ikäryhmissä joko käytetyimmän tai toiseksi käytetyimmän sovelluksen sijan.⁷² Nämä ovat verkkoalustoja, jotka tässä tutkimuksessa ovat erityisen mielenkiinnon kohteena koska niissä kulutetaan aikaa ja niitä käytetään uuden sisällön etsimiseen siten, että keskeisenä osana käyttökokemusta on suosittelevien järjestelmien esille tuoma sisältö.

Sosiaalinen media tavoittaa laajasti kaikki ikäluokat Euroopassa. Tämä tuo mukanaan myös laajalle eri demografisiin ja sosioekonomisiin luokkiin skaalautuvia järjestelmäriskkejä, joita ulkomaiset sosiaalisen median alustat voivat aiheuttaa yhteiskunnassa.

3 Ulkomaisten sosiaalisen median verkkoalustojen aiheuttamat turvallisuusuhkat

3.1 Mielipiteiden polarisoituminen

Euroopan komissio on vuoden 2025 strategisessa ennakointiraportissaan tunnistanut sosiaalisen median käytöstä unionille aiheutuvia riskejä. Komission mukaan erityisesti sen demokratiaan ja perusarvoihin kohdistuu sellaisia uudentyyppisiä uhkia, joita ei ole mahdollista

⁷¹ DNA, Digitaalinen elämä 2024.

https://corporate.dna.fi/documents/94506/11594975/DNA%20Digitaalinen%20el%C3%A4m%C3%A4%202024_open_p%C3%A4ivitetty.pdf/79cc29d9-a9ed-a469-413d-3f9f1c0f7ef2?t=1726658247803 (15.11.2025).

⁷² Ibid.

torjua ilman olemassa olevia vahvoja suojamekanismeja. Koska ihmisten näkemyksiä muokkaavat yhä enemmän algoritmit, jotka yksilöllistävät tietolähteitä joihin ihmisten näkemykset perustuvat, heikentää se sitä yhteistä tilaa, jossa demokraattista keskustelua on aiemmin käyty koska yhteiskunnallista keskustelua on aiemmin käyty yhteisten lähteiden, näytön ja faktojen perusteella. Tämä erityisesti korostuu nuorten ikäpolvien osalta, koska lähes puolella nuorista pääasialliset uutiskanavat ovat sosiaalisen median alustat. Tämä kehitys on omiaan vahvistamaan yhteiskunnan polarisaatiota, erityisesti nuorten miesten ja naisten välillä.

73

Arvojen eriytymisellä sukupuolten välillä, jolloin miehet ovat entistä konservatiivisempia ja naiset puolestaan enenevässä määrin liberaaleja, on yllättäviä yhteiskunnallisia vaikutuksia. Arvopolarisaatio ja kasvavat erot sukupuolten koulutustasossa voi johtaa ongelmiin sopivan kumppanin löytymisessä parisuhdemarkkinoilla. Tämä on noussut esille esimerkiksi Perhebarometri-kyselyissä, joiden perusteella merkittävin syy lapsettomuuteen on sopivan kumppanin puute. Sosiaalinen media myös korostaa ajatusta mahdollisuuksien rajattomuudesta itsensä toteuttamisen osalta.⁷⁴

Komissio painottaa terveissä demokratioiden sisäänrakennettua resilienssiä kansalaisyhteiskuntaa vastaan suunnattujen hyökkäysten torjumisessa ja vahinkojen minimoimisessa. Näitä demokratiaan vastaan tulevia hyökkäyksiä tulee niin EU:n sisältä kuin ulkoakin ja käsittävät niin vaaleihin vaikuttamisen, ulkomaisten tiedonmanipuloinnin ja toisaalta myös EU:n jäsenmaiden tiedostusvälineiden vapautteen ja riippumattomuuteen kohdentamat heikennykset. On tärkeää huomata, että kansalaisyhteiskuntaa vastaan suunnattujen hyökkäysten tekijät eivät ole vain valtiollisia toimijoita, myös uuden ajan teknologiaoligarkit haastavat omilla, jopa demokratian vastaisilla narratiiveillaan kansalaisyhteiskunnan perustuksia.⁷⁵

Esimerkiksi amerikkalaismiljardööri ja viestipalvelu X:n omistaja Elon Musk on julkisesti ottanut kantaa eurooppalaiseen politiikkaan ja tukenut eurooppalaisia äärioikeistolaisia puolueita ja populistiliikkeitä. Sekä yksityiset teknologiaoligarkit että valtiolliset toimijat muuttavat poliittista narratiivia tehokkailla sosiaalisen median algoritmeilla, aiheuttaen aivan uudenlaisia riskejä toimivan demokratian yhtenäisyydelle. Elon Muskin viestipalvelu X:n kautta harjoittamassa poliittisen narratiivin ohjaamisessa vastaamaan omia päämääriään onkin samoja piirteitä kuin

⁷³ COM(2025) 484 final, s. 12.

⁷⁴ Suomen Akatemian Strategisen Tutkimuksen Neuvosto (STN) 2025.

⁷⁵ COM(2025) 484 final, s. 12.

Kiinan kommunistisen puolueen TikTokin kautta väitetyssä julkisen mielipiteen muokkauksessa, josta amerikkalaiset lainsäätäjät ovat olleet huolissaan, ja joka on toiminut perusteena yrityksille kieltää kiinalaisomisteisten alustojen käyttö Yhdysvalloissa.⁷⁶

Amerikkalaisten lainsäätäjän tehtävänä ei toki ole Euroopan unionin kansallisesta turvallisuudesta ja demokraattisesta yhtenäisyydestä huolehtiminen. Euroopan komission tulisi käyttää kaikki lainsäädännön keinoja alustojen ja erityisesti algoritmien läpinäkyvyyden lisäämiseksi. Nyt julkinen keskustelu ja siten julkisen mielipiteen muokkaus tapahtuu alustoilla, joiden toiminta ei ole läpinäkyvää. Erityisesti läpinäkyvyyden puute koskee alustojen suosittelualgoritmeja, jotka ohjaavat poliittista diskurssia nostamalla käyttäjien sisältöjä ja aiheita tavalla, joiden toiminnasta päättäjät, kansalaiset tai kukaan muu kuin alustan omistaja eivät ole tietoisia.

3.2 Sosiaalisen median suosittelualgoritmien toiminta ja niiden läpinäkyvyyden puute

Sosiaalisen median käyttö tapahtuu alustoilla, joiden toimintaa ohjaavat algoritmit on rakennettu 'black box' eli musta laatikko – mallin mukaisesti.⁷⁷ Musta laatikko on järjestelmä, jonka sisälle ei voi nähdä vaan järjestelmän toimintaa voidaan havainnoida ainoastaan sen perusteella, mitä järjestelmään syötetään, mitä se siirtää ja mitä järjestelmä tuottaa ulos. Sosiaalisen median syötteiden toimintatavat ovat jaettavissa kolmeen eri luokkaan: tilaus- (subscription), verkosto- (network) ja algoritmipohjaisiin. Tilauspohjaisessa syötteessä käyttäjä vastaanottaa tilaamiensa käyttäjien luomaa sisältöä. Verkostopohjaisen syötteen muodostavat tilattujen käyttäjien luoman sisällön lisäksi myös heidän jakamansa muiden käyttäjien sisällön. Niinpä tämä verkosto-ominaisuus mahdollisti viraalijulkaisujen eli viruksen lailla nopeasti käyttäjältä toiselle jaetut suositut sisällöt, jotka tavoittavat käyttäjiä yli verkostorajojen. Esimerkiksi Twitter (nyk. X) toimi vuoteen 2016 asti verkostopohjaisena syötteenä, kunnes se otti käyttöön algoritmipohjaisen julkaisujen suosittelujärjestelmän eli suosittelualgoritmin. Tässä mallissa algoritmi yrittää ennustaa kenen käyttäjien tai sisällön kanssa käyttäjä todennäköisimmin olisi vuorovaikutuksessa. Tästä kenties onnistunein ja pisimmälle viedyin

⁷⁶ Carnegie Endowment for International Peace, Taking the Pulse: Is Elon Musk Meddling in European Politics? <https://carnegieendowment.org/europe/strategic-europe/2025/01/taking-the-pulse-is-elon-musk-meddling-in-european-politics?lang=en> (7.11.2025).

⁷⁷ Sun 2023, s. 3.

esimerkki on TikTokin ‘For You Page’ - aloitussivu. Sosiaalisen median alustat, TikTok mukaan lukien, yhdistelevät näitä kaikkia syötteiden kolmea toimintatapaa.⁷⁸

Algoritmien toimintaperiaate on alustojen suurin liikesalaisuus ja kilpailuvaltti suhteessa kilpailijoihin. Näitä tarkimmin vartioituja toimintaperiaatteita on verrattu jopa Coca-Colan reseptiin. Nykyään maailman arvokkaimpana liikesalaisuutena pidetään virvoitusjuoman reseptin sijaan Googlen hakukoneen algoritmia. Liikesalaisuus tuo mukanaan myös läpinäkymättömyyden ongelman.⁷⁹ Koska algoritmit ovat luokiteltu liikesalaisuuksiksi, ne eivät tule julkisiksi, toisinkuin esimerkiksi keksinnöt patenttihakemusten yhteydessä. Algoritmien reseptiikkaa varjeltaneen yhtä huolellisesti kuin Coca-Colan reseptiä. Alustojen antamien sisältösuositteluihin liittyy kuitenkin yksityisen liiketoiminnallisen intressin lisäksi vahva julkinen intressi.

Yhtenä esimerkkinä algoritmin julkisuuden puutteesta tulee esille vuoden 2021 tutkimuksessa Twitterin, nykyisen X:n, suosittelujärjestelmän tekemistä suositteluista. Tässä yrityksen sisäisessä tutkimuksessa selvisi, että:

1. Algoritmilla vahvistetaan poliittista sisällön näkyvyyttä verrattuna siihen, että se näyttäytyisi luonnollisesti kronologisesti käyttäjien syötteessä.
2. Poliittisen oikeistoon luokiteltujen käyttäjien julkaisut saivat enemmän algoritmista vahvistusta verrattuna poliittisesti vasemmalle kallellaan olevien käyttäjien julkaisuihin.
3. Vasemmalle kallistuvat uutismediat saivat vähemmän algoritmista näkyvyyttä verrattuna oikealle kallistuviin uutismedioihin.⁸⁰

Twitter, tutkimukseen liittyvän lausunnon antamisen aikaan siirtynyt jo Elon Muskin omistukseen ja vaihtanut nimensä X:ksi, totesi että “on vaikeaa määrittää suosittelualgoritmien täsmällisiä syy-seuraussuhteita ja sen poliittisia ennakkoluuloja ottamatta huomioon laajoja määriä muuttuvia tekijöitä”.⁸¹ Tämä voi olla totta.

Voi nimittäin olla niinkin, että algoritmin ‘black box’ eli musta laatikko –rakenteesta johtuen edes algoritmin omistaja tai kehittäjä eivät tiedä enää, miten algoritmi toimii ja mitä muuttujia se ottaa päätöksenteossaan huomioon. Tällöin sellainen lainsäädännöllinen velvoite, joka vaatisi toimijaa paljastamaan järjestelmän toimintamekanismin olisi hyödytön, koska edes sen

⁷⁸ Narayanan 2023.

⁷⁹ Sun 2023, s. 5.

⁸⁰ DSA Civil Society Coordination Group 2025.

⁸¹ DSA Civil Society Coordination Group 2025.

omistaja tai kehittäjä ei tietäisi miten järjestelmä toimii. On makuasia, kumpi uhkakuvista on pahempi. Se että algoritmi tietoisesti ohjelmoidaan suosimaan tiettyjä tai tietyn suuntauksen poliitikkoja tai politiikkaa vai se, että kukaan ei tiedä mihin suosittelu perustuu eikä ihminen kykene enää ymmärtämään algoritmin logiikkaa, eikä asia ole siten enää ihmisen päätäntävällässä.

3.2.1 Personalisoidun sisällön vaikutukset

Sosiaalisen median verkkoalustat hyödyntävät suosittelujärjestelmissään käyttäjäkohtaista personalisointia, jolla käyttäjälle tarjotaan räätälöityä sisältöä perustuen käyttäjän käyttäytymiseen, piirteisiin ja henkilökohtaisiin mieltymyksiin. Vaikka verkkoalustat tekevät myös huomattavasti yksinkertaisempaa käyttökokemuksen räätälöintiä perustuen käyttäjän aktiivisiin tekoihin kuten käyttäjän seuraamiin tileihin ja siihen mitä sisältöä käyttäjä on halunnut itseltään piilottaa, personalisointi tarkoittaa algoritmipohjaista sisällön räätälöintiä.

⁸² Personalisointia käytetään erityisesti käyttäjän koukuttamiseksi verkkoalustalle. Esimerkiksi TikTokin hyperpersonalisoidun algoritmin on arveltu olevan niin koukuttava, että se voi koukuttaa käyttäjänsä palveluun vain 35 minuuttia palvelun käyttöönotosta. Tämä vaatii keskimäärin noin 260 videon katsomista. Näitä videoita, jotka voivat olla niinkin lyhyitä kuin 8 sekuntia, syötetään käyttäjälle automaattisesti erittäin nopealla tahdilla. TikTokin sisäisen selvityksen mukaan sovelluksen ”pakonomainen käyttö on yhteydessä moniin mielenterveysongelmiin lisäten ahdistua, ja sovelluksen käytöllä on negatiivinen vaikutus analyttisten taitojen kehittymiseen, muistin muodostumiseen, keskustelutaitoihin ja empatiakykyyn”.⁸³

TikTokin käytöllä on raportoitu olevan erityisesti nuoriin negatiivisia vaikutuksia. Sisäinen selvitys myös havaitsi, että verkkoalustan omistava yhtiö, ByteDance Ltd, oli tietoinen näistä negatiivisista vaikutuksista etenkin nuoriin. Lisäksi selvitys paljasti, että TikTokin itsensä luoman toiminnon, joka antaa käyttäjälle mahdollisuuden asettaa 60 minuutin päivittäisen aikarajan sovelluksen käytölle, tosiasiallinen motiivi oli lisätä julkista luottamusta sovellukseen vastuullisena sovelluksena sen sijaan, että se olisi tosiasiallisesti halunnut rajata nuorten sovelluksen parissa viettämää aikaa.⁸⁴

⁸² Decker 2025, s. 87.

⁸³ NPR, TikTok executives know about app’s effect on teens, lawsuit documents allege 11.10.2024. <https://www.npr.org/2024/10/11/g-s1-27676/TikTok-redacted-documents-in-teen-safety-lawsuit-revealed> (16.11.2025).

⁸⁴ Ibid.

Sovellukseen kouduttamisen lisäksi personalisointia voidaan käyttää myös poliittiseen mikrotargetointiin. Mikrotargetointi voi perustua persoonallisuustyyppeihin ja sosiodemografisiin tekijöihin kuten sukupuoleen, ikään ja asuinpaikkaan. Näitä tekijöitä voidaan käyttää mainonnassa myös asettamaan tiettyjä väestöryhmiä tai sosiodemografisia tekijöitä omaavia ryhmiä alempaan asemaan. Myös henkilöiden tiedettyjä poliittisia mielipiteitä voidaan käyttää hyväksi suuntaamalla sisältöä samanmielisille.⁸⁵ Tämä johtaa helposti kognitiiviseen dissonanssiin välttelyyn, eli käyttäjä välttää sellaista sisältöä, joka on ristiriidassa omien arvojen ja uskomusten kanssa. Tämä mikrotargetointi voi johtaa mielipiteiden polarisaation, kun käyttäjä saa suunnattua sisältöä, joka vastaa omia arvoja ja uskomuksia, eikä aiheuta kognitiivista dissonanssia.⁸⁶

Näiden suunnattujen mainoksien ja sisällön havainnointi voi myös olla käyttäjälle vaikeaa. Monet poliittisista mainoksista ovat niin kutsuttuja luonnollisia mainoksia, jotka sulautuvat käyttäjän syötteeseen, jolloin niiden kriittinen tarkastelu on haastavaa. Poliittisen viestinnän tutkija Mads Hove on todennut, että “jos ihmiset jatkuvasti näkevät vain sisältöä, joka pätee heidän demografiseen viiteryhmäänsä, he voivat alkaa ajatella, että poliittiset puolueet välittävät vain heitä koskevista asioista. Tämä voi luoda kuiluja eri ryhmien välillä ja vahvistaa jo olemassa olevia jännitteitä”.⁸⁷

3.2.2 Ulkomaiset vaikutusyritykset vaaleihin

Vuonna 2024 toimintansa aloittanut Ursula von der Leyenin komissio ottanut selvästi aiempaa aktiivisemmän otteen sosiaalisen median verkkoalustoja kohtaan. Asian ajankohtaistuminen näiden verkkoalustojen suosion nopean kasvun etenkin nuorten keskuudessa ja näiden verkkoalustojen kautta ilmi tulleet vaikutusyritykset eurooppalaisiin vaaleihin ja kansalaiskeskusteluun ovat selvästi vaikuttaneet myös ilmiön kattavampaan sääntelytarpeeseen. Komission puheenjohtaja von der Leyen totesikin “meidän on suojeltava demokratioitamme kaikenlaiselta ulkomaiselta sekaantumiselta. Aina kun epäilemme tällaista sekaantumista, erityisesti vaalien aikana, meidän on toimittava nopeasti ja päättäväisesti. Nyt kun on saatu vakavia viitteitä siitä, että ulkomaiset toimijat ovat puuttuneet Romanian

⁸⁵ Decker 2025, s. 89.

⁸⁶ Decker 2025, s. 92 ja 95.

⁸⁷ Universiteit van Amsterdam, Political microtargeting deepens social divides – and AI is making it easier 2.6.2024. <https://www.uva.nl/shared-content/uva/en/news/news/2025/07/political-microtargeting-deepens-social-divides---and-ai-is-making-it-easier.html?cb> (16.11.2025).

presidentinvaaleihin TikTokia käyttämällä, tutkimme perusteellisesti, onko TikTok rikkonut digipalvelusäännöstä jättämällä puuttumatta tällaisiin riskeihin”.⁸⁸

Romanian presidentinvaalien ensimmäisen kierroksen tapahtumat näyttävätkin olleen komissiolle liikaa. Myös parlamentti otti Romanian tapahtumien johdosta komission toiminnan tarkastelun alle, esitti asiasta lukuisia kysymyksiä ja vaati selkeitä toimia vastaavan vaalivaikuttamisen kitkemiseksi TikTokissa. Komissio käynnistikin asiasta nopeasti rikkomusmenettelyn, keskittyen verkkoalustan suosittelujärjestelmistä ja poliittisesta mainonnasta sekä maksetusta poliittisesta sisällöstä aiheutuviin riskeihin kansalaiskeskusteluun ja siten unionin alueella järjestettäviin vaaleihin liittyen. Varsinaiset epäilyt kohdistuvat digipalvelusäädöksen erittäin suuria verkkoalustoja velvoittavien artiklan 34 kohdan 1 ja 2 sekä artiklan kohdan 1 rikkomiseen.⁸⁹

Huolta herättää myös ‘TikTokcrazy’ ilmiö nuorissa ja kehittyvissä, vielä hauraissa demokratioissa. Romaniassa tapahtuneen vaikuttamisyrityksen lisäksi valetilejä ja maksettujen henkilöiden jakamaa sisältöä on havaittu myös Bulgariassa ja Kosovossa.⁹⁰ Bulgariassa vuoden 2024 välivaaleissa vaaliaikana sosiaalisen median alustoista tuli pääasiallisia paikkoja, joissa poliittiset vastakkainasettelut ja skandaalit syvensivät väestön polarisaatiota.⁹¹ Mutta vaikka vaalivaikuttamista tapahtui TikTokissa, ei vaikutus ollut yhtä dramaattinen. Tähän vaikutti se, että Bulgarian sosiaalisen median kenttä on Romaniaa monipuolisempi. TikTokia ei ole yhtä hallitsevaa asemaa kuin Romaniassa. Vaikuttaisi siltä, että disinformaatio ei liiku yhtä tehokkaasti ekosysteemistä toiseen. Myös poliittiset kulttuuri ja sen syklit vaikuttavat. Bulgariassa järjestetään vaaleja usein, eikä hallitusten kaatuminen ole epätavallista. Vaikuttaisikin siltä, että valetilit ja maksetut sisällönjakajat aktivoituvat vaaleissa, joita järjestetään harvemmin.⁹² Myös perinteisellä television katsojamäärillä voi olla disinformaation leviämistä rajoittavaa vaikutusta. Bulgariassa televisiokanavia katsotaan vieläkin verrattain paljon, joten äänestäjät altistuvat vähemmän sosiaalisessa mediassa kiertävälle disinformaatiolle. Myös Kosovossa vuoden 2025 vaalien aikana havaittiin samankaltaista

⁸⁸ European Commission, Commission opens formal proceedings against TikTok on election risks under the Digital Services Act 17.12.2024. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_24_6487 (1.11.2025).

⁸⁹ Ibid.

⁹⁰ BalkanInsight, TikTokcracy: When Algorithms Manufacture Support and Decide Elections 18.11.2025. <https://balkaninsight.com/2025/11/18/TikTokcracy-when-algorithms-manufacture-support-and-decide-elections/> (19.11.2025).

⁹¹ BFMI 2025, s. 26.

⁹² BFMI 2025, s. 27.

valetilien ja bottien heräämistä mitä Romaniassa ja Bulgariassa. Kaikissa kolmessa maassa yhteistä oli valetilien ja bottien EU:n ja Naton vastainen narratiivi ja Venäjälle myönteisen diskurssin esiin tuominen.⁹³

Kuten yllä esitettiin, suosittelujärjestelmän algoritmin läpinäkymätön toimintamekanismi tuo mukanaan suuria järjestelmäriskejä. Se mitä on todistettu Romanian presidentinvaalien ohella myös Balkanilla pidetyissä vaaleissa, algoritmien nykyinen toimintamekanismi aiheuttaa valtavan riskin kansalaiskeskustelulle ja poliittisille väärinkäytöksille.⁹⁴ Algoritmiperustainen manipulointi ja huolellisesti suunnitellut disinformaatiokampanjat osoittavat näissä kolmessa maassa tehdyn selvityksen mukaan ”rakenteellisia heikkouksia Euroopan informaatioekosysteemeissä”.⁹⁵ Näistä sosiaalisen median järjestelmäriskeistä on käyty kattavaa keskustelua myös Euroopan parlamentissa. Tosin parlamentaarikot ovat heränneet ughiin yleensä Yhdysvaltain viranomaisten myötävaikutuksella, kuten seuraavassa osassa osoitetaan.

3.3 Euroopan parlamentissa sosiaalisen median järjestelmäriskeistä käyty keskustelu

3.3.1 Ensin huolta herätti lapsiin ja nuoriin kohdistuvat negatiiviset vaikutukset

Euroopan parlamentissa sosiaalisen median alustojen järjestelmäriskeistä on puhuttu etenkin TikTokin liittyen. Vuonna 2017 julkaistun TikToken toimintaa ja käytäntöjä on puitu Euroopan parlamentin täysistunnoissa vuodesta 2020 lähtien. Istuntokaudella 2019–2024 kysymyksiä herätti aluksi alustan osin seksuaalisena pidetty sisältö, sisällön moderoinnin puute ja lapsiin kohdistuva seksuaalisen hyväksikäytön riski sovelluksen kautta. Ensimmäisenä kirjallisen kysymyksen alustan vaikutuksista unionin kansalaisiin ja eritoten lapsiin esitti saksalainen europarlamentaarikko Moritz Körner, hän nosti esiin Yhdysvaltain kauppakomission havainnot TikToken laittomasta käytännöstä kerätä lasten henkilötietoja. Körner nosti samalla esille kahden amerikkalaisen senaattorin kansalliseen turvallisuuteen liittyvät huolet, sillä TikTok oli juuri ostanut amerikkalaisen Musical.ly - palvelun. Vastauksessaan komissio totesi, että se ei ole käynnistänyt tutkimuksia TikToken vaikutuksista unionin kansalliseen turvallisuuteen.⁹⁶

⁹³ BFMI 2025, s. 18 ja 43.

⁹⁴ DSA Civil Society Coordination Group 2025.

⁹⁵ BFMI, s. 44.

⁹⁶ Parliamentary question - E-003875/2019.

Lasten asialla jatkoi hollantilainen europarlamentaarikko Paul Tang helmikuussa 2020, viitaten alustan heikosta moderoinnista johtuviin alustalla lapsille aikuisten toimesta lähetettyihin seksuaalissävytteisiin kommentteihin sekä lihaviin, vammaisten ja transsukupuolisten piilottaminen alustan syötteestä. Huolta herätti myös alustan live-osiossa teinin tekemä itsemurha. Komission taloudellisen hyvinvoinnin ja teollisuusstrategian silloinen komissaari Thierry Breton vastauksessaan totesi tulevan digipalvelusäädöksen selventävän ja harmonisoivan alustoille asetettavia vastuita ja velvoitteita.⁹⁷

3.3.2 Yhdysvallat herätti unionin arvioimaan turvallisuusriskejä

Huoli alustan geopolittisesta ulottuvuudesta nostettiin esille parlamentissa heinäkuussa 2020, kun Ranskan edustaja Catherine Griset huomautti Yhdysvaltojen, jälleen kerran, arvioineen aiheuttavan vakavan kansallisen turvallisuusuhkan, tällä kertaa vakoilun muodossa.

Kysymyksessään Griset nosti esille Yhdysvaltain hallinto epäilykset alustan käytöstä vakoiluun Kiinan hyväksi. Lisäksi tässä vaiheessa Intia oli jo kieltänyt alustan käytön ja samansuuntaisia epäilyjä kansallisen turvallisuuden vaarantumisesta oli herännyt myös Australiassa. Griset katsoi myös Euroopan itsenäisyyden olevan vaarassa, koska alustan suosio oli etenkin nuorten parissa kasvanut yhdeksi suosituimmista sosiaalisen median verkostoista ja se keräsi huomattavia määriä tietoa. Grisetin kysymystä voi pitää merkittävänä myös sen vuoksi, että hän tietävästi ensimmäisenä otti esille TikTokin mahdollisen kieltämisen unionin alueella.

Vaikkakin komissio painotti seuraavansa tilannetta tarkasti, se ei ollut vastauksensa mukaan saanut varsinaista näyttöä koskien alustan hyödyntämisessä vakoiluun Kiinan hyväksi.

Komissio myös toi esille Euroopan tietosuojaneuvoston päätöksen tutkia TikTokin toimia unionin alueella erityisesti unionin yleisen tietosuoja-asetuksen valossa ja otti esille mahdollisen toimivaltaongelman viitaten kansallisen turvallisuuden kuuluvan lähinnä jäsenvaltioiden yksinomaiseen toimivaltaan. TikTokia varten perusteettiin jopa oma tietosuojaneuvoston työryhmä⁹⁸.

Tätä näkemystä voi retrospektiivisesti tarkastella kriittisesti etenkin Ukrainan sodan alkamisen jälkeen. Lisäksi on syytä todeta, että esimerkkiä heräämisessä kiinalaisomisteisen alustojen aiheuttamiin turvallisuusuhkiin näyttää unionissa olevan otettu Yhdysvalloista, jossa kansalliseen turvallisuuteen kohdistuvat uhkat huomattiin Eurooppa aiemmin.

⁹⁷ Parliamentary question - E -000782/2020.

⁹⁸ Parliamentary question - E-004346/2020.

Varsinainen herääminen parlamentissa kiinalaisomisteisten sovellusten uhkiin tapahtui vuoden 2020 jälkipuoliskolla. Yhdysvaltojen lisäksi myös Intian asettamalla kiinalaisten sovellusten kiellolla oli merkittävä vaikutus turvallisuustietoisuuden kasvuun päättäjien parissa. Intia perusteli kieltoa sillä, että sovellus varasti ja salaisesti siirsi käyttäjien tietoja Intian ulkopuolisille servereille tavoilla, jotka eivät olleet hyväksyttyjä. Näiden tietojen hyödyntäminen profiloinnissa ja tiedonlouhinnassa vaaransivat Intian mukaan valtion suvereniteettia ja yhtenäisyyttä. Komissio vieläkin korosti Euroopan tietosuojaneuvoston asettaman työryhmän roolia TikToken tutkinnassa ja totesi että mahdollisten tietosuojarikkomusten tutkinta ja toimivalta kuuluu kansallisille elimille.⁹⁹

Hetkitäisen kansallisen turvallisuuteen liittyvän kiinnostuksen jälkeen europarlamentaarikkojen TikTokin liittyvä kiinnostus kohdentui lähinnä lasten suojeluun seksuaaliselta hyväksikäytöltä alustalla, musiikin tekijänoikeusmaksuihin ja internetissä naisiin kohdistuvan virtuaalisen väkivallan torjumiseen. Myös TikTokissa jaettu, suurta suuttumusta aiheuttanut viraalivideo kreikkalaisortodoksisessa kirkossa tanssineista ja musiikkia soittaneista siirtolaisista koettiin tarpeelliseksi käsitellä parlamentissa.¹⁰⁰

Toukokuussa 2021 Yhdysvallat herätti jälleen europarlamentaarikot pohtimaan turvallisuuteen liittyviä kysymyksiä. Trumpin hallinnon päätettyä kohdistaa rajoitustoimia TikToken lisäksi myös kiinalaista WeChat-viestintäsovellusta vastaan, arvuuteltiin parlamentissa komission samansuuntaisia toimia asian suhteen. Taas komissio tyytyi painottamaan olemassa olevan säädöskehikon merkitystä, mutta mainitsi mahdollisuuden rajoittaa näiltä osin alustojen toimintaa silloin vasta tulossa olevilla digimarkkina- ja digipalvelusäädöksillä.¹⁰¹ Myös komission useasti mainitsema tietosuojaneuvoston TikTokia varten asettama työryhmä lopetti toimintansa vuoden olemassaolonsa jälkeen heinäkuussa 2021.

Varsinainen mielenkiinto kohdistuikin lähinnä henkilötietojen siirtoon ja käsittelyyn unionin ulkopuolella. Välttääkseen toimintojensa jatkumisen Euroopassa yleisen tietosuoja-asetuksen mukaisesti, TikTok perusti ja investoi datakeskuksiin, jotka sijaitsevat unionin alueella tai turvallisissa maissa, jotka noudattavat yleistä tietosuoja-asetusta. Datakeskukset aloittivatkin toimintansa Irlannissa, Norjassa ja viimeisimpänä, tämän tutkielman kirjoittamishetkellä rakenteilla olevassa keskuksessa Suomessa. TikToken oman ilmoituksensa mukaan näissä datakeskuksissa käsiteltäviin henkilötietoihin eivät yrityksen työntekijät Kiinassa pääse käsiksi.

⁹⁹ Parliamentary question - E-004941/2020.

¹⁰⁰ Ks. mm. Euroopan parlamentin kysymykset E-002092, E-02267/2021, E-001247/2021 ja P-000734/2021.

¹⁰¹ Parliamentary question - E-002726/2021.

Todettakoon että tämä Kiinassa olevien työntekijöiden pääsyn kieltäminen eurooppalaisten henkilötietojen lienee ollut pontimina TikTokin toiminnan jatkumisen sallimisessa Euroopassa sillä useat parlamentaarikot tekivät asiasta komissiolle kysymyksen vuoden 2022 lopussa.¹⁰² TikTokin ensimmäisten toimintavuosien aikana unionin huoli näyttikin keskittyvän lähinnä lastensuojeluun seksuaaliselta hyväksikäytöltä, alustalla soitettavan musiikin tekijänoikeuskorvauksiin ja etenkin henkilötietojen käsittelyyn Euroopan ulkopuolella.

TikTokin geopolitiittista ulottuvuutta ei Euroopassa noteerattu, vaikka Yhdysvalloissa keskustelua TikTokista käytiin lähinnä kansallisen turvallisuuden näkökulmasta. Muutamaa vuotta aiemmin voimaan tullut yleinen tietosuoja-asetus ja sen säännöistä poikkeaminen näyttääkin vieneen huomion alustan aiheuttamista muista mahdollisista uhkakuvista, kuten disinformaation levittämisestä ja unionin ulkopuolelta tulevasta mielipidevaikuttamisesta. Yhdysvalloissa ja etenkin Intiassa kiinalaisomisteisten alustojen toiminnan sallimisesta aiheutuvat riskit suvereniteettiin, yhtenäisyyteen ja siten kansalliseen turvallisuuteen huomattiin huomattavasti aiemmin.

3.3.3 Venäjän aloittama hyökkäyssota kiihdytti keskusteluja sosiaalisesta mediasta mielipiteenmuokkaajana

Viimeistään Venäjän Ukrainaan kohdistaman hyökkäyssodan alkamisen myötä myös Euroopassa alettiin kiinnittämään huomiota sosiaalisen median alustojen, eritoten TikTokin aiheuttamaan uhkaan. Puolan edustaja Beata Mazurek komissiolle osoittamassaan kysymyksessä esitti huolensa TikTokin käyttämisessä työkaluna informaationsodankäynnissä. Sen lisäksi että huolta aiheutti Pekingin mahdollisuus käyttää sovelluksen keräämää dataa tiedustelutarkoituksiin, ensimmäistä kertaa europarlamentissa otettiin esille sovelluksen suosittealgoritmin potentiaali yleisen mielipiteen muokkaajana. Mazurek tiedustelikin, onko komissio analysoimassa TikTokin käyttäjiin kohdistuvia uhkia ja riskejä disinformaatiokampanjoihin ja hybridihyökkäyksiin liittyen. Komissiolta myös tiedusteltiin, aikooko unioni ottaa käyttöön kiellon TikTokin asentamisesta viranomaisten puhelimiin Yhdysvaltojen vastaavan kiellon tapaan. Komissio peräänkuulutti vastauksessaan Euroopan ulkosuhdehallinnon, Euroopan kyberkriisien yhteysorganisaatioiden verkoston sekä

¹⁰² TikTok, Project Clover: €1 Billion Investment in Finland for New Data Center 6.3.2025. <https://newsroom.TikTok.com/finlanddatacenter?lang=en-150> (1.11.2025) ja The Guardian, TikTok opens datacentre in Dublin in bid to combat European privacy concerns 5.9.2023. <https://www.theguardian.com/technology/2023/sep/05/TikTok-opens-datacentre-in-dublin-in-bid-to-combat-european-privacy-concerns> (1.11.2025). Ks. myös eparlamentin kysymys komissiolle E-003611/2022.

jäsenmaiden ja muiden valtioiden välistä yhteistyötä kyberturvallisuusasioissa. Nyt myös komission puhelimiin kiellettiin sovelluksen asentaminen.¹⁰³

Euroopan turvallisuustilanteen muutos kirvoitti edustajia pohtimaan sosiaalisen median osuutta yhteiskunnallisten levottomuuksien lietsomisessa. Saksan Moritz Körner tiedustelikin missä tilanteissa komissio voi käyttää digipalvelusäädöksen suomaa oikeutta sulkea pääsyn alustoille. Vastauksessaan komissio painotti viimesijaisena keinonaan sulkea koko alusta, elleivät alustat tee tarpeellisia ja tehokkaita toimia estääkseen vakavia rikkomuksia, jotka vaarantaisivat ihmisten elämän tai turvallisuuden. Komissio mukaan se voi kysyä jäsenvaltion valtuuttamaa digitaalisten palvelujen koordinaattoria pyytämään toimivaltaista tuomaria väliaikaisesti estämään pääsyn erittäin suurille verkkoalustoille ja hakukoneisiin. Komissio myös painotti, että menettelyn on taattava asianosaisten oikeusturva ja se tulee tapahtua kansallisten oikeuksien kautta, ottaen kuitenkin huomioon Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisut, joiden mukaan rajoitustoimet eivät saa kohtuuttomasti estää pääsyä lailliseen tietoon.¹⁰⁴

Gazan sodan alettua parlamentissa kiinnitettiin myös huomiota suurien sosiaalisten median palveluiden käytäntöön piilottaa sisältöä, joka ei ole linjassa alustojen kantojen kanssa. Väitetysti alustat harjoittavat 'shadow banning'-menetelmää, jossa julkaisu tai kommentti näkyy sen tekijälle, mutta ei yleisölle. Tätä menetelmää on väitetysti käytetty ainakin piilottamaan julkaisuja, joissa otetaan kantaa Gazan humanitääriseen kriisiin. Komissiolle esitetyssä kysymyksessä tämän menetelmän katsottiin aiheuttavan uhan sananvapaudelle. Komissio toi vastauksessaan esille digipalvelusäädöksen artiklan 17, mukaan verkkopalveluntarjoajien on annettava selkeät ja tarkat perustelut käyttäjille sisältöjen ja julkaisujen näkyvyyteen, niiden poistamiseen tai saatavuuden estämiseen liittyen. Verkkoalustojen tulee myös artiklan 14 mukaisesti sisällyttää palvelun käyttöehtoihin käytänteet, prosessit ja toimintamekanismit, joilla sisältöä moderoidaan. Digipalvelusäädös myös painottaa näiden käytänteiden huolellista, objektiivista ja suhteellisuusperiaatteen mukaista toteutusta.

Lisäksi erittäin suurten verkkoalustojen on huolehdittava systeemisten riskien uhkien vähentämisestä ja analysoinnista. Komission antamassa vastauksessa myös viitataan digipalvelusäädöksen johdanto-osan kappaleeseen 94, jossa otetaan suoraan kantaa suositteलगоритmeihin. Alustojen tulisi ottaa käyttöön ennaltaehkäiseviä toimintatapoja, joilla

¹⁰³ Parliamentary question - E-000567/2023.

¹⁰⁴ Parliamentary question - E-002289/2023.

minimoidaan suosittelualgoritmien ennakkokäsityksiä, jotka voivat synnyttää syrjiviä käytänteitä etenkin haavoittuvaisissa tilanteissa olevia ihmisiä kohtaan.¹⁰⁵

3.3.4 Huolet suosittelualgoritmien toimintamekanismeista kasvavat

Parlamentin kaudella 2024–2029 sosiaalisen median ja sen suosittelualgoritmin aiheuttamiin uhkiin liittyvä tietoisuus on noussut huomattavasti. Ensin joulukuussa 2024 peräti 42 edustajaa yli puoluerajojen liittyi yhteiseen, komissiolle esitettävään kysymykseen liittyen disinformaation levittämiseen suosittelualgoritmien ja muiden automatisoitujen mekanismien toimesta. Koska vastavalittu komission varapuheenjohtaja, teknologisesta omavaraisuudesta, turvallisuudesta ja demokratiasta vastaava komissaari Henna Virkkunen oli todennut, että erittäin suurilla verkkoalustoilla tulee olla ylimääräisiä vastuita varmistaa, ettei disinformaatiota sisältävää sisältöä pääse viraaliksi. Etenkin huolta edustajien keskuudessa herätti ‘engagement-based ranking’ eli suosittelujärjestelmä, joka nostaa esiin niitä julkaisuja, joita on jo ennestään jaettu paljon. Tämän mallinen järjestelmä mahdollistaa disinformaation leviämisen ja on siten luokiteltavissa digipalvelusäädöksen artiklan 34:n mukaiseksi järjestelmäriskiksi.¹⁰⁶

Ensimmäistä kertaa parlamentissa käsiteltiin eri algoritmiratkaisujen eroja. ‘Engagement-based ranking’-pohjainen algoritmi näyttäisi palkitsevan sisältöä, joka vahvistaa mielipiteiden ja siten käyttäjien polarisaatiota. Tämä malli tekee ennustuksia sisällöistä, ja vahvistaa sellaisen sisältöjen näkyvyyttä, jotka ennustuksen mukaan eniten generoisivat jakoja, klikkauksia, tykkäyksiä ja katselukertoja. Bridging-pohjainen algoritmi sen sijaan voi esimerkiksi suosia ja antaa siten näkyvyyttä esimerkiksi sisällölle, joka tuottaa positiivista palautetta niiltä käyttäjiltä, jotka ovat yleensä eri mieltä asioista. Tämä luo insentiivin sisällöntuottajille luoda muita käyttäjiä huomioon ottaa sisältöä polarisoivan sisällön sijaan.¹⁰⁷

Parlamentti olikin kiinnostunut siitä, aikooko komissio tutkia erittäin suurten verkkoalustojen suosittelujärjestelmien roolia disinformaation leviämisessä, erityisesti liittyen nykyisenmallisiin suosittelujärjestelmiin, joissa alustan oma käyttäjien profilointi ja julkaisujen leviämisen vahvistuskeinot ovat määräävässä asemassa käyttäjien valintoihin perustuvien suosittelujärjestelmien sijaan. Komission painottikin digipalvelusäädöksen tehoa, koska verkkoalustojen tulee säädöksen mukaan tehdä suosittelujärjestelmistä läpinäkyvämpiä ja

¹⁰⁵ Parliamentary question E-003111/2023.

¹⁰⁶ Parliamentary question - E-002826/2024.

¹⁰⁷ Montreal AI Ethics Institute, Bridging Systems: Open Problems for Countering Destructive Divisiveness Across Ranking, Recommenders, and Governance 24.1.2024. <https://montreal.ethics.ai/bridging-systems-open-problems-for-countering-destructive-divisiveness-across-ranking-recommenders-and-governance/> (2.11.2025).

tarjota käyttäjille mahdollisuus valita suosittelujärjestelmä, joka ei perustu käyttäjien profilointiin.¹⁰⁸

3.3.5 Myös amerikkalaiset verkkoalustat herättävät epäilyksiä

Yhdysvaltojen vuoden 2024 presidentinvaalien aikoihin huoli heräsi kiinalaisten sovellusten lisäksi myös amerikkalaisten verkkoalustojen vaikutusyrityksistä eurooppalaiseen politiikkaan. Epäilyjä on herännyt epäilyjä Elon Muskin halusta vaikuttaa Euroopan politiikkaan X-verkkoalustansa välityksellä koska Yhdysvaltojen presidentinvaalien aikana Musk käytti verkkoalustansa tukeakseen Donald Trumpin ehdokkuutta. Epäilyt kävivätkin nopeasti toteen, Muskin kritisoidessa marraskuussa 2024 Italian tuomareiden toimintaa. Huolta herättivät myös Muskin eturistiriidat strategisilla ja potentiaalisesti vaarallisilla talouden sektoreilla. Useat europarlamentaarikot olivatkin huolissaan Muskin vaikutusyrityksistä oman mediansa eli X:n kautta euroopan politiikkaan. Muskin voitiinkin nähdä edistävän omia poliittisia ja taloudellisia intressejään oman mediansa kautta ja edustajat nimesivätkin hänet yhdeksi avainhenkilöistä globaalissa geopolitiikassa ja sen haasteissa. Komissiolta haluttiinkin näkemys siitä, onko nykyinen lainsäädäntö riittävä suojaamaan demokraattisia instituutioita, kansalaisia ja henkilötietoja Muskin poliittisilta vaikutusyrityksiltä X-verkkoalustansa kautta. Lisäksi kysyttiin, millaisia toimia komissio aikoo ottaa käyttöön, joilla voidaan lieventää Muskin taloudellisista ja poliittisista eturistiriidoista kumpuavia väärinkäytöksiä sekä onko X:n kieltämistä pohdittu unionin laitteissa TikTokin tapaan. Vastaavana komissaarina Virkkunen vastasi huolestuneille europarlamentaarikoille ja painotti digipalvelusäädöksen erittäin suurille verkkoalustoille asetettuja erityisiä vastuuta ja huolellisuusvelvoitteita, joiden tulisi suojata perusoikeuksia, kansalaiskeskustelua, vaaliprosesseja vaalivaikuttamisyrityksiltä sekä ehkäistä disinformaation leviämistä ja yhteiskuntaan kohdistuvia harmejä. Virkkunen myös painotti komission roolia valvoa näiden velvoitteiden täyttymistä ja toimeenpanemista sekä jo vuoden 2023 lopussa aloitettua tutkintaa liittyen digipalvelusäädöksen velvoitteiden täyttymiseen X:ssä. Komissio ei kuitenkaan vielä asettanut yksiselitteistä täyskieltoa TikTokin tapaan X:lle unionin laitteissa.¹⁰⁹

Komissiossa, parlamentissa ja ylipäänsä unionissa herättiinkin uuteen todellisuuteen, jossa eurooppalaiseen päätöksentekoon ja kansalaisyhteiskuntaan kohdistuvat uhat eivät enää tulleetkaan pelkästään Kiinasta tai Venäjältä, vaan myös aiemman pitkäaikaisen liittolaisen, Yhdysvaltojen suunnalta. Myös täysin uuteen todellisuuteen, jossa yksittäinen erittäin

¹⁰⁸ Parliamentary question - E-002826/2024.

¹⁰⁹ Parliamentary question - E-002653/2024.

vaikutusvaltainen ei-eurooppalainen henkilö, joka omistaa median, jolla on työkalut vaikuttavat mielipiteisiin globaalisti, herättiin vihdoinkin.

3.3.6 Turvallisuusriskit konkretisoituvat kaudella 2024–2029

Sosiaalisen median toiminta unionissa näyttäisi herättävän parlamentissa kaudella 2024–2029 huomattavasti enemmän huolta kuin edellisellä kaudella. Asia näyttäisi toden teolla ajankohtaistuneen sekä näiden medioiden kasvaneen suosion ja vaikutusvallan myötä, mutta myös voimakkaasti kiristyneen turvallisuuspoliittisen tilanteen vuoksi.¹¹⁰ Vuoden 2025 aikana sosiaaliseen mediaan ja erityisesti TikTokin liittyvien kysymysten määrä on entisestään kiihtynyt. Mielipiteissä TikTokin uhkasta demokratialle on myös hajontaa edustajien keskuudessa.

Esimerkiksi Itävallan Petra Steger syytti Romanian presidentinvaaleja, jonka ensimmäisen kierroksen tulos mitätöitiin ja määrättiin Romanian korkeimman oikeuden toimesta uusittavaksi TikTokissa tehdyn onnistuneen ulkomaisen vaalivaikuttamiskampanjan johdosta, antidemokraattiseksi vallankaappaukseksi ja unionia kaikkea muuksi paitsi demokratian suojelijaksi, kun komissio aloitti Romanian vaalivaikuttamisen johdosta tutkinnan TikTokia vastaan digipalvelusäädöksen velvoitteiden rikkomisen johdosta.¹¹¹ On toki huomioitava, että edustaja Stegerin FPÖ-puolueella on pitkä historia Venäjän myötäilystä ja sen etujen ajamisessa unionissa, joten Stegerin esittämää kritiikkiä ei varsinaisesti voida pitää puhtaasti huolena demokratian tilasta unionissa vaan Venäjän intressien ajamisena parlamentissa.¹¹²

Romanian presidentinvaalien myötä parlamentissa huomattiin ensimmäistä kertaa verkkoalustojen ulkomaalaisomistuksesta unionin turvallisuudelle aiheutuva uhka. Uudistuva Eurooppa -ryhmän Karin Karlsbro nostikin asian esille marraskuussa 2024 vaalivaikuttamiseen sosiaalisen median alustojen kautta liittyvässä kysymyksessään. Koska näiden medioiden kautta oli jo tapahtunut vaalivaikuttamisyrityksiä ja hybridioperaatioita sekä valtiollisten että ei-valtiollisten tahojen toimesta sekä tiedon manipulaatiolla että kyberhyökkäyksillä tarkoituksena vaikuttaa demokraattisten prosessien yhtenäisyyteen, edustaja Karlsbro kysyinkin komissiolta,

¹¹⁰ Pelkästään TikTokin liittyen on esitetty kysymyksiä enemmän parlamenttikauden 2024 – 2029 ensimmäisen neljänneksen aikana kuin koko edellisellä 2019 – 2024 viisivuotiskaudella. Myös sosiaaliseen mediaan kokonaisuutena on esitetty kysymyksiä lähes puolet siitä määrästä jo ensimmäisen neljänneksen aikana mitä koko edellisellä parlamenttikaudella.

¹¹¹ Parliamentary question - E-001112/2025.

¹¹² The Conversation, Unmarred by Russian spying scandal, Austria's far-right expected to cruise to victory in European elections 4.6.2024. <https://theconversation.com/unmarred-by-russian-spying-scandal-austrias-far-right-expected-to-cruise-to-victory-in-european-elections-231464> (2.11.2025).

että löytyykö unionin nykyisestä oikeudellisesta kehyksestä tarvittavia keinoja jäsenmaiden vaalien turvaamiseen siltä vaikuttamiselta, joka tulee jäsenmaiden ulkopuolisessa omistuksessa olevilta verkkoalustoilta. Päävastuu vaalien järjestämisessä on jäsenmailla, ja Virkkusen mukaan komissio tukee demokraattisia prosesseja ei-lainsäädännöllisillä välineillä, kuten jakamalla tietoja vaaleihin liittyvistä kyberturvallisuustapauksista, pääpainon ollessa kuitenkin Euroopan vaaliyhteistyöverkoston (ECNE) antamassa tuessa. Lainsäädännön puitteissa korostettiin edelleen digipalvelusäädöksen merkitystä erittäin suurilla verkkoalustoilla ja hakukoneissa tapahtuvan vaaliprosesseihin vaikuttamisen vähentämiseksi. Virkkunen arvioi myös 10. lokakuuta 2025 alkaen sovellettavaksi tulevan asetuksen poliittisen mainonnan avoimuudesta ja kohdentamisesta vahvistavan vaalivaikuttamisen vastaista taistelua.¹¹³

Edelleen vuoden 2024 lähestyessä loppuaan suuri joukko edustajia yli puoluerajojen kysyi komissiolta, onko TikTok epäonnistunut järjestelmäriskien arvioinnissa ja siten rikkonut digipalvelusäädöstä. Edustajien mukaan TikTok erityisesti epäonnistui identifioimaan useita varoitusmerkkejä tulevasta vaalivaikuttamisesta, kuten epäautenttista käytöstä, jolla pyrittiin vaikuttamaan julkaisujen suosittelujärjestelmään, poliittisen viestin piilottamista viihdesisältöön ja maksamisesta sisällöntuottajille vaatien samalla, ettei mainonnasta ole maksettu. Virkkunen, vastasi jälleen komissiosta, että se tulee tutkimaan TikTokin mahdolliset digipalvelusäädöksen velvoitteiden rikkomiset, erityisesti liittyen sen suosittelujärjestelmän tahalliseen manipulointiin liittyen. Samalla komissio tutkii, onko verkkoalusta pyrkinyt pienentämään riskianalyyssissaan vaalivaikuttamiseen liittyviä riskejä digipalvelusäädöksen artiklan 34 ja 35 mukaisesti. Kysymyksiä TikTokin algoritmin toiminnasta heräsi romanialaisten europarlamentaarikkojen, Dan Barnan ja Vlad Vasile-Voiculescun toimesta Romanian presidentinvaalien uusimisen kynnyksellä toukokuussa 2025. Global Witness -järjestön selvityksen mukaan verkkoalustan algoritmi toimi vieläkin puolueellisesti, suosien laitoikeistolaista sisältöä. Tämä on järjestön mukaan omiaan levittämään disinformaatiota ja vaikuttamaan demokraattiseen prosessiin. Komission mukaan TikTok on tehnyt lukuisia muutoksia sitten joulukuun 2024 vaalien ensimmäisen hylätyn kierroksen, lisäten pääsyä verkkoalustan tietoihin, parantaen poliittisten tilien merkintöjä ja suunnitellut toimintoja käyttäjille, jotta he voivat vaikuttaa järjestelmän heille suosittelemaan sisällön laatuun. Lisäksi

¹¹³ Parliamentary question - E-002652/2024.

verkkoalusta on perustanut vaaleihin keskittyvän työryhmän paljastamaan salaisia vaaleihin liittyviä vaikuttamis- ja mainoskampanjoita.¹¹⁴

3.4 Sosiaaliseen mediaan kohdistetut menettelyt ja rajoitustoimet

3.4.1 Unionin ja jäsenmaiden TikTokin kohdistamat nykyiset rajoitukset

Vaikka varsinaisia täyskieltoja TikTokin käytölle ei ole asetettu jäsenmaissa tai unionin tasolla, lievempiä rajoituksia on voimassa useissa jäsenvaltioissa sekä unionin tasolla. Valtionhallinnon puhelimissa eli virkapuhelimissa TikTokin ovat kieltäneet monet jäsenmaat, kuten Suomi, Viro, Ranska, Belgia ja Tanska. TikTokin asentaminen on kielletty Euroopan komission, Euroopan neuvoston ja Euroopan parlamentin henkilökunnan työpuhelimisiin. Parlamentti myös on vahvasti suositellut, että europarlamentaarikot ja henkilökunta poistaisi sovelluksen myös henkilökohtaisista puhelimista.

Eryityisesti huolta on herättänyt sovelluksen suorittama tiedonkeruu. Tietosuojavaltuutettu Anu Talus on korostanut, että myös amerikkalaiset sosiaalisen median alustat keräävät yhtä lailla tietoa käyttäjistään, mutta keskeistä on kuitenkin oikeusjärjestelmien ero Yhdysvaltojen ja Kiinan välillä.¹¹⁵

Digipalvelusäädöksessä on erittäin suurille verkkoalustoille ja hakukoneille asetettu erityisiä huolellisuusvelvoitteita tunnistaa, analysoida ja arvioida järjestelmäriskit, joita voi aiheutua palvelujen käytöstä. Tästä tulee tehdä riskianalyysi ja se tulee tehdä vuosittain.¹¹⁶ Riskianalyysin lisäksi erittäin suurten verkkoalustojen tulee myös ottaa ”käyttöön kohtuullisia, oikeasuhtaisia ja tehokkaita riskinvähentämistoimenpiteitä, jotka on mitoitettu vastaamaan 34 artiklan mukaisesti tunnistettuja erityisiä järjestelmäriskejä, kiinnittäen erityistä huomiota tällaisten toimenpiteiden perusoikeuksiin kohdistuviin vaikutuksiin “. ¹¹⁷

Komissio myös usutti TikTokille säilyttämismääräyksen palvelun sisäisiin asiakirjoihin erityisesti ”todellisiin tai ennakoitavissa oleviin järjestelmäriskeihin, joita sen palvelu voisi aiheuttaa vaaliprosessille ja kansalaiskeskustelulle EU:ssa” sekä suosittelujärjestelmän suunnittelun ja

¹¹⁴ Parliamentary question - P-001961/2025.

¹¹⁵ Mtv Uutiset, TikTok on suomalaisten viranomaisten puhelimissa pääasiassa kielletty, mutta vapaa-ajan käyttöä ei juuri valvota 10.4.2023. <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/TikTok-on-suomalaisten-viranomaisten-puhelimissa-paaasiassa-kielletty-mutta-vapaa-ajan-kayttoja-ei-juuri-valvota/8673098> (3.11.2025).

¹¹⁶ Digipalvelusäädös 34 artiklan kohdat 1 ja 2.

¹¹⁷ Digipalvelusäädös 35 artiklan 1 kohta.

toiminnan tietoihin liittyen.¹¹⁸ Lisäksi monitoroidakseen mahdollisia vaikuttamisyrityksiä tutkinnan aikana, komissio asetti säilyttämismääräyksen koskevan myös tietoja 31. maaliskuuta 2025 asti osassa jäsenmaissa järjestettävien alkukevään vaalien takia.¹¹⁹ Komissio siis selvästi koko TikTokissa tapahtuvat vaikuttamisyritykset niin vakavaksi riskeiksi kansalaiskeskustelulle ja siten vaaleille, että päätti etukäteen varmistaa mahdolliset lisätutkimukset myös tulevien vaalien osalta.

Vaalivaikuttamiseen liittyvä tutkimus oli jo kolmas TikTokiin liittyvä komission tutkimus eli rikkomusmenettely digipalvelusäädöksen velvoitteiden epäilystä rikkomisesta. Helmikuussa 2024 verkkoalusta joutui menettelyn kohteeksi liittyen mainonnan läpinäkyvyyteen, alaikäisten suojeluun, tutkijoiden tiedonsaantiin ja palvelun suunnitteluun sekä haitallisen sisällön riskinhallintaan liittyen. Palvelun suunnittelussa erityistä huolta herätti sen riippuvuutta aiheuttavaksi tehty käyttökokemus eli ns. rabbit hole -efekti. Lisäksi tutkinnan kohteeksi komissio otti myös esimerkiksi verkkoalustan kytkökset joidenkin käyttäjien radikalisoitumiseen. Lisäksi tutkinta otti kohteekseen TikTokin digipalvelusäädöksen vastaiset toimet olla sallimatta tutkijoille tosiasiallista pääsyä sen julkisesti saatavilla oleviin tietoihin.¹²⁰ Rikkomusmenettelyn loppuraporttia ei ole vielä julkaistu tämän tutkielman tekohetkellä.

E erityisen addiktoivia mekanismeja vastaan komissio käynnisti rikkomusmenettelyn huhtikuussa 2024. TikTokin aiottua lanseerata ”Task and Reward Program”-ohjelmansa Espanjassa ja Ranskassa, komissio puuttui asiaan sen epäiltyä ohjelman olleen suunniteltu aiheuttamaan erityistä riippuvuutta etenkin nuorilla. Tässä ohjelmassa käyttäjät ansaitsevat pisteitä katsomalla videoita, kutsumalla käyttäjiksi muita ihmisiä ja seuraamalla tiettyjä sisällöntuottajia. E erityisen ongelmallisena komissio piti sen vaikutusta lapsiin ja nuoriin, koska TikTokilla ei ole tehokkaita iäntarkistusmekanismeja. Digipalvelusäädöksen mukaisesti uudesta palvelusta tai merkittävistä muutoksista jo olemassa olevaan palveluun olisi pitänyt tehdä

¹¹⁸ European Commission, Commission, online platforms and civil society increase monitoring during Romanian elections 5.12.2024. <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/news/commission-online-platforms-and-civil-society-increase-monitoring-during-romanian-elections> (10.11.2025).

¹¹⁹ Ibid.

¹²⁰ Euroopan komissio, 19.2.2024.

riskienarvio ja toimittaa se viranomaiselle ennen palvelun käyttöönottoa. Tätä TikTok ei ollut tehnyt.¹²¹

3.4.2 Myös X (ent. Twitter) vastaan aloitettu menettely

Digipalvelusäädöksen velvoitteen mukainen riskienarviointi ja riskien vähentäminen vaikuttaisi olevan erittäin suurille verkkoalustoille epämieluisa velvoite. Jo ennen TikTokia komissio oli käynnistänyt virallisen menettelyn X:ää vastaan sen toimittamasta riskienarviointiraportista, jossa havaittiin mahdollisia puutteita palvelun moderointiin kohdistetuissa resursseissa ja siten laittoman sisällön levittämisen torjumisessa. Riskienarviointi- ja riskienlieventämistoimenpiteitä sekä ilmoitus- ja toimintamenettelyä pidettiin mahdollisesti digipalvelusäädöksen vastaisina. Lisäksi huomiota kiinnitettiin tiedon manipuloinnin torjuntaan kohdistettuja toimia ja alustan yleistä, harhaanjohtavaa suunnittelua ja avoimuutta. Kuten kiinalaisen kilpailijansa, myös X:n arvioitiin pimittävän tietoa ja vaikeuttavan tutkijoiden pääsyä niihin.¹²²

Johtuen joko tutkittavan asian monimutkaisuudesta tai muista syistä, komissio ei tutkielman kirjoitushetkellä ole onnistunut päättämään menettelyä ja julkaisemaan X:n mahdollisista väärinkäytöksistä loppuraporttia. Komission viivyttelyn syyksi on jopa epäilty X:n omistajan Elon Muskin läheisiä suhteita Yhdysvaltojen presidentti Donald Trumpiin. Tuomio väärinkäytöksistä saattaisi siten vaikuttaa Yhdysvaltojen ja unionin välisiin suhteisiin. Elon Musk kommentoi meneillään olevaa tutkintaa ja kertoi komission tarjonneen laitonta sopimusta, jossa X säästyisi sakoilta, mikäli se hiljaisesti sensuroisi sisältöä. X:n väärinkäytösten tutkinta ja sanktioiden määrääminen näyttäisikin olevan komissiolle huomattavasti vaikeampaa kuin kiinalaisten verkkoalustojen väärinkäytösten tutkiminen ja tutkinnan loppuun vieminen, pääsihän komissio sopimukseen TikTokin kanssa, jossa se vetäytyi suunnitelmista lanseerata TikTok Lite –sovellus Euroopassa.¹²³

¹²¹ European Commission, TikTok commits to permanently withdraw TikTok Lite Rewards programme from the EU to comply with the Digital Services Act 5.8.2024. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_24_4161 (10.11.2025).

¹²² Euroopan komissio, Komissio aloittaa rikkomusmenettelyn X:ää vastaan digipalvelusäädöksen nojalla 18.12.2023. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/fi/ip_23_6709 (3.11.2025).

¹²³ Politico, The EU has fined Meta and Apple. What happened to X? 23.4.2025. <https://www.politico.eu/article/eu-meta-apple-x-fines-digital-antitrust-rules-digital-services-act-elon-musk/> (3.11.2025).

3.4.3 Sosiaaliseen mediaan kohdistetut rajoitustoimet muualla

Useat maat ovat kohdistaneet eriasteisia rajoituksia TikTok:n käyttöön ja käytettävyyteen. Rajoitukset ovat jaettavissa alustan sovelluksen lataamisen ja käytön kieltämiseen valtionhallinnon laitteissa ja toisaalta maakohtaisiin täyskieltoihin. Esimerkiksi Australia, Norja, Uusi-Seelanti ja Taiwan ovat kieltäneet sovelluksen asentamisen ja käyttämisen valtiohallinnon omistamissa laitteissa. Samaan TikTok-kieltoon valtiohallinnon alaisten laitteiden kieltoon päätyi jo vuotta aiemmin Yhdistyneet kuningaskunnat, joka kielsi myös kiinalaisomisteisen teknologian, kuten Huaweiin laitteiden käytön. Kanadassa TikTokiin käyttäjillä on vielä pääsy alustalle, mutta Kanadan turvallisuusviranomaiset määräisivät marraskuussa 2023 sulkemaan yrityksen toimistot Torontossa ja Vancouverissa ulkomaiseen vaikuttamiseen perustuviin turvallisuushuoliin vedoten. Lisäksi sovelluksen lataaminen ja käyttö valtiohallinnon laitteissa on kielletty. Kokonaan TikTok on kielletty useissa maissa. Pakistanissa ja Afganistanissa sovelluksen käyttö on kielletty uskonnollisiin syihin vedoten, koska sovellus 'edistää moraalittoman sisällön leviämistä ja vie nuoria harhaan'.¹²⁴

Intiassa TikTok on ollut kielletty vuodesta 2020 lähtien. Kielto on ollut mahdollista asettaa maan informaatioteknologialain perusteella, joka antaa keskushallinnolle valtuudet sulkea yleisen pääsyn mihin tahansa tietoteknilliseen palveluun, jonka katsotaan muodostavan uhkan maan suvereniteetille, yhtenäisyydelle, puolustukselle, valtion turvallisuudelle, ulkomaan suhteille muiden maiden kanssa tai yleiselle järjestykselle.¹²⁵ Kiellon astuessa voimaan Intia oli alustan suurin, 200 miljoonan käyttäjän markkina-alue. TikTokiin ja muiden kiinalaisten sovellusten kiellon aiheutti Intian ja Kiinan välinen rajaselkkäus Himalajan vuoristossa. Rajaselkkäuksen myötä Intia kielsi hyvin nopealla aikataululla TikTokiin ja 58 muuta kiinalaista sovellusta Intiassa.

Kiellon myötä paikallisille toimijoille aukeni suuret markkinat TikTokiin poistumisen myötä aiheutuneen sosiaalisen median tyhjiön täyttämiseksi ja intialaiset startup- yritykset julkaisivat omia sovelluksia, joihin he houkuttelivat TikTok-tähtiä liittymään ja julkaisemaan sisältöä. Myös amerikkalaiset alustajätit, Instagram ja YouTube julkaisivat TikTokia jäljittelevät lyhyisiin videoihin perustuvat Reels- ja Shorts-ominaisuudet välittömästi TikTok-kiellon astuttua voimaan, joka johti paikallisten alustapalveluiden kuihtumiseen pois markkinoilta. Paikallisilla alustoilla ei ollut valmiuksia kilpailla amerikkalaisten alustajättien jo valmiiksi laajojen

¹²⁴ Euronews, Which countries have banned TikTok and why? 2.3.2023.
<https://www.euronews.com/next/2025/01/17/which-countries-have-banned-TikTok-cybersecurity-data-privacy-espionage-fears> (3.11.2025).

¹²⁵ The Information Technology Act 2000, India Section 69A.

markkinoiden kanssa, joten TikTokin käyttäjät siirtyivät pääasiassa Instagramin ja YouTubeen käyttäjiksi.

TikTokin kieltäminen vaikutti myös Intian yhteiskunnan sosioekonomisiin muutoksiin. TikTok demokratisoi sisällöntuotantoa ja mahdollisuuden etenkin maaseudun alemmien sosioekonomisten luokkien nuorisolle nousta julkisuuden henkilöiksi. Lisäksi sovelluksessa julkaistut videot ylittivät yhteiskuntarajoja antamalla varakkaammille väestöosille mahdollisuuden seurata köyhän maaseudun nuorison elämää. Lisäksi toisin kuin Instagram, joka suosii suosittujen julkisuuden henkilöiden sisältöjä, TikTok nosti esille enemmän tavallisten käyttäjien sisältöä. Vaikka kiellon myötä käyttäjät siirtyivätkin tekemään ja kuluttamaan Instagramin ja YouTubeen lyhyitä videoita, suosittelualgoritmit eivät enää tuoneet esille samassa mittasuhteessa pienempien, maaseudulla asuvien sisällöntuottajien videoita. Kiellon suurin vaikutus oli kuitenkin käyttäjien siirtyminen kiinalaisomisteiselta alustalta amerikkalaisomisteisille.¹²⁶

Intian TikTok-kieltoa on seurattu tarkasti myös Yhdysvalloissa. Vaikka sovelluksella on Yhdysvalloissa määrällisesti vähemmän käyttäjiä kuin Intiassa, jopa yli puolet amerikkalaisista käyttää TikTokia.¹²⁷ Yhdysvaltojen silloinen presidentti Donald Trump allekirjoitti elokuussa 2020 asetuksen TikTokin kieltämiseksi, vedoten alustasta kansalliseen turvallisuuteen, ulkomaansuhteisiin ja talouteen aiheutuviin uhkiin. Erityistä huolta herätti sovelluksen keräämä laaja määrä dataa amerikkalaisista ja Kiinan kommunistisen puolueen mahdollisuus hyödyntää tätä dataa ja seurata liittovaltion työntekijöiden sijaintitietoja. Ennen asetusta sovelluksen käyttäminen oli jo kielletty osassa liittovaltion puhelimissa ja Yhdysvaltojen armeijan laitteissa. Asetuksessa myös viitattiin Intian hallituksen asettamaan kieltoon ja Intian teknologia- ja informaatioministeriön huoleen käyttäjädatan siirtämisestä Intian ulkopuolelle. Asetus käytännössä kielsi kaikki amerikkalaisten yritysten ja yksityisten henkilöiden transaktiot TikTokin omistaman ByteDance Ltd -yhtiön kanssa 45 vuorokauden jälkeen asetuksen antamisesta.¹²⁸

Annetun aikarajan puitteissa ByteDance Ltd pyrki irrottamaan Yhdysvaltojen liiketoiminnan emoyhtiöstä ja häivyttämään siten kiinalaisomistuksesta aiheutuneita epäilyksiä. Samalla TikTok ja monet palvelun käyttäjät nostivat kanteita muun muassa sananvapauteen vedoten.

¹²⁶ BBC, The ghosts of India's TikTok: What happens when a social media app is banned 26.4.2024. <https://www.bbc.com/future/article/20240426-the-ghosts-of-indias-TikTok-social-media-ban> (3.11.2025).

¹²⁷ Ibid.

¹²⁸ White house, Executive order on Addressing the Threat Posed by TikTok. <https://trumpwhitehouse.archives.gov/presidential-actions/executive-order-addressing-threat-posed-TikTok/> 6.8.2020 (4.11.2025).

Yhdysvaltain liittovaltion tuomioistuin Columbiassa määräsi turvaamistoimen, jolla asetuksen täytäntöönpano keskeytettiin oikeuskäsittelyn ajaksi. Vallan vaihduttua valkoisessa talossa uusi presidentti Joe Biden perui edellisen presidentin antaman asetuksen ja Yhdysvaltain kauppaministerin tutkimaan aiheuttaako TikTok uhan kansalliselle turvallisuudelle. Amerikkalaisten käyttäjien data ja henkilötietojen käsittely lopulta siirtyivät amerikkalaisen Oracle Cloud - yhtiön palvelimille, vaikka yhtiölle ei siirtynyt osuutta TikTokin osakkeista ja omistajuus säilyi kiinalaisilla.¹²⁹

Seuraavassa osiossa käydään läpi toimenpiteitä, joilla edellä mainittuihin järjestelmäriskeihin voitaisiin tehokkaasti puuttua ja parantaa siten myös unionin määräysvaltaa omasta digitaalisesta ympäristöstään.

4 Menetetyn suvereniteetin palauttaminen

4.1 Digipalvelusäädös

4.1.1 Säädöksen tausta ja tarkoitus

Unionin pääasiallinen työkalu erittäin suurten verkkoalustojen toiminnan menettelysääntelyssä kohti yksilöä ja yhteiskuntaa palvelevaa digitaalista ympäristöä on digipalvelusäädös, joka astui voimaan 16. marraskuuta 2022 ja sitä on kokonaisuudessaan sovellettu 17. helmikuuta 2024 lähtien. Digipalvelusäädöksestä käytetään myös nimitystä digipalveluasetus, koska oikeudellisena instrumenttina se on jäsenvaltioissa suoraan sovellettava asetus. Digipalvelusäädös toimii merkittävimpana työkaluna erittäin suurten ulkomaisten verkkoalustojen vallan rajoittamisessa ja niiden toiminnan mahdollisessa väliaikaisessa kieltämisessä, josta jäljempänä. Sitä sovelletaan verkkoalustojen lisäksi myös muihin välityspalveluiden tarjoajiin, kuten pilvipalveluihin ja hakukoneisiin.

Säädöksen tarkoituksena on harmonisoida eli yhdenmukaistaa sisämarkkinoita ja unionin toimivalta asiassa perustuu artiklan 114 sopimukseen Euroopan unionin toiminnasta. Säädöksen mukaan tavoiteltu eurooppalainen verkkoympäristö on turvallinen, ennustettava ja luotettava, jossa on yhdenmukaistetut säännöt. Sädös painottaa peruskirjassa taattujen

¹²⁹ Yle, Löytyykö TikTok-kiistaan vihdoinkin ratkaisu? Yhdysvaltalainen teknologia-jätti Oracle saa kopion sovelluksen algoritmista 22.9.2025. <https://yle.fi/a/74-20184388> (4.11.2025).

perusoikeuksien tehokasta suojelua verkkoympäristössä.¹³⁰ Digipalvelusäädös ei nimenomaisesti mainitse digitaalista suvereniteettia, mutta monet sen kohdista on tulkittavissa niin, että lainsäätäjällä on ollut vahva tahtotila rajoittaa ulkomaisten erittäin suurten verkkoalustojen mukanaan tuomia riskejä yleiseen turvallisuuteen ja järjestykseen, luoda selkeät pelisäännöt näille ja helpottaa muiden toimijoiden pääsyä markkinoille.¹³¹

Säädöstä sovelletaan välityspalvelujen tarjoajien sijainnista riippumatta näiden tarjotessa palveluita unionissa sijaitseville vastaanottajille eli käyttäjille. Välityspalveluiden vastuut on porrastettu kolmeen eri luokkaan, kasvaen ensimmäisen luokan, johon kuuluvat nimipalveluiden kaltaiset nimipalvelut, vähäisemmistä vastuista kolmannen välityspalvelujen luokan huomattaviin vastuisiin. Kolmanteen luokkaan lukeutuvat verkkoalustat eli kaikki sosiaalisen median palvelut. Välityspalvelujen vastuut perustuvat tiedon levittämiseen. Verkkoalusta määritelmällisesti on palvelu, jossa tieto voidaan saattaa saataville rajattomalle määrällä ihmisiä. Se tutustuvatko ihmiset tosiasiallisesti näihin tietoihin ei ole merkitystä. Myös palvelut, jotka vaativat tiedonhakijan rekisteröityminen tai kirjautuminen lasketaan rajattomaksi tiedon levittämiseksi koska heillä on halutessaan pääsy tietoon.¹³² Kansallisella ja unionin muulla lainsäädännöllä on digipalvelusäädöstä sovellettaessa merkittävä rooli, koska säädös asettaa esimerkiksi laittoman sisällön ilmoittamiselle ja poistamiselle menettelyvelvoitteet, mutta ei määrittele, mikä on laitonta sisältöä.¹³³

Säädöksen keskiössä ovat pakolliset ja ennakolliset riskinhallintatoimenpiteet, joita välityspalveluiden tarjoajien on tehtävä välityspalveluista yhteiskunnalle aiheutuvien riskien vähentämiseksi ja torjumiseksi. Kuten aiemmin mainittu, näiden riskien ennakollinen torjunta kasvaa välityspalvelun koon kasvaessa. Erittäin suuria verkkoalustoja, joilla on vähintään 45 miljoonaa aktiivista käyttäjää unionissa, on tällä hetkellä (marraskuu 2025) 23. Lisäksi unionissa toimii 2 erittäin suurta hakukonetta.¹³⁴

¹³⁰ Digipalvelusäädös 1 artikla.

¹³¹ ks. Digipalvelusäädöksen johdanto-osan perustelukappale 82 ja artikla 34 kansalaiskeskusteluun, vaalimenettelyyn ja yleiseen turvallisuuteen. Johdanto-osan perustelukappaleissa 9, 12 ja 109 esitetään tavoitteita innovaatioiden helpottamiseksi. Tosin on huomattava, että digimarkkinasäädös on pääasiallinen instrumentti pienempien toimijoiden pääsemiseksi markkinoille ohi portinvartijoiden.

¹³² Wong-Toropainen 2025, s. 175.

¹³³ Wong-Toropainen 2025, s. 172.

¹³⁴ European Commission, Supervision of the designated very large online platforms and search engines under DSA, updated 10.10.2025. <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/list-designated-vlops-and-vloses> (6.11.2025).

4.1.2 Erittäin suurien verkkoalustojen lisävelvoitteet järjestelmäriskien hallitsemiseksi

Kuten edellä mainittu, verkkoalustoille asetetut “huolellisuusvelvoitteet mukautetaan kyseessä olevan välityspalvelun tyyppiin, kokoon ja luonteeseen” ja lisäksi “säädetään perusluonteisista velvoitteista, joita sovelletaan kaikkiin välityspalvelujen tarjoajiin, sekä lisävelvoitteista säilytyspalvelujen tarjoajille ja tarkemmin sanottuna verkkoalustojen sekä erittäin suurten verkkoalustojen ja erittäin suurten verkossa toimivien hakukoneiden tarjoajille”.¹³⁵ Säädöstä laadittaessa on siis tunnistettu välityspalveluiden liiketoimintamallin laaja-alaisuus ja moninaisuus. Erityyppiset palvelut luovat erityyppisiä riskejä, joita riskienhallinnan kautta on ennakoitava ja vähennettävä, ja erittäin suurille verkkoalustoille on asetettu lisävelvoitteita, koska näiden verkkoalustojen kautta riskit myös skaalautuvat huomattavasti pienempiä alustoja laajemmin vaikuttaen suurempaan osaan yhteiskuntaan. Nämä huolellisuusvelvoitteet tulevat kuitenkin olla yhdenmukaistettuja ja perustua kohtuullisuuteen, eikä niitä saisi asettaa mielivaltaisesti¹³⁶. Säädöksen tarkoituksena on siis tehdä sääntelystä ennakoitavaa, eikä niitä ole kohdennettu tiettyä palveluntarjoajaa kohtaan.

Kaikilla välityspalvelujen tarjoajille on asetettu huolellisuusvelvoitteita, joiden tavoitteena on “saavuttaa yksilödyt julkisen politiikan tavoitteet, kuten turvata palvelun vastaanottajien oikeudet edut, puuttua laittomiin käytäntöihin ja suojella perusoikeuskirjassa vahvistettuja perusoikeuksia”.¹³⁷ Näiden lisäksi erittäin suurilla verkkoalustoilla on perusoikeuskirjassa vahvistettujen oikeuksien osalta lisävelvoitteena esimerkiksi huomioida sanan- ja tiedonvälityksen vapaus ja otettava ”asianmukaisesti huomioon ihmisoikeuksien suojelua koskevat asiaan liittyvät kansainväliset normit”.¹³⁸

Ulkomaiset sosiaalisen median palvelut ovat sijoittautuneet yleensä yhteen jäsenmaahan, josta operoidaan verkkoalustan koko unionin toimintaa. Kaikki sosiaalisen median alustat ovat sijoittautuneet Irlantiin Snapchatia lukuun ottamatta, joka on sijoittautunut Alankomaihin.¹³⁹ Sijoittautumispaikan digitaalisten palveluiden koordinaattori valvoo ja toimittaa komissiolle digipalvelusäädöksen mukaiset tiedot erittäin suurista verkkoalustoista ja hakukoneista.

¹³⁵ Digipalvelusäädös, johdanto-osan perustelukappale 41.

¹³⁶ Digipalvelusäädös johdanto-osan perustelukappale 41.

¹³⁷ Digipalvelusäädös johdanto-osan perustelukappale 41.

¹³⁸ Digipalvelusäädös, johdanto-osan perustelukappale 47.

¹³⁹ European Commission, Supervision of the designated very large online platforms and search engines under DSA, updated 10.10.2025. <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/list-designated-vlops-and-vloses> (6.11.2025).

Irlannin digitaalisten palvelujen koordinaattori on Coimisiún na Meán, Irlannin lähetystoiminnasta ja verkkomediasta vastaava viranomainen.¹⁴⁰

Verkkoalustojen ja hakukoneiden on kuuden kuukauden välein julkaista tiedot vastaanottajien kuukausittaiset keskimäärät ja keskiarvot.¹⁴¹ Sijoittautumismaan digitaalisten palveluiden koordinaattori on raportoitava komissiolle nämä tiedot.¹⁴² Komissio julistaa sijoittautumismaan digitaalisten palvelujen koordinaattoria kuultuaan palvelu erittäin suureksi verkkoalustaksi tai hakukoneeksi. Komissio voi tehdä julistuksen myös kuulematta digitaalisten palvelujen koordinaattoria.¹⁴³ Kynnysarvona julistamiselle erittäin suureksi verkkoalustaksi tai hakukoneeksi pidetään vähintään 45 miljoonan aktiivisen vastaanottajan kuukausittaista keskimäärää.¹⁴⁴ Tätä kynnysarvoa muutetaan ylös- tai alaspäin, mikäli unionin väkiluku kasvaa tai vähenee vähintään viisi prosenttia vuoden 2020 lukuun, tai suhteessa viimeksi delegoidun päätöksen antovuoden määrään. Keskimäärin voisi sanoa, että vähintään kymmenen prosenttia unionin kansalaisista aktiivisesti käyttää verkkoalustaa tai hakukonetta, jotta se olisi luokiteltavissa erittäin suureksi.¹⁴⁵

Erittäin suurten verkkoalustojen ja erittäin suurten hakukoneiden on perusteellisesti liiketoiminnassaan arvioitava tosiasiallisia tai ennakoituja kielteisiä vaikutuksia eli järjestelmäriskejä, jotka on luokiteltu neljään luokkaan;

1. Laittoman sisällön levittäminen, kuten lasten seksuaalinen hyväksikäyttö, laitton vihapuhe, palvelun väärinkäyttö käyttö rikollisiin tarkoituksiin ja muuhun laittomaan toimintaan¹⁴⁶
2. Perusoikeuskirjassa suojattujen perusoikeuksien, esimerkiksi ihmisarvon, sananvapauden, tietosuojan ja yksityisyyden suojan turvaaminen järjestelmäriskeiltä¹⁴⁷
3. Demokraattisiin prosesseihin, vaaliprosesseihin, yleiseen turvallisuus ja kansalaiskeskusteluun kohdistuvat järjestelmäriskit.¹⁴⁸
4. Palveluiden suunnitteluun, toimintaan ja käyttöön liittyvät ominaisuudet, jotka voivat johtaa kielteisiin vaikutuksiin esimerkiksi fyysisen ja henkisen hyvinvoinnin, alaikäisten suojelun tai

¹⁴⁰ Ks. Coimisiún na Meán (Irlannin digitaalisten palveluiden koordinaattori) verkkosivut, <https://www.cnam.ie/> (18.11.2025).

¹⁴¹ Digipalvelusäädös 24 artiklan 2 kohta.

¹⁴² Digipalvelusäädös 24 artiklan 2 kohta.

¹⁴³ Digipalvelusäädös 33 artiklan 4 kohta.

¹⁴⁴ Digipalvelusäädös 33 artiklan 1 kohta.

¹⁴⁵ Digipalvelusäädös 33 artiklan 4 kohta.

¹⁴⁶ Digipalvelusäädös johdanto-osan perustelukappale 80.

¹⁴⁷ Digipalvelusäädös, johdanto-osan perustelukappale 81.

¹⁴⁸ Digipalvelusäädös, johdanto-osan perustelukappale 82.

kansanterveyden osalta. Myös koordinoitua disinformaatiokampanjat kuuluvat tähän kategoriaan, jos järjestelmän kautta on mahdollista tällaisia kampanjoita järjestää ja siten amplifioida suuren yleisen tietoisuuteen.¹⁴⁹

Riskianalyysi järjestelmäriskeistä on tehtävä vähintään kerran vuodessa.¹⁵⁰ Riskien arvioinnissa ja riskianalyyseissa on kiinnitettävä erityistä huomiota:

1. Suosittelujärjestelmiin ja niiden algoritmien suunnitteluun.
2. Palvelussa jaettavan sisällön moderointijärjestelmiin.
3. Palvelun sovellettaviin ehtoihin ja niiden noudattamisen valvontaan
4. Valinta- ja esitysjärjestelmien käyttö mainoksissa
5. Datan käyttöön liittyvät käytännöt¹⁵¹

Tutkimuksen tekemisen ajankohtana erittäin suuret verkkoalustat ovat ehtineet julkaista vasta ensimmäiset avoimuusraportointivelvoitteiden mukaiset järjestelmäriskien riskianalyytit. Sekä raportointiin liittyvät ongelmat että raporttien sisällöstä tehdyt kolmansien osapuolten riippumattomat havainnot eivät ole verkkoalustoja mairittelevaa luettavaa. Esimerkiksi TikTakin suosittelujärjestelmät on rakennettu niin, ettei se vastaa digipalvelusäädöksen vaatimuksia. Digipalvelusäädöksen vaikutuksia verkkoalustoihin seuraava DSA Civil Society Coordination Group totesi, että TikTok epäonnistui raportissaan havainnoimaan sen ‘For You Feed’ -aloitussivun toimintaan liittyvää ‘rabbit hole’ -riskiä, jossa käyttäjä pyritään koukuttamaan sisältöön tarjoamalla jatkuvasti yhteen liitettyä sisältöä, joka tiedostamatta koukuttaa käyttäjän suosittelujärjestelmän avulla syventymään tiettyyn aiheeseen tai aihealueeseen tuntikausiksi. Omassa järjestelmäriskien raportissaan TikTok tyyty toteamaan, että se “käyttää lieventäviä toimenpiteitä, joilla monipuolistetaan sisältöä, jotta nuoret käyttäjät eivät altistu toistuvilla sisällöillä, mikä on erityisen tärkeää, jos he tutkivat monimutkaisempia teemoja koskevia sisältöjä, jotka eivät kuitenkaan riko TikTakin yhteisösääntöjä”.¹⁵²

Suosittelujärjestelmien käyttöön liittyä erityisiä riskejä vaaliprosessin ja kansalaiskeskustelun turvaamisen osalta. Esimerkiksi Facebookin yrityksen sisäisen vuodetun raportin mukaan 64 prosenttia väkivaltaisten ääriyhmien Facebook-ryhmistä jäsenistä oli löytänyt ryhmän ja liittynyt niihin mukaan Facebookin suosittelujärjestelmän kautta. Facebookin omistavan Metan

¹⁴⁹ Digipalvelusäädös, johdanto-osan perustelukappale 83.

¹⁵⁰ Digipalvelusäädös 34 artiklan 1 kohta.

¹⁵¹ Digipalvelusäädös 34 artiklan 2 kohta.

¹⁵² DSA Civil Society Coordination Group 2025.

vahva luottamus sen verkkoalustojen Facebookin ja Instagram omiin yhteisösääntöihin pahentaa ongelmaa, koska se liittyy riskien tunnistamisen omiin yhteisösääntöihin, sen sijaan että se tekisi uuden syvällisemmän järjestelmäriskien tarkastelun, etenkin sen suosittelujärjestelmän algoritmien osuudesta poliittisten mielipiteiden polarisaatioon ja niiden vahvistamiseen liittyen sekä normaalin poliittisen debatin tukahduttamiseen. Sosiaalisen median alustoilla onkin tapana säännöllisesti syyttää yksittäisiä, polarisoivaa sisältöä jakavia käyttäjiä sen sijaan, että tunnustettaisiin itse järjestelmässä olevat ongelmakohdat esimerkiksi suosittelujärjestelmiin ja niiden ‘engagement-based’-malliin perustuvien algoritmeihin tai sisällön moderointiin liittyvät puutteet.¹⁵³

Vaikuttaisikin siltä, että verkkoalustojen yhteisösäännöt voivat toimia tosiasiallisena esteenä suosittelujärjestelmien ja niiden toimintaa ohjaavien algoritmien kokonaisvaltaiselle tarkastelulle. Nykyisenmallisilla ‘engagement-based’-suosittelualgoritmeilla on suuri rooli verkkoalustalla käytävän kansalaiskeskustelun poliittisessa polarisaatiossa sen syöttäessä käyttäjille sisältöä, jonka toivotaan herättävän reaktioita ja osallistavan käyttäjiä entistä enemmän poliittiseen diskurssiin. Nämä verkkoalustoilla tapahtuvat polarisaatiot saattavat siirtyä myös verkkoalustojen ulkopuolelle.

4.1.3 Komission antamat suuntaviivat erittäin suurille verkkoalustoille

Perustuen digipalvelusäädöksen Artiklan 3 kohtaan 3, jossa komissio voi “yhteistyössä digitaalisten palvelujen koordinaattorien kanssa antaa suuntaviivoja 1 kohdan soveltamisessa erityisten riskein osalta, erityisesti parhaiden käytäntöjen esittämiseksi ja mahdollisten toimenpiteiden suositteluksi” mukaisesti neuvoa ja opastaa erittäin suurilla verkkoalustoilla järjestelmäriskien minimoimiseksi.¹⁵⁴ Komissio on julkaissut 26.4.2024 suuntaviivat erittäin suurille toimijoille. Komissio on huomannut, että verkkoalustoista on tullut “tärkeitä julkisen keskustelun areenoja, jotka muokkaavat yleistä mielipidettä ja äänestäjien käyttäytymistä” ja toteaa että digipalvelusäädöksen mukaisesti ne ovat “velvoitettu tekemään erityisiä riskinarviointeja ja ottamaan käyttöön kohtuullisia, oikeasuhteisia ja tehokkaita riskinvähentämistoimenpiteitä, joiden kohteena ovat myös “mahdolliset tosiasialliset tai ennakoitavat kielteiset vaikutukset kansalaiskeskusteluun” ja “vaalimenettelyihin””.¹⁵⁵ Komissio voi neuvoa näiden velvollisuuksien täyttämiseksi antamalla suuntaviivoja sellaisista

¹⁵³ DSA Civil Society Coordination Group 2025.

¹⁵⁴ Digipalvelusäädöksen 3 artiklan 3 kohta.

¹⁵⁵ C/2024/3014, johdanto-osan 1.1 kohdan 1 alakohta.

riskinvähentämistoimenpiteistä, jotka erittäin suurten toimijoitten on otettava huomioon erityisiä riskejä vähentäessään.¹⁵⁶

Komissio kiinnittää erityistä huolta laittoman vihapuheen lisääntymiseen sekä ulkomailta tulevaan tiedonmanipulointiin, myös generatiivisen tekoälyn osalta, jos on tullut uusi tapa etsiä tietoa. Koska nämä suuntaviivat annettiin juuri vuoden 2024 Euroopan parlamentin vaalien alla, erityistä huomiota on kiinnitetty juuri vaalivaikuttamiseen, disinformaation leviämiseen ja vaaliprosessin eheyden turvaamiseen.¹⁵⁷ Suuntaviivojen tarkoituksena onkin nimenomaisesti varmistaa digipalvelusäädöksen artiklassa 35 asetettujen vaaliprosesseihin liittyvien riskeihin liittyvät kohtuulliset, oikeasuhteiset ja tehokkaat vähentämisvelvoitteet sekä lisäksi tarvittaessa artiklan 36 kriisinhallintamenetellyn ja artiklan 48 kriisinhallintaprotokollan sujuva toimeenpano tarvittaessa. Suuntaviivoilla myös linjataan suosittelujärjestelmien avoimuudesta ja artikla 38 mukaiseen velvoitteeseen tarjota käyttäjille vähintään yksi vaihtoehto, joka ei perustu käyttäjän profilointiin.¹⁵⁸

Erittäin suurille toimijoille asetetuilla suuntaviivoilla myös täydennetään vuoden 2020 Euroopan demokratiatoimintasuunnitelman vapaiden, rehellisten ja häiriönsietokykyisten vaalien toimintatapoja.¹⁵⁹ Komission tiedonannossa ihmisoikeuksia ja demokratiaa koskevasta toimintasuunnitelmasta tunnistetaan digitaalisen aikakauden vaaleihin demokraattisiin prosesseihin kasvavasti kohdistuvat uhat, joissa algoritmeja ja dataa voidaan käyttää myös yhteiskunnan horjuttamiseen, painotetaan verkkomedian lukutaitoa sekä digitaalista osaamista.¹⁶⁰ Vuoden 2020 demokratiatoimintasuunnitelmassa ei vielä osattu tunnistaa niitä riskejä, joita erittäin suuret verkkoalustat voivat aiheuttaa demokratialle ja vaaliprosessille vaan painotettiin kansalaisten medialukutaitoa ja sen kehittämistä. Suosittelujärjestelmien ja manipulatiivisista tavoista verkkoalustoilla ei vielä tässä vaiheessa osattu kantaa huolta.

E erityisesti vaaleihin liittyvien riskinvähentämistoimenpiteiden osalta painotetaan läpinäkyvyyttä ja unionin moninaisuuden huomioon ottamista. Toimijoilla tulisi tehostaa omia sisäisiä prosesseja, joilla tiedostetaan verkkoalustalla olevien poliittisten toimijoiden läsnäolo ja niiden aktiivisuus, etenkin alustalla vaaleista käytävän keskustelun yhteydessä. Toimijoiden tulisi myös seurata, miten heidän verkkoalustaa käytetään tulevien tai meneillään olevien vaalien yhteydessä kansalaiskeskustelussa sekä se, onko aiemmin ollut viitteitä vaaleihin liittyvän

¹⁵⁶ C/2024/3014, johdanto-osan 1.1 kohdan 2 alakohta.

¹⁵⁷ C/2024/3014, johdanto-osan 1.1 kohdan 3 alakohta.

¹⁵⁸ C/2024/3014, johdanto-osan 1.1 kohdan 6 alakohta.

¹⁵⁹ C/2024/3014 johdanto-osan 1.2 kohdan 6 alakohta.

¹⁶⁰ JOIN/2020/5 final.

tiedon manipuloinnista ja tunnistaa siten tiedonmanipuloinnissa käytettyjä menettelyitä ja taktiikoita.¹⁶¹ Sisäisten prosessien tärkeyttä komissio korostaa edelleen painottamalla, että niiden olisi ”yksilöitävä ja asetettava saataville asiaankuuluvia tietoja, analyyseja ja dataa, jotta toimenpiteet voidaan suunnitella ja kalibroida vähentämään mahdollisia tosiasiallisia tai ennakoituja riskejä, joita erittäin suurten verkkoalustojen ja erittäin suurten verkossa toimivien hakukoneiden tarjoamien palvelujen kautta etsityt, jaetut ja haetut vaaleja koskevat tiedot saattavat aiheuttaa”.¹⁶²

Tässä komissio kuitenkin tuntuu asettavan liikaa odotuksia näiden verkkoalustojen sisäisten prosessien varaan ja jättäneen huomiotta sen aiemmin esitetyn seikan, että nämä sisäiset prosessit, esimerkiksi yhteisösäännöt, voivat tosiasiallisesti estää esimerkiksi suosittelujärjestelmien kokonaisvaltaisen tarkastelun tuoreesta näkökulmasta. Lisäksi varsinaisesta avoimuudesta ei voitane puhua, sillä suosittelujärjestelmien algoritmit ovat verkkoalustojen suurimpia liikesalaisuuksia. Näitä liikesalaisuuksia digipalvelusäädöksen tietoihin pääsyn ja tietojen tarkastelun 40 artiklan 5 alakohdan kohta b turvaa, jonka mukaan erittäin suurilla toimijoilla on oikeus ”pyytää tapauksen mukaan sijoittautumispaikan digitaalisten palvelujen koordinaattoria muuttamaan pyyntöä” jos ne katsovat että ”pääsyn antaminen tietoihin johtaisi merkittäviin haavoittuvuuksiin niiden palvelun turvallisuuden tai luottamuksellisten tietojen, erityisesti liikesalaisuuksien, suojaamisen kannalta”.¹⁶³

Verkkoalustat voivat siis sinänsä esittää ja selostaa mitkä sisäiset prosessit ovat ja miten niitä on kehitetty, mutta varsinaisen toimintamekanismin, suosittelujärjestelmän attributit ja toiminta todennäköisesti jäävät tarkastuksen ulkopuolelle. Näin digitaalisten palveluiden koordinaattorit eivät voi kuin luottaa näiden toimijoiden sanaan siitä, että ovat vähentäneet tai vähentämässä demokratiaa ja vaaliprosesseja uhkaavia järjestelmäriskejä.

Komission mukaan näillä sisäisillä prosesseilla olisi kuitenkin pystyttävä suunnittelemaan ja kalibroimaan niitä toimia, joilla vähennetään ”mahdollisia tosiasiallisia ja ennakoituja riskejä” joita näiden verkkoalustojen (tai hakukoneiden) etsintätoiminnot ja suosittelujärjestelmät käyttäjille vaaleihin liittyen tarjoavat.¹⁶⁴ Nämä kalibroinnit käytännössä tarkoittavat sitä, että unionin ollessa monikielinen ja monikulttuurillinen yhteisö, verkkoalustat kalibroivat eli mukauttavat sisäisten prosessien riskienvähentämistoimia niin pystyvät vastaamaan

¹⁶¹ C/2024/3014, johdanto-osan 3.1 kohdan 18 alakohta.

¹⁶² C/2024/3014, johdanto-osan 3.1 kohdan 19 alakohta.

¹⁶³ Digipalvelusäädös, 40 artikla 40 kohdan 5 alakohdan b.

¹⁶⁴ C/2024/3014, johdanto-osan 3.1 kohdan 19 alakohta.

alueellisen, kielellisen ja paikallisuuden konteksteihin.¹⁶⁵ Eli verkkoalustojen on pystyttävä estämään tiedonmanipulointia vaaleihin liittyen kaikilla unionin virallisilla kielillä. Lisäksi kohta on tulkittavissa niin, että myös paikalliset olosuhteet, esimerkiksi sisäpoliittiset jännitteet ja siihen liittyvät riskit tulisi ottaa huomioon.

Työkaluksi tähän komissio tarjoaa muun muassa tiedotusvälineiden moniarvoisuuden seurantavälinettä, joka tarjoaa holistisen välineen seurata lehdistönvapautta, toimittajien turvallisuutta ja median omistussuhteita.¹⁶⁶ Komission suuntaviivat korostavatkin paikallisten kontekstikohtaisten riskien kerätyt tiedot tuodaan riskienvähentämistoimien kalibrointia tekeville. Tähän liittyy myös se suositus, että toimijoilla tulisi olla riittävät moderointiresurssit kaikilla niillä kielillä, jossa toimijan palvelua tarjotaan. Tämän moderointiresurssin tulisi sisältää riittävää paikallisten kielten osaamista sekä tietämystä ”alueellisista konteksteista ja erityispiirteistä”, viitaten todennäköisesti vahvaan kulttuurin ja alueen sisäpolitiikan tuntemukseen.¹⁶⁷ Tämä ei liene aivan helppo suositus täytettäväksi ottaen huomioon unionin diversiteetin, toki on otettava huomioon näiden toimijoiden mittavat ja kattavat taloudelliset resurssit.

Erityisiin riskinvähentämistoimenpiteisiin kuuluu virallisen tiedon saatavuuden varmistaminen. Toimijoita suositellaan lisäämään palveluihinsa esimerkiksi bannereita, ponnahdusikkunoita ja infotauluja, joilla puututaan mahdolliseen ulkomaiseen tiedonmanipulointiin, vaaliprosessin häirintään, yleiseen väärän tiedon levittämiseen sekä disinformaation. Komissio myös toivoo yhteistyötä äänestysaktiivisuuden lisäämiseksi.¹⁶⁸ Riskinvähentämistoimenpiteisiin kuuluu myös suositus medialukutaitoa parantavista aloitteista verkkoalustoilla. Medialukutaitoa parantamalla voidaan kasvattaa käyttäjien ja siten äänestävien kansalaisten resilienssiä disinformaatio- ja manipulointitekniikoita vastaan. Uutena uhkana mainitaan myös generatiivisen tekoälyn manipulointiin liittyvien tekniikoiden tunnistaminen. Näissäkin aloitteissa peräänkuulutetaan verkkoalustojen kykyä huomioida paikalliset eroavaisuuden unionin eri osissa ja eri väestönryhmissä.¹⁶⁹

¹⁶⁵ C/2024/3014, johdanto-osan 3.1 kohdan 20 alakohta.

¹⁶⁶ Ks. Centre for Media Pluralism and Media Freedom, Mapping risks for media pluralism and the safety of journalists across Europe. <https://cmpf.eui.eu/media-pluralism-monitor/> (10.11.2025).

¹⁶⁷ C/2024/3014, johdanto-osan 3.1 kohdan 20 ja 21 alakohdat.

¹⁶⁸ C/2024/3014, johdantokappaleen 3.2.1 kohdan 27 a alakohta.

¹⁶⁹ C/2024/3014, johdanto-osan 3.2.1 kohdan 27 b alakohdan i ja ii.

Paikallisuutta painotetaan myös faktantarkistusmenetelmien käyttöönotossa. Verkkoalustojen tulisi tehdä toimenpiteitä, joilla kontekstuaalista tietoa annetaan heidän verkkoalustoillansa kohtaamasta sisällöstä. Tällaisia menettelyjä voisivat olla esimerkiksi ”riippumattomien faktantarkistajien ja riippumattomien mediaorganisaatioiden faktantarkistustiimien antaman faktantarkistusmerkinnät tunnistetulle disinformaatiolle sekä ulkomaiseen tiedonmanipulointiin ja häirintään liittyvälle sisällölle”.¹⁷⁰

Komission suuntaviivoissa tunnistetaan myös suosittelujärjestelmien kasvanut rooli kansalaismielipiteen muokkauksen välineenä. Toimijoiden tulisi ottaa huomioon, että ne “suunnitellaan ja mukautetaan siten, että käyttäjät voivat tehdä mielekkäitä valintoja ja hallita syötteitään”, niissä on otettu käyttöön sellaiset toimenpiteet “joilla vähennetään disinformaation näkyvyyttä vaalien yhteydessä selkeiden ja läpinäkyvien menetelmien perusteella ja jotka koskevat esimerkiksi harhaanjohtavaa sisältöä, joka on faktantarkistuksessa todettu valheelliseksi tai joka on peräisin tileiltä, joiden on toistuvasti todettu levittävän disinformaatiota” ja joilla puututaan tekoälyn tuottamaan harhaanjohtavaan tietoon vaaleihin liittyen.¹⁷¹

Lisäksi toimijoiden olisi parannettava suosittelujärjestelmien suunnitteluun ja toimintaan liittyvä läpinäkyvyys, joilla parannettaisiin kolmannen osapuolen järjestelmään suorittamia tarkastuksia.¹⁷² Ottaen huomioon edellä mainitun digipalvelusäädöksessä erittäin suurille toimijoille annetun oikeuden olla antamatta tietoja liikesalaisuuksiin vedoten, tämä läpinäkyvyys-suositus voi osoittautua toimimattomaksi. Edelleen ongelmaksi näyttäytyisi muodostuvan se, että liiketoiminnallinen intressi estää läpinäkyvyyden toteutumisen asiassa, jossa algoritmin toiminta on toimijan suurin liikesalaisuus. Mikäli itse algoritmin toimintaprosessin oikeellisuutta ei pystytä verifioimaan kolmannen osapuolen toimesta, ei varsinaista vaalivaikuttamiseen liittyvää riskiä pystytä arvioimaan.

Tärkeänä osana on myös verkkoalustoilla oleva poliittinen mainonta ja sen läpinäkyvyys. Usein näiden poliittisten mainoksien kohdalla mainoksen rahoittajan henkilöllisyys tai se taho, jonka määräysvallassa rahoittaja on, jää epäselväksi. Vastauksena tähän riskiin komissio esittää yleisesti saatavilla olevaa rekisteriä, jota ylläpidetään reaaliaikaisesti. Myös on varmistettava, että mainontajärjestelmien väärinkäyttöä ei tapahdu. Pääsääntönä tulee kuitenkin olla se, että käyttäjä tietää olevansa poliittisen mainonnan kohteena. Tämän takia poliittiset mainokset

¹⁷⁰ C/2024/3014, johdanto-osan 3.2.1 kohdan 27 c alakohdan i.

¹⁷¹ C/2024/3014, johdanto-osan 3.2.1 kohdan 27 d alakohdan i, ii ja iii.

¹⁷² C/2024/3014, johdanto-osan 3.2.1 kohdan 27 d alakohdan v.

tulee merkitä ”selkeällä, näkyvällä ja yksiselitteisellä tavalla” ja näiden merkintöjen on säilyttävä myös, kun mainoksia jaetaan eteenpäin sosiaalisessa mediassa.¹⁷³ Tämä mainontaa koskeva määräys pätee myös verkkoalustoilla toimiviin vaikuttajiin, joilla on alati kasvava rooli yhteiskunnallisten mielipiteiden muokkaajina ja yhteiskunnallisina keskustelijoina. Myös vaikuttajien sosiaalisen median kanavilla maksettu poliittinen mainonta tulee olla läpinäkyvää ja selkeästi merkittynä.¹⁷⁴

Komission antamissa suuntaviivoissa merkittävimpänä ongelma on pidettävä, kuten aiemmin mainittu, kolmansien osapuolten suorittamien riskinvähentämistoimenpiteitä koskevien tarkastusten riittämättömyyttä. Koska komission mukaan ”vakaa ja luotettava mahdollisuus saada tietoja kolmansien osapuolten tekemiä tarkastuksia varten on äärimmäisen tärkeää vaalien aikana, jotta voidaan varmistaa läpinäkyvyys, lisätä ymmärrystä ja edistää vaaleihin liittyviä riskien vähentämistoimenpiteiden kehittämistä”, se ”suosittelee, että asetuksen (EU) 2022/2065 40 artiklan mukaisten oikeudellisten velvoitteiden lisäksi erittäin suurten verkkoalustojen ja erittäin suurten verkossa toimivien hakukoneiden tarjoajat tarjoavat asiaankuuluville kolmansina osapuolina oleville sidosryhmille vapaan pääsyn tietoihin, jotta nämä voivat tutkia vaaliprosesseihin liittyviä riskejä.”¹⁷⁵

Komissio toisin sanoen tunnustaa digipalvelusäädöksen tietoihin pääsyn ja tietojen tarkastelun velvoitteen olevan puutteellinen ja tosiasiallisesti tehoton instrumentti erittäin suurten toimijoiden valvontaan. Täten komissio voi vain suositella tietojen vapaaehtoista antamista kolmansille osapuolille puolueettoman arvioinnin tekemiseksi, ja toivoo että nämä ulkomaalaiset digijätit suostuvat avaamaan suurimman liikesalaisuutensa toimintaa. Tämä ei näytä todennäköiseltä. Digipalvelusäädöksen 40 artiklaan näyttäisikin olevan päässyt valuvika, joka käytännössä tekee koko valvonnan ja säädöksen avoimuusvaatimukset tehottomiksi, kun se ei velvoita erittäin suuria toimijoita avaamaan kaikkea liiketoimintaansa. Tässä yksityinen intressi on ajanut julkisen intressin ohi.

4.1.4 Kriisinhallintamenettely ja kriisiprotokollat

Unioniin kohdistuvissa kriisitilanteissa digipalvelusäädös mahdollistaa erityistoimenpiteiden asettamisen erittäin suurille verkkoalustojen tarjoajille. Kriisiprotokollat voi käynnistää komissio Euroopan digitaalisten palvelujen lautakunnan suosituksesta. Näiksi kriiseiksi luokitellaan

¹⁷³ C/2024/3014, johdantokappaleen 3.2.1 kohdan 27 e alakohta ja alakohdan i sekä ii.

¹⁷⁴ C/2024/3014, johdantokappaleen 3.2.1 kohdan 27 alakohdan f, i ja ii.

¹⁷⁵ C/2024/3014, johdanto-osan 3.2.2 kohdan 29 alakohta.

sellaiset poikkeukselliset olosuhteet, "jotka voivat johtaa yleiseen turvallisuuteen tai kansanterveyteen kohdistuvaan vakavaan uhkaan unionissa tai sen merkittävässä osissa".¹⁷⁶ Säädöksen perustelukappaleessa tällaisiin kriiseihin lukeutuvat käynnissä olevat tai vasta kehittymässä olevat aseelliset konfliktit ja terroriteot sekä erilaiset luonnonmullistukset tai rajatylittävät kansanterveydelliset uhat. Verkkoalustojen kriisinhallintatoimia kriisitilanteissa olisi ainakin "moderointiprosessien mukauttaminen ja sisällön moderointiin varattujen resurssien lisääminen, ehtojen sekä asiaan liittyvien algoritmisten järjestelmien ja mainontajärjestelmien mukauttaminen, luotettujen ilmoittajien kanssa tehtävien yhteistyön tehostaminen entisestään, tietoisuutta lisäävien toimenpiteiden toteuttaminen ja luotettujen tietojen edistäminen sekä verkkorajapintojen suunnittelun mukauttaminen".¹⁷⁷

Tämän lisäksi näitä toimijoita veloitetaan "tehokkaiden ja oikeasuhteisten erityistoimenpiteiden" käyttöönottoon, joilla voidaan estää "määritetty myötävaikutus vakavaan uhkaan" tai "poistaa se tai rajoittaa sitä".¹⁷⁸ Vaikutusten arvioinnin ja erityistoimenpiteiden lisäksi näiden toimijoiden tulee raportoida komissiolle erityistoimenpiteistä ja niiden "laadullisesta ja määrällisestä vaikutuksesta".¹⁷⁹

Komissio voi aloittaa kriisinhallintamenettelyn lisäksi myös suuntaviivojen kaltaisten vapaaehtoisten kriisiprotokollien valmistelun, joilla pyritään "yhteisen ja rajatylittävän toiminnan koordinoimiseksi verkkoympäristössä".¹⁸⁰ Nämä protokollat voisivat tulla kyseeseen esimerkiksi silloin, jos erittäin suuria verkkoalustoja käytetään disinformaation nopeassa leviämisessä tai jos unionin täytyy nopeasti levittää luotettavaa tietoa. Näitä kriisiprotokollia voitaisiin käyttää vain, kun olisi "ehdottoman välttämätöntä poikkeuksellisen olosuhteen ratkaisemiseksi" ja lisäksi niiden ei tulisi merkitä erittäin suurille toimijoille asetettavaa "yleistä veloitetta valvoa siirtämiään ja tallentamiaan tietoja tai pyrkiä aktiivisesti saamaan selville laitonta sisältöä osoittavia tosiasioita tai olosuhteita"

Vaikuttaisi siltä, että lainsäätäjä on johdanto-osan 91 kappaleen mukaan halunnut edistää yhteistyötä ja velvoittaa siihen kriisitilanteissa näiden verkkoalustojen kanssa, jotka nykyaikana toimivat erityisesti nuorten pääasiallisina tiedonhaku- ja tiedonsaantikanavina. Näitä kriisitilanteita voisivat olla esimerkiksi koronakriisin kaltaiset pandemiat ja yhtä tai useampaa

¹⁷⁶ Digipalvelusäädös 36 artikla ja johdanto-osan 91 perustelukappale.

¹⁷⁷ Digipalvelusäädöksen johdanto-osan 91 perustelukappale.

¹⁷⁸ Digipalvelusäädös 36 artiklan 1 kohdan b alakohta.

¹⁷⁹ Digipalvelusäädös 36 artiklan 36 1 kohdan c alakohta.

¹⁸⁰ Digipalvelusäädös johdanto-osan perustelukappaleen 108.

jäsenmaata koettelevat levottomuudet. Erittäin suurilla toimijoilla on merkittävä rooli kriisiaikoina disinformaation estämisessä ja yleisen mielipiteen muokkaamisessa. Niitä ei kuitenkaan voitane käyttää niiden järjestelmäriskien ainakaan ennakollisessa torjunnassa, jotka muodostuvat erittäin suurista toimijoista itsestään ja näiden algoritmien läpinäkyvyydestä.

On kuitenkin epäselvää, voisiko poikkeukselliseksi olosuhteiksi luokitella sen hitaan kehityksen, joita verkkoalustojen algoritmit luovat ja kiihdyttävät, joka edistää kansalaiskeskustelun mielipiteiden polarisaatiota ja siten lisäten riskiä levottomuuksille. Tuntuu tämän johdanto-osan kappaleen hengen vastaiselta, että nämä verkkoalustat ensin aloittavat, ruokkivat ja kiihdyttävät mielipiteiden polarisaatiota siihen pisteeseen, että ne johtavat levottomuuksiin, jonka jälkeen kriisinhallintamenettelyn mukaiset kriisiprotokollat aktivoimalla veloitetaan verkkoalustat toimiin sen ilmiön vähentämiseksi mitä ovat olleet luomassa tai kiihdyttämässä.

4.1.5 Pääsyn rajoittaminen tilapäisesti

Digipalvelusäädös antaa myös merkittäviä valtuuksia viranomaisille. Digitaalisten palvelujen koordinaattorilla on mahdollisuus rajoittaa tilapäisesti pääsyä palvelun tarjoajan palveluun.¹⁸¹ Digitaalisten palvelujen koordinaattorilla on tutkintavaltuudet sen jäsenvaltioon sijoittautuneiden välityspalvelujen tarjoajien toiminnan tutkimisessa. Sillä on valtuudet vaatia toimitettavaksi tiedot epäillyistä rikkomuksista sekä palvelun tarjoajalta että tahoilta, joiden voidaan olla tietoisia näistä rikkomuksista. Se voi myös suorittaa tarkastuksia ja pyytää muita viranomaisia tekemään takavarikointeja ja muita tutkinnan suojaamistoimenpiteitä sekä pyytää palvelun tarjoajan tai kenen tahansa sen henkilökunnan jäsenen tallentamaan tietoja rikkomukseen liittyen.¹⁸² Lisäksi melko ilmiselvästi, digitaalisten palvelujen koordinaattorilla on valtuus hyväksyä palvelun tarjoajien sitoumuksia rikkomusten korjaamiseksi ja tehdä niistä velvoittavia sekä määrät lopettamaan rikkomuksien tekeminen ja velvoittaa tekemään korjaavia toimenpiteitä. Lisäksi vakavan vahingon aiheuttamisen välttämiseksi digitaalisten palvelujen koordinaattorilla on oikeus määrätä muita viranomaisia määräämään sakkoja palvelun tarjoajille.¹⁸³

Varsinainen valtuutus pääsyn rajoittamiseen verkkoalustalle tulee vasta, jos mikään näistä toimista ei saa palveluntarjoajaa lopettamaan digipalvelusäädöksen vastaisia toimia. Jos kaikki

¹⁸¹ Digipalvelusäädös 51 artiklan 51 3 kohdan b alakohta.

¹⁸² Digipalvelusäädös 51 artiklan 51 1 kohdan b ja c alakohdat.

¹⁸³ Digipalvelusäädös 51 artiklan 2 kohdan a,b,c,d ja e alakohdat.

muut keinot on käytetty ja toiminta aiheuttaa vakavaa haittaa, digitaalisten palvelujen koordinaattorilla on oikeus;

- a) “vaatia, että näiden palvelujen tarjoajien ylin hallintoelin ilman aiheetonta viivytystä tutkii tilanteen, hyväksyy ja toimittaa toimitasuunnitelma, jossa esitetään tarvittavat toimenpiteet rikkomisen lopettamiseksi, varmistaa, että palvelun tarjoaja toteuttaa kyseiset toimenpiteet, ja raportoi toteutetuista toimenpiteistä.”¹⁸⁴

Mikäli palveluntarjoaja ei silti ole noudattanut vaatimuksia tai rikkomus jatkuu, palveluun pääsyä voidaan tilapäisesti rajoittaa seuraavasti;

- b) “jos digitaalisten palvelujen koordinaattori katsoo, että välityspalvelujen tarjoaja ei ole riittävällä tavalla noudattanut a alakohdassa tarkoitettuja vaatimuksia, että rikkomista ei ole korjattu tai se jatkuu ja aiheuttaa vakavaa haittaa ja että rikkominen muodostaa rikoksen, johon liittyy ihmisen henkeen tai turvallisuuteen kohdistuva uhka, pyytää jäsenvaltionsa toimivaltaista oikeusviranomaista antamaan määräyksen, jolla rajoitetaan tilapäisesti rikkomisen kohteena olevan palvelun vastaanottajien pääsyä palveluun tai, vain jos tämä ei ole teknisesti mahdollista, pääsyä sen välityspalvelujen tarjoajan verkkorajapintaan, jossa rikkominen tapahtuu.”¹⁸⁵

Tämä rajoitus on voimassa neljä viikkoa kerrallaan, ja sitä voidaan jatkaa jos “välityspalvelujen tarjoaja ei ole toteuttanut tarvittavia toimenpiteitä rikkomisen lopettamiseksi” ja “tilapäisellä rajoituksella ei aiheuttomasti rajoiteta palvelun vastaanottajien pääsyä laillisiin tietoihin, ottaen huomioon kyseisten vastaanottajien lukumäärä ja se, onko olemassa sopivia helposti käytettävissä olevia vaihtoehtoja”.¹⁸⁶ Paljon lepää Irlannin digitaalisten palvelujen koordinaattorin, Coimisiún na Meán, varassa. Koska lähes kaikki ulkomaiset erittäin suuret verkkoalustat ovat sijoittautuneet Irlantiin, toimivalta asiassa on Coimisiún na Meánilla.¹⁸⁷

Toimivaltaa on kuitenkin myös komissiolla, joka voi kiirettä vaativissa tilanteissa määrätä erittäin suuriin toimijoihin kohdistuvia välitoimia, jos palvelun vastaanottajille voi aiheutua mahdollisia vakavia vahingon riskejä. Välitoimia ei yksilöidä ja ne ovat lähtökohtaisesti vaatimuksia rikkomusten korjaamiseksi, mutta ne voisivat mahdollisesti sisältää myös pääsyn rajoittamisia. Tämän tosin tulisi tapahtua pyynnöllä toimivaltaiseen digitaalisten palvelujen

¹⁸⁴ Digipalvelusäädös 51 artiklan 3 kohdan a alakohta.

¹⁸⁵ Digipalvelusäädös 51 artiklan 3 kohdan b alakohta.

¹⁸⁶ Digipalvelusäädös 51 artiklan 3 kohta.

¹⁸⁷ Ks. European Commission, Supervision of the designated very large online platforms and search engines under DSA, updated 10.10.2025. <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/list-designated-vlops-and-vloses> (6.11.2025).

koordinaattoriin, joka tekee asiasta hakemuksen toimivaltaiselle tuomioistuimelle¹⁸⁸ Komission varsinainen valta on kuitenkin sakkojen määräämisessä, ”jotka ovat enintään 6 prosenttia vuotuisesta maailmanlaajuisesta liikevaihdosta” ja uhkasakkojen määräämisessä, ”jotka ovat enintään 5 prosenttia keskimääräisestä päivittäisestä maailmanlaajuisesta liikevaihdosta kultakin päivältä, jona korjaavien toimenpiteiden, välitoimien tai sitoumusten noudattaminen viivästyy”.¹⁸⁹

Voidaan siis todeta, että sekä paikallisella digitaalisten palvelujen koordinaattorilla että komissiolla on tehokkaita valtuuksia ohjata erittäin suurten verkkoalustojen ja hakukoneiden toimintaa ja tarvittaessa sanktioida niitä rikkomuksista. On kuitenkin epäselvää, ovatko nämä keinot tehokkaita juurisyyn, eli liikesalaisuutena suojatun algoritmin läpinäkyvyyteen liittyvien mahdollisten vakavien riskien torjumisessa, kun digipalvelusäädöksen avoimuusvelvoitteet eivät ulotu liikesalaisuuksiin.

4.2 Pakotteiden asettaminen (*T-125/22 RT France v neuvosto*)

4.2.1 Pakotteiden asettaminen

Pakotteet eivät ole lainsäätäjän väline vaan Euroopan unionin neuvoston asetus, joilla asetetaan rajoittavia toimenpiteitä ja toimeenpannaan neuvoston eli lopulta unionin yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa (YUTP-päätökset). Unionin ulkoasianedustaja tekee asiassa esityksen neuvostolle. Tämän jälkeen asetusta valmistellaan neuvoston valmisteluelimisissä, poliittisten ja turvallisuusasioiden komiteassa, jos tarpeellista sekä pysyvien edustajien Coreper II –komiteassa. Vasta tämän jälkeen neuvosto päättää asiasta yksimielisesti.¹⁹⁰

Suomea oikeudellisesti sitovia ovat pakotteita ovat EU:n ja YK:n asettamat pakotteet. Myös esimerkiksi Yhdysvallat, Yhdistyneet Kuningaskunnat ja Australia asettavat omia pakotteitaan, mutta niillä ei ole Suomea oikeudellisesti sitovaa vaikutusta.¹⁹¹ Pakotteiden asettaminen vaikkapa TikTokin omistavaa ByteDancea vastaan ei toisaalta olisi poikkeuksellista, onhan unionilla ja siten Suomella on voimassa olevia pakotteita jo oikeushenkilöitä ja yksittäisiä

¹⁸⁸ Digipalvelusäädös 70 artikla.

¹⁸⁹ Euroopan komissio, Digipalvelusäädöksen mukainen täytäntöönpanokehys. <https://digital-strategy.ec.europa.eu/fi/policies/dsa-enforcement> (14.11.2025).

¹⁹⁰ Ks. Eurooppa-neuvosto, Miten EU hyväksyy ja tarkistaa pakotteita? <https://www.consilium.europa.eu/fi/policies/sanctions-adoption-review-procedure/> (14.11.2025).

¹⁹¹ Ulkoministeriö, Mitä ovat kansainväliset pakotteet. <https://um.fi/mita-ovat-pakotteet> (14.11.2025).

henkilöitäkin kohtaan.¹⁹² Todettakoon myös, että Kiinaa vastaan on jo asetettu asevientiä koskevat pakotteet vuoden 1989 Tianinmenin aukion verilöylyn johdosta, jotka ovat vieläkin voimassa.¹⁹³

Pakotteita ovat poliittinen instrumentti, joilla vahvistetaan niitä ulko- ja turvallisuuspoliittisia linjauksia, jotka ovat unionin arvojen ja tavoitteiden mukaisia. Ne ovat siis poliittisia instrumentteja. Pakotteiden käyttö olisi todennäköisesti nopein ja tehokkain toimi väliaikaisesti keskeyttää ulkomaalaisen sosiaalisen median palvelu unionin alueella. Tällä päätöksellä olisi todennäköisesti ulkopoliittisia seurauksia ja asiasta jouduttaisiin tekemään yksityiskohtaista perusoikeuspunnintaa.

4.2.2 Neuvoston pakotteet disinformaation- ja hybridiuhkien estämiseksi

Pakotteet on todettu käytännössä toimivaksi keinoksi rajoittaa ulkomaista vaikuttamista unionin alueella. Venäjän aloitettua hyökkäyssodan Ukrainaan helmikuussa 2022, komissio katsoi tarpeelliseksi rajoittaa venäläisten medioiden toimintaa unionin alueella. Erityisesti huolta herätti Venäjän valtion Russian Today (RT) -televisiokana. Euroopan unionin neuvosto oli alunperin heinäkuussa 2014 antamallaan päätöksellä määrännyt rajoittavia toimenpiteitä Ukrainan tilannetta epävakauttavien Venäjän toimien johdosta.¹⁹⁴ Päätöksessä unionin valtion sekä hallitusten päämiehet tuomitsivat jyrkästi Venäjän Ukrainan suvereniteettia ja alueellista koskemattomuutta kohtaan kohdistuvan loukkauksen, joka johtui Ukrainalle kuuluvan Krimin alueen miehittämisestä ja liittämisestä osaksi Venäjää. Edelleen toimenpiteitä tiukennettiin maaliskuun alussa 2022, kun Venäjä oli aloittanut täysimittaisen hyökkäyksen Ukrainaan. Neuvosto asetuksellaan 2022/350 päätti panna toimeen vuoden 2014 asetuksen toimenpiteet ja lisäksi kiinni erityistä huolta Venäjän mahdollisista disinformaatio- ja hybridiuhkista.

Neuvosto katsoikin tarvetta olevan korostaa sekä unionin että sen jäsenmaiden resilienssiä tällaisia uhkia vastaan. Tämän johdosta päätettiin tehdä rajoitustoimia vaikutusoperaatioiden ja ulkomaisten toimijoiden unionin kansalaismielipiteeseen ja päätöksentekoon puuttumisen saralla. Oikeutusta toimilleen Venäjä oli hakenut lisäämällä toteuttamalla ”jatkuvia ja yhtenäisiä propagandatoimia, jotka kohdistuvat kansalaisyhteiskuntaan unionissa ja sen

¹⁹² Ks. esimerkiksi neuvoston (YUTP) 2025/1435 päätöksellä seitsemää moldovalaista henkilöä vastaan asetetut pakotteet heidän maan tilannetta epävakauttavien toimenpiteiden organisoimisesta. Lisää asiasta ulkoministeriön sivuilta: https://um.fi/pakotteet-maittain/-/asset_publisher/4MioQZzZJNV0/content/moldova-pakotteet-1/385142 (14.11.2025).

¹⁹³ European council, Declaration on China, Annex I. 27 June 1989, Madrid.

¹⁹⁴ 2014/512/YUTP.

naapurivaltioissa, ja vääristellyt ja manipuloinut tosiasioita vakavalla tavalla”.¹⁹⁵

Kansalaismielipiteeseen vaikuttamista Venäjä oli kanavoinut Venäjän suoran tai epäsuoran määräysvallan alla olevien tiedotusvälineiden kautta.¹⁹⁶

Aiempaa asetusta 833/2014 muutettiin niin että “kielletään operaattoreilta liitteessä XV lueteltujen oikeushenkilöiden, yhteisöjen tai elinten harjoittama sisällön lähettäminen tai lähettämisen mahdollistaminen, helpottaminen tai muulla tavoin edistäminen, mukaan lukien siirtäminen tai jakelu millä tahansa tavalla, kuten kaapelin, satelliitin, IP-television, internetpalveluntarjoajien, internetin videonjakoalustojen tai -sovellusten avulla...”.¹⁹⁷

Liitteessä mainitut oikeushenkilöt olivat RT:n englanninkieliset, saksalaiset, ranskalaiset ja espanjalaiset kanavat. Lisäksi Sputnik kieltolistalla oli Venäjän valtiollinen Sputnik News - uutistoimisto.¹⁹⁸ Asetuksella kiellettiin siis perinteisen televisiolähetystoiminnan lisäksi myös näiden medioiden kaikki digitaaliset palvelut.

4.2.3 Neuvoston oikeus tehdä oikeushenkilöihin kohdistuvia rajoitustoimia

Asiassa T-125/22 kantajana toiminut RT-televisiokanavan Ranskan toimitus RT France vaati kanteessaan unionin yleistä tuomioistuinta kumoamaan tämän lähetyskiellon käyttäen SEUT artiklan 263 mukaista oikeussuojakeinoa saattaa neuvoston säädösten laillisuus tutkittavaksi. Kantaja vaati, että tuomioistuin “kumoamaan riidanalaiset toimet kantajaa koskevilta osin ja velvoittaa neuvoston korvaamaan oikeudenkäyntikulut”¹⁹⁹ Neuvosto vaati tuomioistuin hylkäämään kanteen ja kantaa korvaamaan oikeudenkäyntikulut.²⁰⁰

Neuvoston oikeusperusta RT:n lähetystoimintaa rajoittaviin asetuksiin oli Euroopan unionista tehdyn sopimuksen (SEU) 29 artikla, jonka mukaan:

“Neuvosto tekee päätökset, joissa määritellään unionin lähestymistapa tiettyyn maantieteelliseen tai aihekohtaiseen kysymykseen. Jäsenvaltiot varmistavat, että niiden kansallinen politiikka on unionin kantojen mukaista”²⁰¹

¹⁹⁵ (EU) 2022/350, johdanto-osan kohta 7.

¹⁹⁶ (EU) 2022/350, johdanto-osan kohta 8.

¹⁹⁷ (EU) 2022/350 1 artikla.

¹⁹⁸ (EU) 2022/355, Liite XV.

¹⁹⁹ T-123/22 *RT France v neuvosto*, kohta 42.

²⁰⁰ T-125/22 *RT France v Council*, kohta 43.

²⁰¹ SEU 29 Artikla.

Tämän perussopimuksen pohjalta rajoitustoimi toteutettiin yksityiskohtaisemmin Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 215 artiklan pohjalta:

“1. Jos Euroopan unionista tehdyn sopimuksen V osaston 2 luvun mukaisesti tehdyssä päätöksessä on päätetty kokonaan tai osittain keskeyttää talous- ja rahoitussuhteet yhden tai useamman kolmannen maan kanssa taikka vähentää niitä, neuvosto hyväksyy tarvittavat toimenpiteet määräenemmistöllä unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan ja komission yhteisestä ehdotuksesta. Neuvosto ilmoittaa asiasta Euroopan parlamentille.

2. Jos Euroopan unionista tehdyn sopimuksen V osaston 2 luvun mukaisesti tehdyssä päätöksessä niin säädetään, neuvosto voi toteuttaa 1 kohdassa tarkoitettua menettelyä noudattaen luonnollisiin tai oikeushenkilöihin, ryhmiin tai muihin kuin valtiollisiin yhteisöihin kohdistuvia rajoittavia toimenpiteitä” ²⁰²

Neuvosto voi siis rajoittaa myös muiden kuin valtiollisten toimijoiden toimintaa unionin alueella, mutta tähän tarvitaan jäsenmaiden edustajilta määräenemmistö ja se tulee tapahtua korkean edustajan ja komission yhteisestä ehdotuksesta.

Kantaja oli tästä eri mieltä, sillä tämän näkemyksen mukaan neuvostolla ei ylipäänsä ollut toimivaltaa tehdä tällaista rajoittamistoimea, vaan sen voi tehdä ainoastaan kansallinen sääntelyviranomainen, eli Ranskan audiovisuaalisen viestinnän viranomainen.²⁰³ Tuomioistuimipainotti SEU artiklan 5 kohdan unionin velvoitteita vaalia ja puolustaa sen arvoja, etuja kansainvälisissä suhteissa ja edistää kansalaistensa suojelua. Lisäksi perussopimuksen kohta korostaa unionin velvollisuutta edistää rauhaa ja turvallisuutta sekä painottaa kansainvälisen oikeuden noudattamista ja etenkin YK:n peruskirjan periaatteiden kunnioittamista.²⁰⁴

Toimivallan osalta tuomioistuimipainotti, että SEU artikla 29 antaa neuvostolle laajat valtuudet tehdä rajoittavia toimenpiteitä yrityksiin, jotta nämä muuttaisivat niiden toimintaa. Nämä ”unionin lähestymistavat” ovat sellaisia päätöksiä, jotka kuuluvat yhteisesti hyväksytyn turvallisuus- ja ulkopoliitiikan toteuttamiseen ”tiettyssä maantieteellisessä tai aihekohtaisessa

²⁰² SEUT 215 artikla.

²⁰³ *T-125/22 RT France v Council*, kohta 46.

²⁰⁴ *T-125/22 RT France v Council*, kohta 48.

kysymyksessä”²⁰⁵ Päätöksien myötä tehdyt toimenpiteet voivat olla myös sellaisia, että niillä ”voidaan välittömästi muuttaa yksityisten oikeusasemaa”.²⁰⁶

Neuvostolla onkin laaja toimintavapaus tehdä sellaisia rajoittavia toimenpiteitä unionin yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan toteuttaessaan.²⁰⁷ Neuvosto oli myös arvioinut, että RT:n toiminta unionin alueella ”muodostavat merkittävän ja välittömän uhan unionin yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle”, joten se on voinut ryhtyä toimeen SEU V osaston 2 jaksossa annetulla toimivallalla.²⁰⁸ Unionin oikeuden ensisijaisuusperiaate tuleekin tässä esille. Unionin antama lainsäädäntö syrjäyttää kansallisen lainsäädännön.

4.2.4 Perusoikeuskirjassa taatuista perusoikeuksista poikkeaminen

Ulko- ja turvallisuuspoliittisin perustein tehtäviin, yrityksiin kohdistuviin rajoittamistoimiin liittyä kuitenkin myös yksityisoikeudellisten intressien punnintaa, jossa tulee huomioida rajoitustoimenpiteen kohteeksi joutuneen mahdollisuus puolustautua ja käyttää kontradiktorisen periaatteen mukaista oikeutta tulla kuulluksi.²⁰⁹ Unionin perusoikeuskirjan artikla 41 takaa oikeuden hyvään hallintoon, jonka mukaan jokaisella on ”oikeus tulla kuulluksi ennen kuin häntä vastaan ryhdytään yksittäiseen toimenpiteeseen, joka vaikuttaisi häneen epäedullisesti”.²¹⁰ Lisäksi perusoikeuskirjan artikla 48 mukaan jokaisella on syyttömyysolettama, ”kunnes hänen syyllisyytensä on laillisesti näytetty toteen”, sekä oikeus puolustukseen.²¹¹ Kantajan mukaan näiden oikeuksien huomioon ottaminen olisi edellyttänyt, että sille olisi annettu mahdollisuus tutustua etukäteen asiakirjoihin ja muuhun aineistoon sekä kuultu ennen rajoitustoimenpiteiden täytäntöönpanoa. Lisäksi riittävän oikeussuojan varmistamiseksi kantajalle olisi ennen päätöstä pitänyt antaa tietoon ne seikat, jonka takia se oli merkitty pakotteiden kohteeksi joutuvien luetteloon.²¹²

Näistä toimenpiteistä ei ennakoon tehty kantajalle asiaa tiedoksi eikä asian osalta oltu etukäteen kantajaan yhteydessä. Rajoitustoimet aiheuttivatkin kantajan mukaan ”dramaattisia

²⁰⁵ *T-125/22 RT France v Council*, kohta 50.

²⁰⁶ *T-125/22 RT France v Council*, kohta 51.

²⁰⁷ *T-125/22 RT France v Council*, kohta 52.

²⁰⁸ *T-125/22 RT France v Council*, kohta 53. Ks. lisäksi SEU V osaston 2 jakso, jonka artiklassa 42.4 annetaan neuvostolle toimivaltuus tehdä yksimielisesti unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan ehdotuksesta tai jäsenvaltion aloitteesta päätöksiä, jotka koskevat yhteistä turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa.

²⁰⁹ *T-125/22 RT France v Council*, kohta 65.

²¹⁰ Euroopan unionin perusoikeuskirja 41 artikla.

²¹¹ Euroopan unionin perusoikeuskirja 48 artikla.

²¹² *T-125/22 RT France v Council*, kohta 65. Ks. lisäksi perusoikeuskirjan 47 artikla, joka takaa oikeuden tehokkaisiin oikeussuojakeinoihin ja puolueettomaan tuomioistuimeen.

taloudellisia, rahoituksellisia ja inhimillisiä seurauksia, koska kantaja ei voinut enää harjoittaa toimintaansa” ja sille aiheutettiin “vakavaa mainehaittaa, koska kantaja esitetään niissä tiedotusvälineenä, joka on Venäjän valtiovallan pysyvässä ja yksinomaisessa määräysvallassa, mikä heikentää kantajan uskottavuutta kantajan harjoittaessa toimintaansa”.²¹³ Lisäksi mielenkiintoisesti kantaja väittää että ”sovellettava ja yleinen levityskielto on vain symbolinen toimi, eikä sitä voida pitää vastauksena, jolla palautetaan rauha ja vakaus Euroopan mantereelle”.²¹⁴

Tuomioistuin vahvistaa, että perusoikeuskirjassa on taattu hallintomenettelyssä oikeus tulla kuulluksi ja esittää omaa kantaansa tukevia väitteitä ja näyttöä ennen päätöksen tekemistä.²¹⁵ Näitä oikeuksia voidaan kuitenkin rajoittaa suhteellisuusperiaatteen mukaisesti, “jos ne ovat välttämättömiä ja vastaavat tosiasiallisesti unionin tunnustamia yleisen edun mukaisia tavoitteita tai tarvetta suojella muiden henkilöiden oikeuksia ja vapauksia”.²¹⁶ Tätä väitettä tukee tuomioistuimen perustelu asian “erityisen poikkeukselliseen asiayhteyteen, jolle on ominaista äärimmäinen kiire”.²¹⁷

Nopeat rajoitustoimet olivat siis suhteellisuusperiaatteen mukaisia, kun otettiin huomioon Venäjän hyökkäys ja tilanteen nopea huononeminen sekä hyökkäyksen aiheuttama kansainvälisen oikeuden loukkauksen vakavuus. Näiden syiden vuoksi konfliktin laajenemisen estämiseksi ei lievempiä tai rajoitustoimenpiteitä voinut tehdä, eikä jo tehtyjä toimenpiteitä kohtuullistaa. Unionilla on siten oikeus käyttää kaikkia käytettävissä olevia keinoja, joihin ei liity voimankäyttöä, kun kyseessä on näin vakava kansainvälisen oikeuden rikkominen ja loukkaaminen.²¹⁸

Tuomioistuin myös toteaa, että kantajalle annettuja määräaikoja oikeussuojakeinojen käyttämiseen ei voitu antaa, koska Venäjän hyökkäykseen tuli reagoida nopeasti, ja kantajalle annetulla määräajalla asiassa, jossa tilanne kehittyi nopeasti, “olisi vaarannettu riidanalaisten rajoittavien toimenpiteiden tehokkuus”.²¹⁹ Näyttäisikin olevan niin, että myös rajoittavien toimenpiteiden tulee nykyaikana tapahtua uudenlaisten hybridihyökkäysten vuoksi nopeasti,

²¹³ *T-125/22 RT France v Council*, kohta 66 ja 67.

²¹⁴ *T-125/22 RT France v Council*, kohta 70.

²¹⁵ *T-125/22 RT France v Council*, kohta 75.

²¹⁶ *T-125/22 RT France v Council*, kohta 77 ja perusoikeuskirjan 52 artiklan alakohta 1 turvattujen oikeuksien kattavuudesta, jotka yleisinä määräyksinä voivat syrjäyttää perusoikeuskirjassa taattujen oikeuksien toteutumista suhteellisuusperiaatteen mukaisesti välttämättömissä tilanteissa.

²¹⁷ *T-125/22 RT France v Council*, kohta 86.

²¹⁸ *T-125/22 RT France v Council*, kohta 86.

²¹⁹ *T-125/22 RT France v Council*, kohta 87.

jotta kansalaisia ja yhteiskuntaa suojaavilla rajoitustoimenpiteillä, jotta ne olisivat tosiasiallisesti tehokkaita uudenlaisten uhkien torjumisessa. Tätä näkökulmaa korostavat myös ne perusoikeuskirjan yleisissä määräyksissä mainitut suhteellisuusperiaatteiden mukaisesti sallitut poikkeukset, joilla voidaan niin ikään perusoikeuskirjassa taatuista perusoikeuksista poiketa.

Tuomioistuin toteaaakin, että nopea reagointi uhkiin on ensiarvoisen tärkeää, ja tämä siis muodostaa suhteellisuusperiaatteen mukaisen välttämättömyyden perusoikeuksista poikkeamiselle kuten RT Francen tapauksessa, jolloin ”kriittisenä ajankohtana, jona kantajan kaltaisen tiedotusvälineen toimet saattoivat vaikuttaa merkittäväällä ja epätoivottavalla tavalla yleisön käsitykseen hyökkäyksestä, ja näistä toimista saattoi aiheutua myös uhka unionin yleiselle järjestykselle ja yleiselle turvallisuudelle”.²²⁰ Tuomioistuin siis hyväksyy perusoikeuksista poikkeamisen silloin, kun tilanteen vakavuus ja äkillisyys sitä vaatii. Tämä kuitenkin sopinee huonosti tilanteisiin esimerkiksi ulkomaisen sosiaalisen median toiminnan väliaikaisessa keskeyttämisessä, jos vaikuttaminen kansalaismielipiteeseen ja yhteiskuntaan on pitkäjänteistä ja hiljalleen tapahtuvaa. Teoreettisesti, mahdollinen neuvoston nopea päätös tietyn verkkoalustan toiminnan keskeyttämisestä voisi tulla kyseeseen lähinnä vaalivaikuttamisen osalta, jolloin käynnissä olevan vaaliprosessin turvaaminen vaatii nopeita toimia turvattavan oikeushyvän suojelemiseksi.

4.2.5 Sananvapauden ja tiedonvälityksen vapauden loukkaaminen

Kantajan toinen kanneperuste sananvapauden ja tiedonvälityksen vapauden loukkaamisesta on ajankohtainen myös silloin, jos harkitaan sosiaalisen median verkkoalustan toiminnan rajoittamista tai jopa sen keskeyttämistä. Toisena kanneperusteena kantaja väittää, että sen perusoikeuskirjassa ja Euroopan ihmisoikeussopimuksessa taattuja oikeutta sananvapauteen ja tiedonvälitykseen on rajoitustoimilla loukattu.²²¹ Kantaja toteaa Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen (EIT) vahvistaman näkemyksen mukaisesti, että ”sananvapaus ja tiedonvälityksen vapaus ovat yksi demokraattisen yhteiskunnan olennaisista perusteista yksi keskeisimmistä sen kehityksen ja kunkin kansalaisen itsensä toteuttamisen edellytyksistä” ja ”viranomaisen on siis pitädyttävä rajoittamasta tiedonvälityskanavia niiden luonteesta riippumatta”.²²²

²²⁰ *T-125/22 RT France v Council*, kohta 89.

²²¹ *T-125/22 RT France v Council*, kohta 116.

²²² *T-125/22 RT France v Council*, kohta 116.

Tuomioistuin toteaa, että sinänsä jokaisella on perusoikeuskirjan 11 artiklan 1 kohdan mukainen ”oikeus sananvapauteen, ja tämä oikeus sisältää mielipiteenvapauden sekä vapauden vastaanottaa ja levittää tietoja tai ajatuksia viranomaisten siihen puuttumatta ja alueellisista rajoista riippumatta”.²²³ Tämä oikeus ei kuitenkaan ole ehdoton. EIT on katsonut, että yhteiskunnan perustana toimivat yhtäläisen ihmisarvon kunnioittaminen ja suvaitsevaisuus ovat sellaisia oikeushyveitä, että demokraattisessa yhteiskunnassa voidaan jopa ”estää kaikki sellaiset sananvapauden käyttötavat, joilla edistetään, yllytetään, kehoitetaan tai oikeutetaan suvaitsemattomuuden tai väkivallan käyttöön tai vähättelyyn perustuvaa vihaa, kunhan varmistutaan siitä, että asetetut ”muodollisuudet”, ”ehdot”, ”rajoitukset” tai ”seuraamukset” ovat oikeassa suhteessa tavoiteltuun hyväksyttävään päämäärään nähden”.²²⁴ Täten sananvapaus ei siis ole ehdoton vaan sitä voidaan rajoittaa.

Sananvapautta voidaan rajoittaa, mikäli neljä edellytystä täyttyvät;

- 1) Tällaisesta rajoituksesta on säädettävä lailla ja rajoittavalla unionin toimielimellä tulee olla oikeudellinen perusta tätä varten.
- 2) Sananvapauden keskeisen sisällön kunnioittaminen
- 3) Rajoituksen on tosiasiallisesti palveltava yleistä etua koskevaa tavoitetta, jonka unioni sellaiseksi tunnustanut
- 4) Rajoituksen tulee olla oikeasuhtainen.²²⁵

Se mitä on pidettävä ensimmäisen edellytyksen mukaisena lakina, EIT on linjannut, että lakina voidaan pitää ”sellaista normia, joka on riittävän tarkka, jotta yksityinen voi määritellä toimintatapansa sen mukaisesti, Yksityisen on – tarvittaessa valistuneiden neuvonantajien avulla – voitava ennakoida tietyn teon mahdolliset seuraukset kyseisen asian olosuhteisiin nähden järkevässä määrin. Näiden seurausten ei välttämättä tarvitse olla täysin varmasti ennakoitavissa. Ennakoitavuuden vaatimuksen kanssa ei näin ollen ole sinänsä ristiriidassa laki, jossa annetaan harkintavaltaa, kunhan harkintavallan laajuus ja se, miten harkintavaltaa käyttää, määritellään laissa riittävän tarkasti, kun otetaan huomioon lailla tavoiteltu hyväksyttävä päämäärä, jotta yksityinen saa riittävää suojaa mielivaltaa vastaan”.²²⁶ Tämä vastaa sitä, mitä harkintavaltaa ja millaisin toimia unionin perustussopimuksessa neuvostolle

²²³ *T-125/22 RT France v Council*, kohta 132.

²²⁴ *T-125/22 RT France v Council*, kohta 134.

²²⁵ *T-125/22 RT France v Council*, kohta 145.

²²⁶ *T-125/22 RT France v Council*, kohta 150.

on annettu yhtenäisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan toteuttamiseksi. Neuvosto ja siten unioni vai harkintavaltaansa käyttäen määritä oikeushenkilölle eli yritykselle rajoitustoimia, jos se on suhteellisuusperiaatteen mukaisesti välttämätöntä, tässä tapauksessa yleisen järjestyksen ja turvallisuuden sekä demokraattisen yhteiskunnan arvoperustan turvaamiseksi.

Näin voisi myös olla ulkomaisen sosiaalisen median rajoitustoimissa, sillä neuvosto voisi tehdä rajoitustoimia verkkoalustoilta kumpuavien yleistä järjestystä ja turvallisuutta vaarantavien ilmiöiden, kuten laajojen disinformaatiokampanjoiden tai vakavaa polarisaatiota eli yhteiskunnan yhtenäisyyden heikkenemistä aiheuttavien ilmiöiden torjumisessa. Myös demokraattiselle yhteiskunnalle kriittisen tärkeän vaaliprosessin turvaaminen voisi hyvinkin täyttää suhteellisuusperiaatteen mukaisen välttämättömyyden.

Toisen sananvapauden rajoittamisedellytyksen eli sananvapauden keskeisen sisällön kunnioittamisen osalta tuomioistuin katsoo, rajoittamistoimet ovat väliaikaisia ja sen jatkamista tarkastellaan säännöllisen väliajoin.²²⁷ Tuomioistuimen mukaan rajoitustoimien pitämiseksi voimassa, kahden kumulatiivisen edellytyksen tulee täyttyä. Kantajan tapauksessa rajoitustoimia “voidaan nimittäin pitää voimassa yhtäältä siihen saakka, kunnes Ukrainaan kohdistuva hyökkäys lopetetaan, ja toisaalta siihen saakka, kunnes Venäjän federaatio ja sitä lähellä olevat tiedotusvälineet lakkaavat toteuttamasta propagandatoimia unionia ja sen jäsenvaltioita vastaan”.²²⁸ Sananvapauteen kohdistuva rajoitus ei siis vaadi kaikkien rajoitusperusteiden poistumista, vaan tuomioistuimen linjaus on nähtävä, että yhden rajoitusperusteen poistuminen madaltaa rajoitetun asian esimerkiksi yleiselle turvallisuudelle aiheutuvaa uhkan niin sen verran, ettei rajoitustoimille ole enää perusteita. Tämä on suhteellisuusperiaatteen mukaista.

Kolmantena sananvapauden rajoitusedellytyksenä eli yleistä etua tosiasiallisesti palvelevan kohdan osalta tuomioistuimen mukaan “neuvosto pyrki rajoittavilla toimenpiteillään yhtäältä turvaamaan unionin yleisen järjestyksen ja turvallisuuden, joita uhkaa Venäjän federaation järjestelmällinen kansainvälinen propagandakampanja” ja “jonka tarkoituksena on horjuttaa sen naapurimaiden sekä unionin ja sen jäsenvaltioiden vakautta ja tukea Ukrainaan kohdistuvaa hyökkäystä”.²²⁹ Yleiseksi eduksi tuomioistuin lukikin yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan toteuttamiseksi tehdyt rajoitustoimet ja “SEU 21 artiklan 2 kohdan a alakohdassa tarkoitettua

²²⁷ T-125/22 RT France v Council, kohta 154.

²²⁸ T-125/22 RT France v Council, kohta 155.

²²⁹ T-125/22 RT France v Council, kohta 161.

tavoitetta turvata unionin arvot, perusedut, turvallisuus ja koskemattomuus”.²³⁰ Näin voisi myös olla digimaailmassa verkkoalustojen turvallisuushkiin vastatessa.

SEU artiklan 3 alakohdan 1 mukaan “unionin päämääränä on edistää rauhaa, omia arvojaan ja kansojensa hyvinvointia” ja alakohdan 5 mukaan “unioni vaalii ja puolustaa arvojaan ja etujaan kansainvälisissä suhteissaan ja edistää osaltaan kansalaisten suojelua” sekä “se edistää osaltaan rauhaa, turvallisuutta” ja “ihmis oikeuksien, erityisesti lapsen oikeuksien suojelua, sekä kansainvälisen oikeuden tarkkaa noudattamista ja kehittämistä, etenkin Yhdistyneitten Kansakuntien peruskirjan periaatteiden kunnioittamista”, muiden arvojensa ja tavoitteidensa ohella.²³¹ Perustussopimuksen arvojen ja tavoitteiden täytäntöönpanolla tuomioistuim myös perusteli neuvoston asettamien rajoitustoimien hyväksyttävyyttä, mainiten tuomion perusteluissaan että “koska propaganda ja disinformaatiokampanjat ovat omiaan heikentämään demokraattisten yhteiskuntien perustaa ja koska ne ovat olennainen osa nykysodankäynnin arsenaalia, riidanalaisilla rajoittavilla toimenpiteillä unioni pyrkii myös SEU artiklan 1 ja 5 kohdan mukaisiin tavoitteisiinsa, joita ovat muun muassa rauhan edistäminen.”²³² Tämän johdosta täyttyy rajoitusedellytyksen yleistä etua koskeva tavoite.

Mitä tulee neljänteen rajoitusedellytykseen eli rajoitustoimenpiteiden oikeasuhteisuuteen, tuomioistuim lausuu että “suhteellisuusperiaate edellyttää, että rajoitukset, joita unionin oikeuden toimilla mahdollisesti asetetaan perusoikeuskirjassa vahvistetuille oikeuksille ja vapauksille, eivät ylitä niitä rajoja, jotka johtuvat siitä, mikä on tarpeellista tavoiteltujen hyväksyttävien päämäärien ja muiden henkilöiden oikeuksien ja vapauksien toteuttamiseksi ja tähän soveltuvaa, eli silloin, kun on mahdollista valita usean tarkoituksenmukaisen toimenpiteen välillä, on valittava vähiten rajoittava, eivätkä toimenpiteestä aiheutuvat haitat saa olla liian suuria tavoiteltuihin päämääriin nähden”.²³³

Lähtökohtaisesti siis suhteellisuusperiaate edellyttää vähimmän haitan periaatetta. Mikäli erittäin suuren verkkoalustan, esimerkiksi Facebookin, toiminnan väliaikaista keskeyttämistä jouduttaisiin perustelemaan tuomioistuimessa, pitäisi suojeltavan oikeushyvän olla huomattavan suuri ja huomattavassa vaarassa verrattuna tässä tämän tapauksen yksittäistä televisiokanavaa koskevan asian osalta. Erittäin suuren verkkoalustan sulkemisella olisi

²³⁰ T-125/22 RT France v Council, kohta 161.

²³¹ SEU 3 artikla, alakohdat 1 ja 5.

²³² T-125/22 RT France v Council, kohta 162.

²³³ T-125/22 RT France v Council, kohta 168.

kansalaisten enemmistön arkeen vaikuttavien seikkojen lisäksi myös huomattavia vaikutuksia heihin, jotka ansaitsevat rahaa näiden verkkoalustojen kautta tai myötävaikutuksella.

5 Päätäntö

Tässä tutkielmassa on esitetty, että Euroopan unionin digitaalinen suvereniteetti koostuu korkean teknologian tuotannon omavaraisuuden lisäksi myös siitä kybertoimintaympäristöstä, digitaalisesta tilasta joka korkean teknologian sisälle ja siinä käytettäviin verkkoympäristöihin muodostuu. Teknologinen kehitys laajentaa alueita, joita valtiot voivat vaatia itselleen ja muodostaa sinne suvereniteetin. Ensin maalta mereltä, kurottaen taivaalta avaruuteen asti, lopulta vieden uuteen digitaaliseen todellisuuteen. Unionin ainutlaatuisena demokraattisten valtioiden yhteisönä on joutunut digitaalisen suvereniteettinsa kanssa pulaan.

Verkkoyhteyksien alkuaikoina ja internetin villin lännen aikakautena Euroopassa muodostui paikallisia verkkoyhteisöjä, joiden kohtaloksi lopulta koituivat ei-eurooppalaiset toimijat, jotka veivät paikallisilta toimijoilta digitaalisen tilan.

Sosiaalinen media elää kävijätilastojen valossa kukoistuskauttaan, mutta unionin kybertoimintaympäristössä ei ole ainuttakaan eurooppalaista erittäin suurta verkkoalustaa. Tilan vievät amerikkalaiset ja kiinalaiset toimijat, jotka vievät Euroopasta mukanaan myös arvokkaan resurssin, datan. Geopoliittinen suurvaltakilpailu tuntuu myös kyberavaruudessa. Tämä aiheuttaa vakavia riskejä eurooppalaiselle kansalaisyhteiskunnalle. Etenkin poliittisesti turbulenttisina aikoina ulkomainen mielipiteenmuokkaus näkyy verkkoalustoilla koordinoituina disinformaatiokampanjoina, valetileinä ja bottiarmeijoina, maksettuina mainoksina. Valtiollisten toimijoiden lisäksi uutena uhkana mukaan ovat tulleet erittäin varakkaat yksityishenkilöt, jotka voivat omien verkkoalustojensa kautta vaikuttaa Euroopan poliittiseen diskurssiin.

Oman lisänsä tuo myös verkkoalustan omistajan liiketoiminnallinen yksityinen intressi, joka ei usein ole yhteneväinen julkisen intressin kanssa. Verkkoalustoille on kannattavaa rakentaa suosittelujärjestelmät niin, että ne koukuttavat käyttäjänsä mahdollisimman nopeasti ja jakavat ihmisiä jakavaa sisältöä. Polarisaatioon on johtanut jo laajempaan arvojen eriytymiseen esimerkiksi nuorten miesten ja naisten välillä, josta kertoo perheenmuodostamisen lisääntynyt vaikeus.

Näihin ongelmiin unioni on kyllä puuttumassa. Digitaalinen suvereniteetti on yksi kärkihankkeista, johon sisältyvät useat laajat lainsäädäntö hankkeet, joista osa on jo voimassa.

Näistä yksi merkittävimmistä on digipalvelusäädös, joka asettaa erittäin suurille verkkoalustoille ja hakukoneille erityisiä velvoitteita torjua järjestelmäriskejä. Myös komissio on jo ehtinyt käynnistää jo useita menettelyitä lähinnä TikTokia kohtaan, mutta myös X on saanut komissiolta osansa. Eurooppa on heräämässä jälkijunassa samoihin huoliin mihin Yhdysvallat ja Intia ovat heränneet jo aiemmin. Tosin Euroopassa on huomattu, että verkkoalustojen kautta sisäpolitiikkaan puuttumista tulee myös Yhdysvalloista. Vaikka unioni tuskin on kieltämässä TikTokin toimintaa Intian tavoin, se voisi näin teoriassa tehdä. Digipalvelusäädös antaa digitaalisten palveluiden paikalliselle koordinaattorille oikeuden pyytää tuomioistuin keskeyttää välityspalvelun välitystoiminnan määrääjäksi. Myös komissio voi tätä pyytää paikallisen koordinaattorin välityksellä. Pakottavissa tilanteissa toiminnan voisi keskeyttää unionin alueella myös neuvoston asettamilla pakotteilla. Tällä tosin olisi odotettavissa suuria ulkopoliittisia seurauksia.

Digipalvelusäädös kuitenkin mahdollistaa liikesalaisuuksien pitämisen salaisuuksina. Erittäin suurilla toimijoilla ei ole velvollisuutta avata sisintään, eli suosittelualgoritmiensa toimintamekanismeja. Tässä yksityinen ja julkinen intressi asettuvat jälleen vastakkain. Näin tosiasiallista varmuutta ei voida saada, ovatko suosittelujärjestelmien algoritmit ohjelmoitu edistämään unionin perusarvojen vastaisia tavoitteita. On tosin mahdollista, että mustalaatikkomallisesti suunnitellut algoritmit elävät omaa elämäänsä, eikä niiden omistaja tai ihminen ylipäänsä enää ymmärrä algoritmin syy-seuraussuhteita ja rationaalia.

Verkkoalustoja vaivaa myös läpinäkyvyyden puute. Julkinen ja yksityinen intressi asettuu jälleen vastakkain, kun

On mahdollista, että nykytilan eli muutamien globaalien sosiaalisen median verkkoalustojen sijaan tulevaisuudessa kehitys johtaa takaisin alueellisiin ja paikallisiin verkkoyhteisöihin. Sosiaalisen median ”globaalit standardit” eli eritoten Facebook, Instagram ja TikTok saattavat lakata olemasta globaaleja sisällöntuotannon alustoja, ainakin Euroopassa, mikäli unioni aloittaa tosiasiallisesti sääntelemään omaa digitaalista aluettaan ja tiukentaa otetaan nykyisistä erittäin suurista verkkoalustoista. Jos Euroopassa riski ulkomaisista verkkoalustoista todetaan liian suureksi, näiden alustojen toiminta saatetaan kieltää unionin alueella, joko nykyisillä tai uusilla instrumenteilla. Tämä vaatii toki vahvaa perusoikeuksien punnintaa ja mahdollisesti uuden lainsäädäntökehikon rakentamista. Myös datan liikkuvuuteen yli unionin rajojen tultaneen kiinnittämään entistä enemmän huomiota.

Jo nyt on myös lainsäädännön tasolla huomattu datan merkityksen olevan huomattavan suuri ja kasvamaan päin. Esimerkiksi data voidaan nähdä vaihdannan välineenä, jolla käyttäjät

maksavat palvelustaan luovuttamalla on oman datansa palvelun käytettäväksi. Tämä ei olisi ennenkuulumatonta tälläkään hetkellä. Kansainvälisissä suhteissa on myös nähtävissä trendi siirtymisestä globalisaatiosta kohti alueellista valtaa. Esimerkiksi pidetään melko todennäköisenä, että sopua maailmanlaajuisesta 6G standardista ei ole syntymässä, joten tulevaisuudessa myös älypuhelimien lähetysteknologia on eriytymässä ja maailma palaamassa aikaan, jolloin Suomessa ostettu puhelin ei toimi Kiinassa. Tämän lisäksi esimerkiksi Kiina elää pitkälti omassa digitaalisessa ekosysteemissään jatkossakin digitaalisen silkkitiensä turvin, jossa ulkomaiset sovellukset ja etenkin verkkoalustat ovat kielletty²³⁴. Tätä on perusteltu turvallisuudella. Samaa perustetta voisi käyttää myös Euroopassa.

²³⁴ Mok, Charles, How China Governs Its Internet and Plans to Export Its Model 14.7.2025.
<https://www.techpolicy.press/how-china-governs-its-internet-and-plans-to-export-its-model/> (16.11.2025).